

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 12 (2746)

Пятніца, 21 сакавіка 1975 г.

Цана 8 кап.

У ДРУЖБЕ НАРОДАЎ-БРАТОЎ — НАША СІЛА

Урачыстае адкрыццё Дзён літаратуры і мастацтва Беларускай ССР у Савецкай Літве

У гэтыя дні быццам памаладзеў старажытнае Вільнюс. Яго праспекты і вуліцы ярка расквіцеліся флагамі і транспарантамі. Шт іх панісаны словы сардэчных прывітанняў, здараньня ў гонар брацкай дружбы народаў ССР, добрыя нажаданні поспехаў творчым калектывам Савецкай Беларусі.

Асабліва на-святочнаму ўпрыгожаны помы тэатр оперы і балета Літоўскай ССР. У глыбіні сцэны — барэльф У. І. Леніна, дзяржаўныя флага ССР, Беларускай ССР і Літоўскай ССР, эмблема сьвята Беларускай культуры. 19 сакавіка залу тэатра зановілі рабочыя вільнюскіх прадпрыемстваў, будаўнікі, хлебаробы суседніх раёнаў, прадстаўнікі грамадзкасі горада, творчыя работнікі, моладзь. Тут адбылося урачыстае адкрыццё Дзён літаратуры і мастацтва Беларускай ССР у Савецкай Літве.

На ўрачыстае адкрыццё прыбылі першы сакратар ЦК КП Літвы П. П. Грышкявічус, сакратары ЦК КП Літвы В. І. Харазу, А. С. Баркаўскас, Р. І. Сапайла, першы намеснік Старшыні Савета Міністраў Літоўскай ССР К. К. Кайрыс, намеснікі Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета Літоўскай ССР І. І. Вільджунас, І. М. Кузмініс, іншыя партыйныя, савецкія, камсамольскія, гаспадарчыя кі-

раўнікі, дзеячы культуры і навукі Літвы.

Разам з імі ў прэзідыуме сакратар ЦК КП Беларусі А. Т. Кузьмін — кіраўнік дэлегацыі Беларускай ССР, якая прыбыла для ўдзелу ў Днях культуры, намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР Н. Л. Сняжкова, загадчык аддзела культуры ЦК КПБ С. В. Марцалеў, міністр культуры БССР Ю. М. Міхневіч, кіраўнікі творчых саюзаў, вядомыя дзеячы культуры, прадстаўнікі грамадзкасі нашай рэспублікі.

Урачысты святочны вечар адкрыла старшыня арганізацыйнага камітэта па правядзенню Дзён літаратуры і мастацтва Беларускай ССР у Савецкай Літве, намеснік Старшыні Савета Міністраў Літоўскай ССР Л. Ю. Дзіржынскітэ.

З паўнём глыбокага хвалявання і шчырай радасці мы сустракаем сёння прадстаўнікоў брацкага беларускага народа, — гаворыць яна. — Як вяртаюцца веснавага сонца, у наш дом прыходзяць дарэгія розуму і сэрцу літаратура і мастацтва нашых сяброў.

Дазвольце ад усёй душы вітаць насанцоў Беларусі, якія прадстаўляюць таленавіты і працавіты народ. Усім вам, дарэгія беларускія сябры, мы гаворым: сардэчна запрашаем!

Мінуў год пасля правядзення Дзён культуры Савецкай

Літвы на беларускай зямлі, працягвае Л. Ю. Дзіржынскітэ, але мы добра памятаем сустрэчы з нашым гераічным і працавітым народам, якія нібы напавя расквілі высакарозную душу братаў-беларусаў, прыгажосць нашых сэрцаў.

Беларусы і літоўцы пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі вільі ўнартую барацьбу за сваё сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне, барацьбу, якая завяршылася перамогай Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

Асабліваю праверку наша дружба прайшла ў гады Вялікай Айчыннай вайны. Бясрыкладная мужнасць і гераізм славян Савецкай Арміі, небывалы ў гісторыі барацьба партызан і падпольшчыкаў, самаадданасць усіх савецкіх людзей патхіялі на бой супраць гітлерызму і літоўскі народ.

Ніколі не забудзьце нам бягомльскай зямлі, адкуль пачыналі свой баявы шлях многія народныя месціцы Савецкай Літвы. Беларускія і літоўскія партызаны дзейнічалі апошнім кавалкам хлеба, грэліся ля адных і тых жа кастроў, грудзьмі прыкрывалі адзін аднаго ад варожай кулі. Аглядаючы свяшчэнныя рэліквіі Хатыні і Брэсцкай крэпасці, мы яшчэ глыбей разумеем веліч гераічнага подзвігу беларускага народа.

Асабліваю значнасць наша-

му святу надае тое, што яно праходзіць напярэдадні 30-годдзя Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне.

У гады мірнай стваральнай працы, гаворыць далей Л. Ю. Дзіржынскітэ, дружба народаў набывае новы змест — яна праяўляецца ў цесным эканамічным, культурным супрацоўніцтве, у бескарыслівай узаемнай брацкай дапамозе.

Цяжка знайсці сёння такую галіну нашага шматграннага жыцця, у якой не адчуваліся б плёніныя кантакты паміж Літвой і Беларуссю. Сацыялістычнае спаборніцтва нашых рэспублік стала на-сапраўднаму ўсенародным і ўсеахопным. 29 раёнаў і гарадоў, 37 міністэрстваў і ведамстваў, 280 прадпрыемстваў і 220 калгасаў і саўгасаў Літвы маюць дагаворы аб сацыялістычным спаборніцтве. Нядаўна дэлегацыя Беларускай ССР на чале з кандыдатам у члены Палітбюро ЦК КПСС, першым сакратаром ЦК КП Беларусі П. М. Машэравым і кіраўнікі Савецкай Літвы падпісалі дагавор аб сацыялістычным спаборніцтве Беларускай і Літоўскай ССР на 1975 год, завяршальны год дзесятай пяцігодкі. Няма сумнення ў тым, што гэтыя сацыялістычныя абавязальствы будуць з гонарам выкананыя Л. Ю. Дзіржынскітэ гаворыць аб цесных сувязях

дзюх рэспублік, аб творчым супрацоўніцтве пісьменнікаў і мастакоў, кампазітараў і артыстаў, архітэктараў і вучоных.

Дні літаратуры і мастацтва Беларускай ССР у Літве, сказала яна ў заключэнне, стануць новым значным крокам на шляху далейшага расшырэння культурнага супрацоўніцтва паміж нашымі рэспублікамі, з'явіцца дастойным укладам на ўмацаванне вялікай лініскай дружбы народаў савецкіх сацыялістычных рэспублік!

Л. Ю. Дзіржынскітэ аб'яўляе Дні літаратуры і мастацтва Беларускай ССР у Савецкай Літве адкрытымі. Гуцаць дзяржаўныя гімны Савецкага Саюза, Беларускай ССР і Літоўскай ССР.

Слова атрымлівае кіраўнік дэлегацыі Беларускай ССР, сакратар ЦК КП Беларусі А. Т. Кузьмін.

Усе мы, прадстаўнікі Савецкай Беларусі, да глыбіні душы крапучы і ўхваляваны келічыней і сардэчнасцю сустрэчы, аказанай нам на гэпінтай, цудоўнай літоўскай зямлі, гаворыць ён.

У гэту ўрачыстую гадзіну дазвольце мне ад імя Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі, Прэзідыума Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў Беларускай ССР, ад імя усіх працоўных (Заканчэнне на 3-й стар.).

Дзеці — наш заўтрашні дзень. Думаць, кляпаціцца пра іх, выхоўваць іх — гэта значыць, думаць пра будучыню нашага грамадства, будучыню чалавецтва.

Савецкія пісьменнікі ба-чаць сваю галоўную задачу ў тым, каб выхоўваць маладое пакаленне бадзёрым і жыццярэадасным, перакананым у прыгажосці і ўсепераможнай сіле камуністычных ідэалаў, здольным пераадольваць цяжкасці на шляху да светлай мэты.

У скарбніцу савецкай літаратуры ўносяць свой уклад пісьменнікі усёй нашай неабсяжнай Радзімы. Сёння творы беларускіх паэтаў і празаікаў чытаюць дзеці ва усіх рэспубліках Краіны Саветаў і ў многіх краінах свету.

Як і штогод увесну, сёлета 24 сакавіка пачынаецца сьвята «кніжчыных імянін». І зноў дзесяткі тысяч юных чытачоў пацягнуцца розумам і сэрцам да добрага сябра і дарадчыка — кнігі...

Пленум Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі

17 сакавіка 1975 года ў Мінску адбыўся чарговы, XV пленум Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Беларусі.

У рабоце пленума, акрамя членаў і кандыдатаў у члены ЦК КПБ, членаў рэвізійнай камісіі Кампартыі Беларусі, удзельнічалі другія сакратары абкомаў партыі, першыя сакратары гаркомаў і райкомаў партыі, якія не ўваходзяць у састаў ЦК КПБ, сакратары парткомаў на правах райкомаў партыі, загадчыкі аддзелаў арганізацыйна-партыйнай работы абкомаў партыі, адказныя работнікі апарату ЦК КПБ, Прэзідыума Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў БССР, кіраўнікі міністэрстваў, ведамстваў, раду навуковых і навучальных устаноў рэспублікі.

Пленум заслухаў і абмеркаваў даклад другога сакратара ЦК КПБ тав. АКСЕНАВА А. Н. «Аб выніках абмену партыйных дакументаў у Кампартыі Беларусі і задачах па далейшаму ўдасканаленню арганізацыйна-партыйнай і ідэйна-выхаваўчай работы, павышэнню баявітасці партыйных арганізацый і актыўнасці камуністаў».

У спрэчках па дакладу выступілі: таварышы ГВОЗДЗЕУ В. А. — першы сакратар Гомельскага

абкома партыі, МІКУЛІЧ У. А. — першы сакратар Брэсцкага абкома партыі, БРУЙ Л. В. — сакратар парткома камбіната «Беларуськалій», ШАБАШОУ С. М. — першы сакратар Віцебскага абкома партыі, ПРЫШЧЭПЧЫК В. В. — першы сакратар Магілёўскага абкома партыі, ЛЯПЕШКІН У. А. — першы сакратар Мінскага гаркома партыі, КІЗЮН Н. Ф. — першы намеснік начальніка Палітупраўлення ЧБВА, МАРСІКАУ П. Ц. — першы сакратар Гомельскага райкома партыі, РАДОМСКІ В. І. — першы сакратар ЦК ЛКСМБ, ПАКРОЎСКАЯ О. С. — сакратар пярвочнай партыйнай арганізацыі калгаса «Расія» Дзятлаўскага раёна, КАГАЛЕНАК В. І. — першы сакратар Аршанскага райкома партыі, ЗІНІН А. К. — рэдактар газеты «Советская Белоруссия».

З вялікай прамовай на пленуме выступіў кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КП Беларусі тав. МАШЭРАЎ П. М.

Па абмеркаванаму пытанню пленум ЦК КПБ прыняў адпаведную пастанову.

XV пленум Цэнтральнага Камітэта КП Беларусі закончыў работу.

У К А З

Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР
АБ ПРАВЯДЗЕННІ ВЫБАРАЎ У ВЯРХОЎНЫ САВЕТ
БЕЛАРУСКОЙ ССР І У АБЛАСНЫЯ, РАЁННЫЯ,
ГАРАДСКІЯ, СЕЛЬСКІЯ І ПАСЯЛКОВЫЯ САВЕТЫ
ДЭПУТАТАЎ ПРАЦОЎНЫХ БЕЛАРУСКОЙ ССР

У сувязі са сканчэннем 13 чэрвеня 1975 года паўнамоцтваў Вярхоўнага Савета Беларускай ССР восьмага склікання і 17 чэрвеня 1975 года паўнамоцтваў абласных, раённых, гарадскіх, сельскіх і пасялковых Саветаў дэпутатаў працоўных Беларускай ССР чатырнацатага склікання Прэзідыум Вярхоўнага Савета Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі пастанаўляе:

назначыць выбары ў Вярхоўны Совет Беларускай ССР і ў абласныя, раённыя, гарадскія, сельскія і пасялковыя Саветы дэпутатаў працоўных Беларускай ССР на нядзелю, 15 чэрвеня 1975 года.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР
Ф. СУРГАНАЎ.

Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР
Л. ЧАГІНА.

18 сакавіка 1975 года, г. Мінск.

СУСТРЭЧА КІРАЎНІКОЎ КАМУНІСТЫЧНЫХ ПАРТЫЙ САЦЫЯЛІСТЫЧНЫХ КРАІН

18 сакавіка Генеральны сакратар ЦК КПСС Л. І. Брэжнеў, Генеральны сакратар ЦК КПЧ Г. Гусак, Першы сакратар ЦК ПАРП Э. Герэк, Першы сакратар ЦК БКП Т. Жыўкаў, Першы сакратар ЦК ВСРП Я. Кадар, Першы сакратар ЦК САПР Э. Хонекер, якія ўдзельнічаюць у рабоце XI з'езду Венгерскай сацыялістычнай рабочай партыі, мелі сяброўскую сустрэчу.

Адбыўся ўзаемны абмен інфармацыяй аб ходзе сацыялістычнага і камуністычнага будаўніцтва ў братэрскіх краінах, былі абмеркаваны пытанні, звязаныя з прадстаўчай трыццатай гадавінай разгрому гітлераўскага фашызму, разгледжан шэраг актуальных міжнародных праблем і пытанняў сусветнага камуністычнага руху. У ходзе абмену думкамі надавалася асабліва ўвага задачам барацьбы за ўмацаванне міру і міжнароднай бяспекі, развіццё і паглыбленне працэсу разрадкі ў Еўропе. У гэтым плане падкрэслівалася важнасць хутэйшага завяршэння еўрапейскай нарады дзяржаў і правядзення яго заключнага этапа на вышэйшым узроўні.

Сустрэча прайшла ў шчырай сардэчнай атмасферы, у абстаноўцы поўнага аднадушша па ўсіх пытаннях, якія абмяркоўваліся.

САРДЭЧНЫ ПРЫЁМ

ВІЛЬНЮС, 19. (БЕЛТА). Савецкая Літва гасцінна сустракае пасланцоў брацкай Беларусі.

Сёння ў Вільнюс для ўдзелу ў Днях літаратуры і мастацтва прыбыла дэлегацыя Беларускай ССР на чале з сакратаром ЦК КП Беларусі А. Т. Кузьміным.

Дэлегацыя Беларускай ССР была прынята ў Цэнтральным Камітэце КП Літвы. У сяброўскай, сардэчнай гутарцы з гасцямі прынялі ўдзел першы сакратар ЦК КП Літвы П. П. Грышкявічус, сакратары ЦК КП Літвы В. І. Харазу, А. С. Баркаўскас, Р. І. Сангайла, намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета Літоўскай ССР, старшыня праўлення Саюза мастакоў І. М. Кузінінскі, намеснік Старшыні Савета Міністраў Літоўскай ССР Л. Ю. Дзіржыскайтэ, загадчыкі аддзелаў ЦК КП Літвы, кіраўнікі міністэрстваў і ведамстваў рэспублікі, творчых саюзаў.

П. П. Грышкявічус расказаў гасцям аб дасягненнях рэспублікі ў галіне эканомікі і культуры, аб барацьбе працоўных Савецкай Літвы за ажыццяўленне рашэнняў XXIV з'езду КПСС, за дэтэрмінавае выкананне заданняў дзевятай п'яцігодкі, аб ходзе сацыялістычнага спорніцтва працоўных Беларусі і Літвы, аб брацкім супрацоўніцтве ў народнай гаспадарцы і культуры.

У слове ў адказ сакратар ЦК КП Беларусі А. Т. Кузьмін падзякаваў за аказаную маршмасьць правесці Дні літаратуры і мастацтва Беларускай ССР, за сардэчны прыём на літоўскай зямлі.

XI З'ЕЗДУ ВЕНГЕРСКОЙ САЦЫЯЛІСТЫЧНОЙ РАБОЧАЙ ПАРТЫІ

Дарагія таварышы, сябры!
Ад імя камуністаў і працоўных нашай краіны Цэнтральны Камітэт Камуністычнай партыі Савецкага Саюза горача вітае XI з'езд Венгерскай сацыялістычнай рабочай партыі, камуністаў, увесь працоўны народ брацкай Венгрыі.

Савецкія людзі рады выдатным поспехам венгерскіх працоўных, дасягнутым пад выпрабаваным кіраўніцтвам Венгерскай сацыялістычнай рабочай партыі. За перыяд пасля X з'езду зроблены буйны крок наперад у будаўніцтве сацыялізму, развіццё яго матэрыяльна-тэхнічнай базы і павышэнні завабў ва ўсіх сферах эканамічнага, палітычнага і духоўнага жыцця Венгрыі.

Важнейшым залогам гэтых поспехаў з'яўляецца тое, што Венгерская сацыялістычная рабочая партыя цвёрда стаіць на марксіска-ленінскіх класавых пазіцыях, засноўвае сваю практычную дзейнасць на правяраных жыццём агульных законамернасцях сацыялістычнага будаўніцтва з улікам канкрэтных умоў краіны, апраецца на цесныя сувязі з працоўнымі масамі, паслядоўна забяспечвае кіруючую ролю ў грамадстве рабочага класа, умацаванне яго саюза з кааператыву і сільна і справядлівае ідэйна-навуковае камунізму, невычарпальныя магчымасці новага грамадскага ладу.

Дзейнасць ВСРП, накіраваная на ўмацаванне адзінства міжнароднага камуністычнага і рабочага руху на прыніцыпай марксіска-ленінскай аснове, яе актыўны ўдзел у калектыўных акцыях брацкіх партый з'яўляюцца перакананым прыкладам пралетарскага інтэрнацыяналізму. Народная Венгрыя ўносіць значны ўклад у справу згуртавання садружнасці сацыялістычных краін, усямернага паглыблення іх плёнага супрацоўніцтва і эканамічнай інтэграцыі, умацавання арганізацыі Варшаўскага Дагавору. Знешняя палітыка Венгерскай Народнай Рэспублікі, як і іншых сацыялістычных дзяржаў, надзейна служыць інтарэсам сацыяльнага прагрэсу, развіцця працэсу разрадкі міжнароднай напружанасці і ўстанаўлення трывалага міру на зямлі.

Камуністы і ўсе працоўныя нашай краіны бачаць у асобе ВСРП, венгерскіх рабочых, сялян і працоўнай інтэлігенцыі сваіх верных сяброў і саратнікаў у будаўніцтве новага жыцця. Нашы партыі і народы спяня агульнасцю мэт і ідэалаў у барацьбе за перамогу міру і сацыялізму. Яны адзіныя ў сваім падыходзе да актуальных праблем сучаснасці. Непарушная савецка-венгерская дружба, няўхільна растуць супрацоўніцтва паміж намі нашы сілы, умацоўваюць магучасць і аўтарытэт сацыялістычнай садружнасці.

Работа XI з'езду ВСРП праходзіць напружана і святкавання 30-годдзя гістарычнай Перамогі над фашызмам і вызвалення Венгрыі. Вынікі шляху, пройдзенага за гэтыя гады партый і венгерскіх камуністаў, карэнныя пераўтварэнні, ажыццяўленыя ў краіне, ствараюць трывалую базу для новых гістарычных здзяйсненняў.

Ад усяго сэрца жадаем поспехаў у рабоце вышэйшага форуму венгерскіх камуністаў і выказваем упэўненасць, што распрацаваная ім праграма дзейнасці адкрые перад працоўнымі краіны патхіяючы перспектывы будаўніцтва развітага сацыялістычнага грамадства, далейшага павышэння эфектыўнасці грамадскай вытворчасці, росту матэрыяльнага і культурнага ўзроўню жыцця народа. Мы перакананы ў тым, што ВСРП і ўвесь працоўны народ Венгрыі ажыццявіць гэтыя вялікія задумкі.

Няхай мацнеюць і множацца завабў сацыялізму на свабоднай венгерскай зямлі!

Няхай жывуць дружба, супрацоўніцтва і салідарнасць КПСС і ВСРП, савецкага і венгерскага народаў у барацьбе за агульныя мэты, у інтарэсах справы сацыялізму і міру ва ўсім свеце!

ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ КАМУНІСТЫЧНОЙ
ПАРТЫІ САВЕЦКАГА САЮЗА.

ПАД СЦЯГАМ САЦЫЯЛІСТЫЧНАГА ІНТЭРНАЦЫЯНАЛІЗМУ

БУДАПЕШТ, 18. (Спец. кар. ТАСС). З вялікай зацікаўленасцю і высокай актыўнасцю абмяркоўваюць дэлегаты XI з'езду Венгерскай сацыялістычнай рабочай партыі вынікі праведзенай работы за мінулыя чатыры гады, вызначаюць далейшыя шляхі будаўніцтва развітага сацыялістычнага грамадства ў Венгерскай Народнай Рэспубліцы.

Сёння ранішнія пасяджэнне адкрылася выступленнем фрэзероўшчыка Дзёрскага машынабудавальнага завода Я. Пала. Ён сказаў, што важным фактарам раскрыцця творчай ініцыятывы мас з'яўляецца ўсебаковае развіццё ўнутрызаводскай дэмакратыі, прадугоджанае рашэннямі партыі. Неабходна і надалей паслядоўна ўмацоўваць у свядомасці працоўных гаспадарскія адносіны да справы, да грамадскай уласнасці. У гэтым вялікую ролю адыгрывае рух бригад сацыялістычнай працы, які шырока разгарнуўся на прадпрыемствах, у кааператывах і дзяржгасях.

Першы сакратар Будапешцкага гаркома ВСРП І. Катона ў сваім выступленні сказаў: «Венгерскія камуністы, народ краіны ніколі не забудуць таго, што Савецкі Саюз не толькі вызваліў 30 гадоў назад Венгрыю, але і на працягу ўсяго гэтага часу аказваў краіне ўсебаковую дапамогу і падтрымку. Супрацоўніцтва з Савецкім Саюзам — крыніца нашых сіл і гарантыя поспехаў у справе мірнай і стваральнай працы. Мы ўпэўнены, — падкрэсліў І. Катона, — што венгерскі народ і надалей будзе адчуваць брацкую дружбу і падтрымку КПСС, Савецкага Саюза».

Слова атрымлівае кіраўнік дэлегацыі Камуністычнай партыі Савецкага Саюза Генеральны сакратар ЦК КПСС таварыш Л. І. Брэжнеў. Дэлегаты і госці з'езду вітаюць Л. І. Брэжнева гарачымі, працяглымі апладысмантамі. Усе ўдзельнікі з'езду ўстаюць, у зале доўга не змаўкае бурная авацыя.

Зноў на бераг прыйшоў...
Шапку цісну ў руцэ.
І галінкай ваджу па вадзе асцярожна.
На плячы снег чаромкі...
Туман на рацэ
Адлівае прасекаю броду трывожна.
Сонца вогненны зван у рацэ ўжо даўно.
Зоркі лёгкія зыбка дрыжаць,
Як на крылах,
Залатыя ячменем, не хочуць на дно.
Паўтарае дрыжэнне іх вецер астылы.
І расце цішыня, быццам стала жывой.
Халадком ноч зямлю укрывае ўлюбёна.
Раскрываецца ландшафт і з лісцяў слязоў
Ападаюць расінкі з сярэбраным
званам...
Як прагнуўся жучок, не чакаючы дня,
Як адскочыў расцік—
сын шумлівага гаю.
Як загадкава шэпчаў трава, вышыня...
Як у водзеце зорак вада надпявае...
О зямля!.. Прывітаю табе ад душы,
Я напоўнен тваёю і песняй, і гоманам...
Зноў на бераг прыйшоў...
Пра цябе у цішы
Зоркі шэпчаўца ў золаце Нёмана.
Пераклаў з літоўскай Юрась СВІРКА.

Альфонсас МАЛДОНІС

СІЛУЭТЫ

Нібы адстраленыя гільзы ў зямлі
Сябры і спакой, і прытулак знайшлі.

ЗОРКІ ШЭПЧУЦА Ў ЗОЛАЦЕ НЁМАНА

Маўкліва ляжаць, ахінутыя сном,
На ўласных касіях пад тугім дзірваном.
Гадамі ляжаць непрабудна яны
На белых касіях, як на дошках труны.

Ляжаць ва ўладанні былых кананалі,
На золкіх асколках і шкла, і гранат,
На высах іржавых нажарышч і плям,
У рамах драўляных задымленых як—
Партрэты юнацкай трывожнай вясны,
Мне белыя іх слязеты відны.

А словы, іх словы дагтуць ва мне,
Нібыта сіроты ў дзедоме, жывуць,
Дзе іх раўнадушнасці лёд не крапе...

Яны, як ласы, з папалішча растуць,
З высокімі кронамі продкаў сваіх,
З галінамі, што зелянеюць заўжды,
Свае таямніцы расказвае ўслых
Лясных гадаванцаў народ малады.
На беразе тым, дзе туманіцца плёс,
Дзе з куляй няўмольнай сустрэнецца лёс

І стане былінай жывой Чалавек,
Пераклаў з літоўскай Пітрусь МАКАЛЬ.

Ёнас ЛАПШЫНСКАС

МОЙ СВЕТ

Мой свет, мой лёс—мая Літва,
дугоў надрэчных мурава,
жывы агонь святальных рос,
мая Літва—мой свет і лёс.

Мой свет—званочкі жаўрукоў,
усмешкі зорных ліхтароў.
Лэры выпілі зару,
аер узняўся угару.

Мой свет—дзе Нямунас плыве,
у ім наш дух, наш гарт жыве.
Заліты сонцам небакарай—
мая Літва, мой родны край.

Мой свет, мой лёс—мая Літва,
балтыйскія водаў сінява,
працоўнай доблесці штандар,
мой свет—Літва, дзе я ўладар!

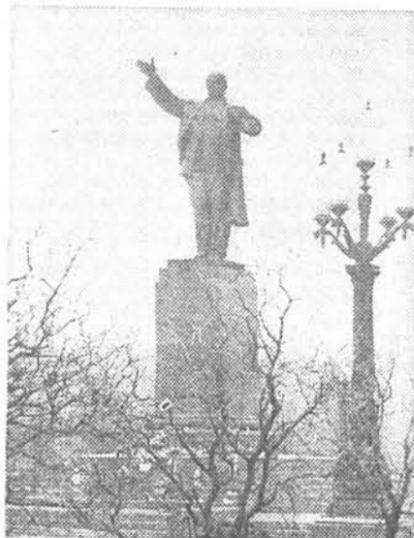
Пераклаў з літоўскай Павел МАРЦІНОВІЧ.

Владас ШЫМКУС

Гляджу туды, дзе прападаюць цені
Знаёмых твараў і былых гадоў,
Дзе пастарэе нават маладосць
У той няўмольнай змене пакаленняў.

Хоць тоўшча год, як тоўшча сцен каменных,
Я праз ласы, нібыта праз крышталі,
Убачу ўсіх сузор'яў бляск прамены,
Адчую холад, што ўладарыць там.

І сутнасць рэчаў, сутнасць простых ісінь
Убачыцца, адкрыецца ўраз.
Іду я праз сум'ёты цёлых лісцяў
І думкай прабіваюся праз Час.

Помнік У. І. Леніну ў Вільнюсе.

Ды як бы многа я ў жыцці не ведаў,
Як позірк мой далёка б не сягаў,
Мне суджана адным дзяліцца небам
З усімі, з кім дзяліцца л'га.

Мне дарагі наш свет
У голлі яблынь,
Што квененно адсвечвалі вясной.
Паўшляху я прайшоў,
Ды пастаянна
Шлях прайдзены ідзе услед за мной.

Пераклаў з літоўскай Казімір КАМЕРША.

У ДРУЖБЕ НАРОДАЎ-БРАТОЎ—НАША СІЛА

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

нашай рэспублікі перадаць вам і ў вашай асобе ўсім літоўскаму народу гарачае, ідучае ад усяго сэрца, прывітанне і самыя найлепшыя пажаданні.

Нашы рэспублікі — неад'емны часткі магутнай сацыялістычнай дзяржавы — Саюза ССР, працягвае А. Т. Кузьмін. Суветная гісторыя яшчэ ніколі не бачыла па ўзаемаадносіннах дзесяткаў нацый і народнасцей такога поўнага супадзення інтарэсаў і мэт, волі і дэяльнасці, такой духоўнай роднасці, давер'я і ўзаемных клопатаў, якія настаянна праяўляюцца ў нашым братстве.

Свята беларускай культуры ў Літве праходзіць напярэдадні слаўнага юбілею перамогаўнага завяршэння Вялікай Айчыннай вайны. Суровай праверкай трываласці СССР, перапушчэння дружбы савецкіх народаў была гэта вайна. Наша перамога — гэта вялікая перамога савецкага грамадскага і дзяржаўнага ладу, перамога планавай сацыялістычнай эканомікі над эканамікай маніпальнага капіталізму, гэта перамога ідэалогіі марксізму-ленінізму, маральна-палітычнага адзінства савецкага грамадства, брацкай дружбы народаў СССР над ідэалогіяй імперыялізму, расізму, цемрашальства.

Працоўныя Беларусі ніколі не забудуць, гаворыць А. Т. Кузьмін, што ў вызваленні рэспублікі ад фашысцкіх акупантаў прымалі ўдзел сыны і дачкі ўсіх народаў нашай вялікай Радзімы, у тым ліку і брацкай Літвы.

У Беларусі шчыра радуецца, дарагія таварышы, што ваша рэспубліка пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі Літвы, апіраючыся на брацкую дапамогу і падтрымку ўсяго савецкага народа, дабілася выдатных дасягненняў у развіцці народнай гаспадаркі, навукі, культуры, павышэнні дабрабыту працоўных.

Адказваючы на Зварот Цэн-

тральнага Камітэта КПСС да партыі, да савецкага народа, працоўнікі гарадоў і вёсак нашых рэспублік праяўляюць невычайна высокую энергію, высокі энтузіязм, дабіваюцца ўсё новых і новых поспехаў у камуністычным будаўніцтве.

Нядаўна ў Вільнюсе быў падпісаны дагавор аб сацыялістычным спаборніцтве паміж працоўнымі нашых рэспублік за датэрмінсвае выкананне планаў бягучага, завяршальнага года пяцігодкі. Гэты дагавор ахоплівае самыя разнастайныя бакі нашага жыцця. Мы пераканаліся, таварышы, што спаборніцтва садзейнічае не толькі дасягненню лепшых эканамічных паказчыкаў, але і больш бліжэйшым духоўным сувязям жыхароў Беларусі і Літвы, удасканаленню сацыяльных адносін даўняму згуртаванню працоўных калектываў, развіццю рознабаковых здольнасцей людзей, іх патрыятызму.

Роўна год назад у нас у рэспубліцы праходзілі Дні культуры Літоўскай ССР, сказаў далей А. Т. Кузьмін. Беларусь мела матчымасць шырока пазнаёміцца з выдатным мастацтвам таленавітага літоўскага народа. Можна без перабольшання сказаць, што гэта яркая і значная падзея пакінула глыбокі след у сэрцах працоўных рэспублікі. А гэта яшчэ раз пацвярджае, што кожная сацыялістычная па зместу, нацыянальная па форме і інтэрнацыяналістычная па свайму духу і характару культура, заснаваная на прынцыпах камуністычнай партыйнасці і народнасці, блізкая і зразумелая ўсім савецкім людзям.

Наша дэкада праходзіць у год, калі краіна паспяхова завяршае дзевятыя пяцігодку, рыхтуецца дастойна сустрэць XXV з'езд партыі камуністаў. Савецкі народ жыве і працуе ва ўмовах міру. І гэтаму ён абавязаны нястомнай дзейнасці Палітбюро ЦК КПСС, яго Генеральнага сакратара Л. І. Брэжнева па мэтакіраванаму ажыццяўленню праграмы най XXIV з'ездам партыі Праграмы міру.

У заключэнне А. Т. Кузьмін

нажадзі камуністам, усім працоўным Савецкай Літвы новых дасягненняў у барацьбе за паспяховае выкананне планаў і сацыялістычных абавязанстваў дзевятай пяцігодкі, за далейшае развіццё эканомікі, навукі і культуры рэспублікі.

У памяць аб Днях беларускай літаратуры і мастацтва А. Т. Кузьмін падісе літоўскім сябрам падарунак — вазу, якая сімвалізуе вялікае адзінства і згуртаванасць савецкіх народаў. Наш калектыў, рабочыя Літвы ад усяго сэрца вітаюць вас і шлюць самыя сардэчныя пажаданні працоўным Беларусі, — сказала ў сваім выступленні тэатрыка Каўнаскага аб'яднання «Дробе», Герой Сацыялістычнай Працы Г. Кізеле. — Два брацкія савецкія народы аб'ядноўвае не толькі блакітная стужка Нёмана і агульная граніца нашых зямель. Нам дарагія і блізкія нашы літаратура і мастацтва, якія ўзбагачаюць духоўнае жыццё, патхняюць на барацьбу за светлыя ідэалы камунізму.

Блізкія сяброўскія сувязі аб'ядноўваюць працоўную прамысловых прадпрыемстваў дзюх савецкіх рэспублік. Працоўныя Панемунскага раёна горада Каўнаса спаборнічаюць з працоўнікамі Віцебска, тэкстыльчыкі аб'яднання «Дробе» маюць многа сяброў на Мінскім камвольным камбінаце. Шырыцца сацыялістычнае спаборніцтва паміж асобнымі перадавікамі вытворчасці. Прыемна адзначаць, што паміж прадпрыемствамі — сапернікамі на сацыялістычнаму спаборніцтву — устанавілася і культурнае супрацоўніцтва, памаяўся абмен канцэртамі мастацкай самадзейнасці, умацаваліся сяброўскія сувязі.

Мы, рабочыя, рады вітаць вялікі атрад выдатных беларускіх пісьменнікаў, мастакоў, прафесіянальных і самадзейных артыстаў. Сустрэчы з імі, несумненна, патхняць працоўных на новыя дасягненні, будуць умацоўваць іх рашучасць паспяхова выканаць і перавыканаць заданні дзевятай пяцігодкі, умацоўваць эканамічную

магутнасць сацыялістычнай Радзімы.

Слова атрымлівае старшыня калгаса «Леніна кялю» Укмергскага раёна, Герой Сацыялістычнай Працы Ю. Кандротас.

Мне, удзельніку Вялікай Айчыннай вайны, гаворыць ён, давялося са зброяй у руках двойчы працець беларускую зямлю. Я сваімі вачыма бачыў, як многа перанёс ваш народ, бачыў ваши спаленыя ўшчэнт гарады і вёскі.

Сёння Беларусь цяжка паціцца. У калгасах і саўгасах нашай рэспублікі працуюць міжскія трактары. Нашы гаспадаркі атрымліваюць сотні машын, бульдозераў і шмат іншай тэхнікі з брацкай Беларусі.

Трызальны вузы дружбы звязваюць нашых хлебарабаў. Земляробы Літвы і Беларусі, заключыўшы паміж сабой дагавор на сацыялістычнае спаборніцтва, выконваюць узятыя абавязанствы. З упэўненасцю можна сказаць, што агульнымі намаганнямі, дапамагаючы адзін аднаму, дзедзячыся вопытам, яны паспяхова справяцца з заданнямі дзевятай пяцігодкі.

Ад імя хлебарабаў рэспублікі Ю. Кандротас пажадаў паўпраздм беларускай літаратуры і мастацтва цікавых, сяброўскіх сустрэч у калгасах і саўгасах.

Перад мікрафонам — лаўрэат рэспубліканскай прэміі паэт Ю. Марцінявічус:

— Паважаныя госці, дарагія таварышы і сябры! Зямля, на якой мы жывём, цудоўная ўжо толькі таму, што на ёй існуе дружба людзей і народаў. Святлом гэтай дружбы азораюць нашы справы і дзедзячэнні, яна надае крылы нашым планам і марам, абуджае нашы сэрцы для любові і творчасці. Гэта дружба, напаяўняе наша жыццё свяшчэнным пачуццём брацтва.

Як родную сястру, мы сустракаем сёння вашу песню, як роднага брата, прымаем ваш танец, як крыніцу мудрасці народа, пакланяемся вашым кнігам, каб яшчэ і яшчэ раз пераканацца ў тым, што нацыянальная культура кожнага на-

рода жыватворная і цікавая, звязана непарыўнымі вузламі са сваёй зямлёй, са сваім народам, яго гістарычным, сацыяльным і культурным мінулым, з усяй Савецкай Радзімай.

На трыбуне — народны паэт Беларусі, Герой Сацыялістычнай Працы Максім Танк.

— Толькі год мінуў з часу незабыўнай сустрэчы з цудоўным, шматколерным мастацтвам Літвы ў нашай рэспубліцы, — сказаў ён. — І вось мы зноў сустракаемся, толькі ўжо ў вашым янтарным краі, у вашай старажытнай і вечна маладой сталіцы — Вільнюсе.

Мы з вялікай увагай сочым за працоўнымі справамі брацкага літоўскага народа, за яго дасягненнямі ў развіцці эканомікі, прамысловасці, сельскай гаспадаркі, навукі і культуры. Вялікі ўклад ва ўмацаванне нашых брацкіх і творчых сувязей унеслі літоўскія літаратары, якія пераклалі на сваю мову творы многіх нашых паэтаў і пісьменнікаў.

Дні беларускай літаратуры і мастацтва ў Літоўскай ССР, — працягвае М. Танк, — праходзяць напярэдадні слаўнага 30-годдзя Перамогі савецкага народа над ігліраўскім фашызмам. У шматнацыянальнай савецкай літаратуры ёсць нямала твараў, прысвечаных ратнаму і працоўнаму подзвігу савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, але яшчэ многае нам трэба будзе зрабіць для таго, каб сапраўды нішто не было забыта і нішто не было забыта, каб велічны подзвіг нашага народа знайшоў дастойнае адлюстраванне.

М. Танк сардэчна падзякаваў літоўскім сябрам за цёлы прыём пасланцоў Беларусі на шматпакутнай і ўваскрэсшай пад сонцам свабоды літоўскай зямлі.

Урачыстае пасаджэнне аб'яўляецца закрытым. Гукаць гімны Савецкага Саюза, Беларускай ССР і Літоўскай ССР.

У заключэнне адбыўся вялікі канцэрт майстроў мастацтваў. Дні літаратуры і мастацтва Беларускай ССР пачалі сваё шэсце па брацкай літоўскай зямлі.

ПЕРШЫЯ вершы расквечваюць пенаўторную казку дзіцінства, падтрымліваюць цікавасць, аптымізм дзяцей, абуджаюць у іх пачуццё прыгожага, замацоўваюць падарваную ім самой прыродай эдольнасць успрымаць жыццё незабыўна ярка і светла. Яны ўзбагачаюць дзяцей першымі ведамі аб навакольным свеце, вучаць арыентавацца ў жыцці, правільна ацэньваць учыні і дзеянні людзей, выходзяць у выглядзе добраахвотнасці, умёна адгукнуцца на чужую радасць і бяду, ікладуць пачатак фарміравання пачуццяў патрыяты-

юць то народныя загадкі, то скорагаворкі, то лічылкі:

Лістамі сценку
Сцеле
Граб,
Прыбеглі сёстры
На тэле-
Граф.

Сваімі творамі В. Вітка адкрывае дзецям шмат новага, невядомага аб жывёлах і птушках, што жывуць на Беларусі, аб родным краі, вучыць разумець і шанавань родную мову, узнікае праблема працоўнага выхавання.

Чароўнай музыкай паэтычных радкоў вабяць малых вершы ветэрана беларускай

вы. Усё гэта станоўча ўплывае на развіццё іх мыслення, назіральнасці, кемлівасці.

Прымуюць дзецей актыўна думаць, прыдзірліва вывараць пачуцце або прачытанае і вершы - неверагодны, якія паходжаннем сваім таксама ўзыходзяць да фальклору. Да гэтага патрэбнага дзецям жанру звяртаюцца многія беларускія паэты, узбагачаючы і абнаўляючы яго.

Будзіць Лось, напрыклад, у вершы «Быць ці не?» своеасабліва пераплітае магчымае і немагчымае і дае права самім дзецям вызначыць

най гераніі твора шукаюць няўлоўнае таямнічае рэха. У пошуку-гульні дзеці сустракаюцца з птушкамі-пляшккамі, з вожыкам, зайчыкам, вавёркай, буслом. Яны зачараваны характарам лесу, які, нібы гасціны гаспадар, ветліва сустракае малых, не шкадуе для іх сваіх незлічоных пачастункаў:

Частаваў малінай,
Сакаўной ажынай,
Суніцай духмянай,
Арэхам крамяным.
Сустраўнаў грыбамі—
Крохнімі груздамі,
Жоўтаю лісічнай
І баравікамі...

Такія паэтычныя замалёўкі дапамагаюць адчуць незвычайнае ў звычайным, адгукнуцца ўсёй істотай на прыгажосць. Непрыкметна і лёгка запамінаюць дзеці назвы грыбоў і ягад, усведамляюць паняцці «поўнач», «поўдзень», «захад», «усход».

Творы аб роднай прыродзе далучаюць дзяцей да цудоўнага, даюць багаты назіральны матэрыял. Да густу прыйшла дашкольнікам і малодшым школьнікам кніжка А. Дзеружынскага «Чабарок», у якой паэтычна расказваецца пра кветкі, травы, ягады, што растуць у Беларусі. Аўтар прымячае адметныя ўласцівасці раслін, гаворыць пра спосаб іх жыцця, пра карысць ці шкоду, якія яны могуць прыносіць. Для кожнага апісання паэт знайшоў трапныя мастацкія дэталі, параўнанні, якія дапамагаюць дзецям убачыць расліну, зразумець яе назву. Кніжка вабяць гумарам, багатам ітанацыйных адценняў. У лепшых вершах зборніка («Адуванчык», «Асот», «Брусніца», «Павой», «Рясічка», «Медуница», «Кіслічка», «Герань», «Трыпутнік», «Суніца», «Чарот», «Багун», «Званец» і інш.) паэт спраўды здолеў прымуціць «кожную былічку загаварыць мовай жыцця і любові» (В. Бялінскі):

Мяк даспеў,
Плясткі
Скінуў
І галоўку
Угору ўскінуў.
Пераміргаецца
З сонцам:
— Ты з-за хмар
Выходзь
Часцей,
Бо трымаю я
У скарбонцы
Пачастунак
Для дзяцей.

Можна было б назваць і іншыя ўдалыя творы, але ці ўсё задавалі нас у сучаснай беларускай паэзіі для малодшага ўзросту? Безумоўна, не! Назалі, напрыклад, пэўная аднагаласнасць сюжэтаў і вобразаў — нават у добрых творах. Не сакрэт, што сярод кніжак, якія выдаюцца для малых, ёсць шэрыя, безаблічныя, аўтары якіх самі не ведаюць, дзеля чаго іх напісалі. Можна знайсці ў дзіцячых творах стылізаваны і моўныя недакладнасці і про-

ста безадказныя радкі. У сувязі з гэтым нельга не ўспомніць «узніслае» чатырохрадковае з адной кніжкі, адрасаванай маленькім:

Заатэхнін вельмі рады,
Што пааптану ўсе грады,
Што дастаўлена тан лоўна
У калгас адна нароўна.

Тут не толькі што паэзія, але і элементарнай логікі няма: добрае «лоўка» дастаўлена кароўка, калі пааптану ўсе грады. А як зразумець незвычайную радасць заатэхніка з гэтай нагоды? Чаму аўтар добрых вершаў для дарослых дазваляе сабе ў дзіцячым творы выдаць на гара такіх шэдэўры:

Я ляжу ў гразі на жываце.
Цісну з журавінак кіслы сок.
Жывыя жабоцьні снок ды снок:
П'юць кісель з вітаміна ЦЭ.

Сняшаюся супакоіць тых,
хто не чытаў усёго твора,
што гэта словы не чалавека,
а дракончыка, але ж ад такога ўдакладнення яны не сталі прыгажэйшымі, як дарэчы, і гэтыя: «я сначу і рагачу!»

Перападаюць у нас яшчэ дзіцячыя творы, у якіх рыфма гучная, рытм таі чоткі, што, здаецца, радок аж страляе, толькі стрэл, на бяду, халасты, бо словы не маюць ніўнага прыцэлу. Усё гэта непалоіць, таму нельга не гаварыць аб выдатках беларускай паэзіі для малодшага ўзросту. Нельга не засяродзіць увагі на тым, што хоча добрыя вершы пра барозку, сонейка, сніжок, дожджык, пёўніка, верабейку патрэбны малым, як сонца і як паветра, але ж недзе ўжо на нацвёртым годзе жыцця толькі гэтых твораў нашым дзецям ужо не дастаткова. А. М. Горкі гаварыў, што з гэтага ўзросту малых трэба паступова ўводзіць у курс некааторых палітычных пытанняў. Гэта так: нашы дзеці вельмі рана пачынаюць адчуваць сябе грамадзянамі, усведамляць, «з кім яны і за каго» (С. Маршак). З малых год яны цікавіцца літаральна ўсім: прамы абавязак дзіцячай літаратуры — улічыць гэтыя запатрабаванні.

Аднак беларуская дзіцячая літаратура (у тым ліку і паэзія) для малодшага ўзросту не ўдала пакуль што належнай увагі тэмам, якія навіны для яе стаць магістральнымі. Аб гэтых сур'ёзных заканах нашай дзіцячай літаратуры гаварыў у сваім дакладзе на XIII пленуме ЦК КПБ П. М. Машэраў. «У эпоху небывалага ўзлёту навукі, тэхнікі, тэхналогіі, авіяваення космасу, — адзначыў ён, — дзіцячая літаратура ўсё яшчэ тончацца вакол лёсных гномаў, казачных прыцаў і іванкаў-дурачкоў».

А між тым, час патрабуе ад дзіцячай літаратуры жывога водгуку на падзеі, якімі

НЕ КАЗКАЙ АДЗІНАЙ...

СЛОВА ПРА СУЧАСНУЮ БЕЛАРУСКУЮ ПАЭЗІЮ ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ МАЛОДШАГА УЗРОСТУ

му, калектывізму, высокай грамадзянскасці.

Аднак не кожны верш эдольны крануць дзіцячае сэрца. А. М. Горкі пісаў, што дзіцячы пісьменнік павінен улічыць усе асаблівасці ўзросту сваіх чытачоў. «У адваротным выпадку ў яго атрымаецца кніжка без адрасу, не патрэбная ні дзіціні, ні даросламу». З узростам дзеці ўсё менш адчуваюць патрэбу ў спецыфічна дзіцячай кнізе, але ўдзіліце малых можа захапіць толькі яркі, займальны твор, які адпавядае асаблівасцям іх успрымання.

Шукаючы найбольш пэснныя кантакты з маленькімі чытачамі (і слухачамі), беларускія паэты звяртаюцца да традыцый дзіцячага фальклору. Сучасная беларуская дзіцячая паэзія паспяхова працягвае народныя традыцыі, узбагачае іх элементамі новага: лепшыя яе творы хваляюць дзяцей, станоўча ўплываюць на іх развіццё.

Беларускія паэты імкнуцца задаволіць дзіцячую дапытлівасць. Каб найбольш уражліва расказаць малым пра тую ці іншую з'яву, яны выкарыстоўваюць элементы гульні.

Элементы гульні арганічна ўваходзяць у сюжэты многіх беларускіх вершаў і паэм для малодшага ўзросту. Захапляючая карысная гульня чакнае дзіцяй амаль у кожным творы В. Віткі, пачынаючы ад яго калыханак і ўключаючы паэмы-казкі. Неацэннымі ў гэтых адносінах з'яўляюцца яго «Пішч», «Азбука Віці Васількіна», «Дударык», «Вавёрчына гора», «Буслінае лета» і інш. Вершаваныя радкі ў Васіля Віткі пругкія, выразныя, паэт таленавіта карыстаецца гукамісам. Па гучанню яго вершы нагадва-

даючай паэзіі Станіслава Шушкевіча, які ўмее ўладна захапіць уважэнне дзяцей, га-майстарску весці з імі размову на разнастайныя маральныя тэмы. Ён трапіва асуджае ганарлівага выхаванца - баравіка, які «кіць з маленькіх прывык», нягодна Лісіцу, з-за якой моцна пабіўся Зайка, непісьменнага Кукарэку - педарэку, ухваліў Мядведзя - дзядулю, які заступіўся за накрыўдванага... Маральны змест сваіх твораў С. Шушкевіч раскрывае праз выразны займальны эпізод ці здарэнне, не грэбуе ён і пенадакумлівай павучальнасцю.

Тонка адчувае патрэбу малых Р. Барадулін — у дзіцячай паэзіі ён такі ж арыгінальны, невычэрпны, наватарскі, як і ў дарослай. Прыдуманая ім Варголы, Цётка Каліласка, Дзядзюшка Дзякуй, Раскідач — не што іншае, як гульні, у працэсе якой паэт весела і непрыкметна падводзіць дзяцей да патрэбных вывадаў, мудра і займальна вучыць іх:

А да Ланы—
хоць ты плач!
Часта ходзіць
Раскідач.
Нежаданы
гэты госьць.
Раскідач усё
як ёсць...

Прывабляе дзяцей дасканалым гумарам, зайздроснай лёгкасцю паэтычных радкоў П. Гілевіч. Неацэнныя скарбам сучаснай беларускай дзіцячай паэзіі з'яўляюцца яго «Загадкі», напісаныя ў добрай народнай традыцыі. Форма загадак П. Гілевіча — займальная, інтрыгуючая, дзеці з радасцю ўключаюцца ў прапанаваную аўтарам гульню: шукаючы адказу на загадкі, яны параўноўваюць, супастаўляюць, абіраюць розныя прадметы і з'я-

верагоднасць ці неверагоднасць расказавага. Настойлівае паўтарэнне аднаго і таго ж пытання «быць ці не?» не толькі рытмічна арганізуе верш, надае яму характар, але і дапамагае мабілізаваць увагу дзяцей, зацікавіць іх:

Вырас яблык на сасне.
Быць ці не?
Скача конь на бярэне.
Быць ці не?

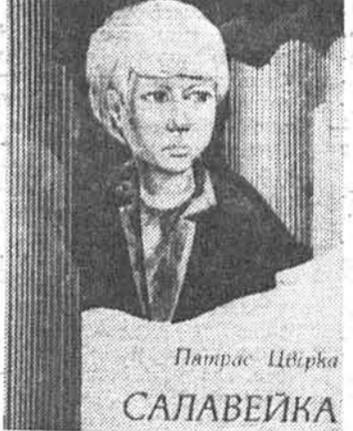
Е. Лось сваімі вершамі спрымае таму, каб знаёмства малых са светам было незабыўным. Яна разумее стан душы дзіцяці, якое, радуецца і здзіўляецца, глядзіць на навакольны свет. Паэтэса дапамагае малым рабіць адкрыцці, вучыць назіраць за прыродай, разумець яе галасы.

Тэма паэтызацыі роднай прыроды надзвычай пашыраная ў сучаснай беларускай дзіцячай літаратуры.

В. Бялінскі гаварыў, што ў дзіцячай кнізе неабходна адчуваць прыроду, свет. У гэтых адносінах беларуская паэзія зрабіла шмат. Тут нельга не прыгадаць станоўчага вопыту Цёткі, Я. Коласа, Я. Купалы, З. Бядулі, чароўную паэму М. Танка «Сярод лясоў надзіманскіх», яго вершы для дзяцей.

У вершах і паэмах, прызначаных дзецям, беларускія паэты ствараюць матурычны пейзажы, трапіва адзначаюць характэрныя асаблівасці пор года, на мастацку тлумачаць некаторыя прыродныя з'явы, здыміваюць захапляючыя эпікурсы:

У вершаванай казцы Алега Лойкі «Як Тоця рэха шукала» малых разам з жыццярэадаснай, паэтычнай і цікаў-

Вялікі дзіцячыя кнігі, якія выйшлі ў выдавецтве «Мастацкая літаратура» — беларуская народная казка «Залатая яблычка» (апрацоўка А. Якімовіча, мастак А. Лось), «Салавейка» П. Цвірні (пераклад В. Жуковіча, малюні Я. Жыліна), «Чудесное утро» Ул. Ляўданскага (пераклад Ул. Ідальсона і Н. Мешчарановай, мастакі В. Пименаў і Л. Зяневіч), «Лесной маршрут» К. Цітова (мастак І. Лобан).

жыве наша краіна і народ. У гэтым напрамку ў нас зроблены толькі першыя крокі. Мы маем на ўвазе творы для малодшага ўзросту, у якіх зроблена спроба ярка і вобразна расказаць пра новабудуючы Беларусь, поспехі народнай гаспадарні («Старобісцкая казка — Салігорская быль» Ул. Дубоўкі, «Случ», «Дождж з над зямлі» І. Муравейкі, «Буду я шахцёрам» С. Шункевіча і інш.).

Ёсць намаганні стварыць палітычную паэзію для малодшага ўзросту. Два супроцьлеглыя светлы кантрастна паказвае І. Муравейка ў паэме «Знайсці ўдалы вобраз-сімвалі, але твор гэты атрымаўся няроўным, хоць месцамі ён па-сапраўднаму хваляе».

Першыя здабыткі мае наша дзіцячая паэзія ў распрацоўцы-касмійнай тэмы. Тут асабліва хочацца вылучыць таленавітую кніжку С. Грахоўскага «Васіль на Месніц паліцыі».

Надабаецца дзецям арыгінальная кніжка У. Корбана аб прафесіях «Учора, сёння і заўжды».

Адбылося так, што любімым творам малодшых школьнікаў і нават дашкольнікаў зрабілася паэма А. Ле-рэйкі аб Вялікай Айчыннай вайне «Прыгоды дзеда Міхеда» — твор, які прызначаўся дарослым. Яно і праўда — паэму гэтую з вялікай асалядай прачытае кожны дарослы чытач, але дзеці зрабілі не сваёю, бо знайшлі ў гэтай кнізе патрэбны ім вітаміны гумару, мноства камедыійных сітуацый і прыгод, якія нярэдка стаяць на мяжы магчымага. Прывабіў іх такасама вобраз кемлівага і вынаходлівага дзеда-героя, які з усіх сіл, ад усё душы бараўніў ад ворага родную зямлю.

Шчыра, як пайдаражэйшы падарунак, прынялі дзеці і паэму аб вайне А. Пысіна «Кавылькі». Праз знешне займальны сюжэт паэт паткнёна ўсёлаўляе велічыню воблік савецкага воіна-гуманіста, трапіна і востра высьмейвае жорсткіх, саманадзейных і пахабыных заваёўнікаў-фашыстаў.

Інтанацыйна-рытмічны малюнак «Кавылькі» дынамічны, зменлівы; у залежнасці ад абставін радкі паэмы гучаць то запаволена-нацягжана, то прарываюцца раптоўна імклівай гулкай радасцю, насмешкай, то поўняцца прытоёнай журбай:

Лета, Восень, і Зіма,
Кавылькі
Няма
Пісьма...

Але ўсё гэта толькі першыя подступы да новых тэм. Жыццё патрабуе асвойваць іх больш рашуча і смела. Яшчэ А. С. Макаранка адначай, што цяжка ўявіць тэму, якая не магла б быць прапанавана дзецям, бо асабліваці дзіцячай літаратуры ў параўнанні з «дарослай» не ў тым, «што расказваецца, а ў тым, як расказваецца» — падкрэсліваў ён.

Паэзія для малодшага ўзросту, як і ўся дзіцячая літаратура, павінна быць цесна звязана з магутнай і нястрымнай плынію жыцця, з сучаснасцю. «У нашай краіне выхоўваць — значыць рэвалюцыйнаізіраваць» — гэтыя словы А. М. Горкага і сёння гучаць як асноўны дэвіз савецкай дзіцячай літаратуры, якая заклікана выхоўваць усебакова развітых, разумных і ініцыятыўных будаўнікоў камунізму, палітычна свядомых барацьбітоў за мір і прагрэс.

Маргарыта ЯФІМАВА,
кандыдат філалагічных
наву.

КНІГІ аднаго са старэйшых беларускіх пісьменнікаў Уладзіміра Дубоўкі не залежаюцца на паліцах кнігарань. Яны адразу знаходзяць дарогу да чытача. З асаблівай цікавасцю сустракаюць дзеці новыя творы аўтара. І, вядома, чытаюць пра сваіх рабеснікаў, хлопчыкаў і дзяўчынак, якія жывуць, адпачываюць, вучацца, пазнаюць жыццё.

А яно шматграннае. І штохвілінна, штогадзіна задае безліч пытанняў, на якія малелькім грамадзянам часам і не так проста адказаць. Аднак трэба вучыцца жыць. Адкрываць яшчэ не адкрытае ў тваім узросце, пазнаваць незнаёмае.

Сямігадовы Алік, герой новай апавесці пісьменніка «Як Алік у тайзе заблудзіўся», што выйшла летась у выдавецтве «Мастацкая літаратура», атрымлівае добры ўрок жыцця. Хлопчык, што трапіў у няжкія, складаныя не толькі для яго, але і для дарослага абставіны (згубіўся ў тайзе), з поспехам выходзіць з іх. Ён, нягледзячы на свой узрост, аказаўся разважлівым, знаходлівым, а ўсё таму, што бацька навучыў Аліка любіць прыроду, чытаць кнігу яе.

Пісьменнік узнімае важнае пытанне: выхаванне ў дзіцяці любові да навакольнага свету.

Ул. Дубоўка. Як Алік у тайзе заблудзіўся. Апавесць для дзіцячых малодшага школьнага ўзросту. Мінск, «Мастацкая літаратура», 1974.

НА ПРЫДАТКАХ кнігарань нядаўна з'явілася новая дзіцячая кніга вершаў Міколы Чарняўскага «Кліча гор». Зборнік гэты з задавальненнем прачытаюць і дарослыя чытачы: настаўнікі, піянерважаты, бацькі, — усё, хто паўсядзённа сустра-

КЛІЧА ПІЯНЕРСКІ ГОРН

каецца з праблемамі выхавання падрастаючага пакалення. Напоўнены глыбокім зместам, прасякнуты эмацыянальнасцю большасць твораў, якія ўвайшлі ў першы раздзел «Горні кліча». Вершы гэтыя расказваюць пра пераемнасць пакаленняў, пра тое, як дзеці з'яўляюцца прадаўцамі спраў дарослых.

Гарыць, трапеча вечны агонь на плошчы, куды «ранак завітаў прыветны». Пальмінее над ветрам «чырвоны гальштук вечнага агню». Гэта верш «Вечны агонь». Аўтар скупымі, суровымі словамі малюе карціну ганаровай вахты, якую нясуць хлопчыкі і дзяўчыны з пун-

М. Чарняўскі. Кліча горні. Вершы. Для дзіцячых спраў школьнага ўзросту. Мінск, «Мастацкая літаратура», 1974.

Мала ведаць прыроду, патрэбна яшчэ ўмець пры неабходнасці выкарыстаць яе на сваю карысць. «Так і пачаў бацька браць з сабой Аліка ў тайгу. Збіраў з ім грыбы, тлумачыў, якія з іх добрыя, спажываюць, а якія — благушкі, што могуць атруціць чалавека, жыцця пазбавіць. Паказваў, якія грыбы чалавек можа есці, у выпадку вялікай патрэбы, нават сырымі, а якія хоць крыху

ПАЗНАВАЛЬНА, ДАСЦІПНА

падпякаць павінен. Тут жа, у тайзе, пачапляўшы на ражончыкі, падпякаў з сынам сыражка (нездарма ж ім і назву такую людзі далі!»).

Сын вучыўся ў бацькі ўменню адрозніваць розныя расліны, арыентавацца ў лесе. «Вось так, кожны раз, бываючы з малым у тайзе, бацька даваў яму каштоўныя і патрэбныя ў жыцці звесткі, даваў паступова, кропка за кропкай, падмацоўваючы свае словы паказам, жывым прыкладам».

Жанр свайго новага твора Ул. Дубоўка вызначыў як «малелькую апавесць». Безумоўна, гэта так. Аднак не будзе памылковым сцвярджэнне, што гэта апавесць з элементамі дакументальна-пазнавальнага нарыса. У раздзелах, якія тычацца блукання Аліка па тайзе,

шмат назіранняў над прыродай, аўтар расказвае пра яе расліны і жывёльны свет. Разам са сваім героем ён паказвае юнаму чытачу, як нават у самых складаных абставінах можна знайсці выйсце, калі не разгубіцца, знайсці ў сябе сілы пераадолець скванасць і страх. Прыемна, што «прыгоды» Аліка ў тайзе для аўтара не самамэта, гэта толькі магчымасць на канкрэтных прыкладах расказаць

пра жыццё тайгі, пра таямніцы яе нескранутага царства.

Алік раскрывае іх. Бо не прайшлі бясследна ўрокі бацькі, бо хлопчык ён назіральны і ўважлівы: «Праблукваюшы колькі гадзін, Алік выйшаў да нейкай ручайкі. «Ручайка павіна ісці да ракі», — адразу ўспомніў ён татавыя словы. А яшчэ ўспомніў пра самае галоўнае, што яму казаў неаднойчы тата: «Ні ў якім разе не палохайся. Перад тым, як зрабіць які крок важнейшы — думай, разважай. Старайся адначасова шукаць што-небудзь спажывае і пакрысе есці, каб не знясілець зусім. Без гэтага — аслабеш хутка і загінеш».

Ідзе хлопчык па тайзе, і хутка пераконваецца, што хоць і цяжка, страшна аднаму блукаць па непраходнаму лесе, але

і тут можна пратрымацца колькі дзён. Сабраў брусьні, навары чарамшы і крыху падсілкаваўся. А на начле залез у вялізнае дупло, падаслаўшы там моху.

Кніжка «Як Алік у тайзе заблудзіўся» цікавая яшчэ і тым, што дзеці, магчыма, упершыню шмат даведаюцца пра тайгу. У ёй расказваецца пра расліны, што растуць там. Саранкі, скрыпень, стрэлкаліст балотны, рагулькі — словы гэтыя недаведчанаму чалавеку мала што гавораць. А вось прачытаўшы апавесць, даведзешся пра кожную расліну шмат. Дарэчы, не толькі прачытаеш, але зможаш на яе і «глынуць» (у кніжцы змешчана шмат малюнкаў Я. Жыліна).

Аўтар вучыць дзяцей не толькі чытаць кнігу прыроды, ён дае ім і ўрокі чалавечасці. Не выпадкова Алік у тайзе думае не толькі пра сябе, а і пра іншых, пра тых, хто, магчыма, праз колькі дзён пойдзе яго дарогай. Злавіў хлопчык рыбіну ў затоцы, потым зноў раскапаў пясок, каб зайшла туды вада. «Хто ведае, можа, яшчэ калі добраму чалавеку спатрэбіцца», — так гаварыў яго тата, пакідаючы адно месца ў тайзе і пераходзячы на другое.

Невялічкая гэта апавесць, а запомніцца дзецям надоўга, бо напісана яна праўдзіва, дасціпна.

Тамара НІКІЦІНА.

совымі гальштукамі на грудях:

Сярод лепшых вершаў кнігі хочацца назваць «Яблыкі дружбы», «Сонейка», «Жнівень», «Вераснёвая раница». Чыстай празрыстасцю, добрай аўтарскай усмешкай ве-

стварае яркія, запамінальныя вобразы. Напрыклад, у вершы «Вераснёвая раница» чытаем, як «туман-дзядуля ў глыбокім чоўне паплыў улоў і снасці правяраць», як «яшчэ спрасоння верасы глядзяць, як па-над імі вогненна-рыжкія рабін маністы-пацерыкі гараць».

У вершы «Адлятаюць жураўлі» аўтар дае нам зрокава-ўспрымальны пазытыўны вобраз: «загаркавела мятатура, у павуціні сэрбна-белым, нібы ў стропях парашута, ліст заблытаўся нясме-лы...».

Слабейшымі па мастацкаму вырашэнню нам здаюцца вершы, што склалі змест гумарыстычнага раздзела зборніка — «Душа ў палоску». Можна, таму ён і выглядае быццам узяты ў іншага аўтара. Безумоўна, нашы дзеці любяць гумар, вострае слоўца, дасціпны жарт. Аднак мы ўпэўнены, што, пры многае, аб чым расказваецца ў гэтым раздзеле, юныя чытачы не раз ужо чыталі і перачытваць.

Лірычны герой верша «Важкі дзёнік» здаў дзёнік, які разбух ад двоек і заважыў целы пуд (?!)... у макулатуру. Віцэка з верша «Сам» нічога не хоча рабіць, а вось калі на сталі з'яўляецца сняданак, ён, як у той вядомай казцы, з'есць усё

сам. Другі лірычны герой Ясь-гультай з верша «Што пераважыць?» ведае толькі два словы «дай» і «на!», прычым «на» ён гаворыць тады, калі дае кухталю дзядушчыкам або шуруляе з ухмылкай кнігу. Аўтар, праўда, пакідае апошняе слова за юным чытачом, каб той сам зрабіў вывад: якая ж цапа гэтым «на» і «дай», але, думаецца, што пра падобных Ясеў школьнікі ўжо чыталі нямаля.

Хацелася б зрабіць яшчэ адну заўвагу: часам і ў вершах М. Чарняўскага, якія напісаны на належным узроўні, не-не ды і разане вуха шаблонная фраза. Вялікі верш «Жнівень», у якім праслаўляецца праца, напрыклад, заканчваецца так: «гудзе камбайн, хвалюе сэрца хлопца Ігнаські да краў» (падкрэслена мною. — М. П.). У «Піянерсім лесе» лета паклікала ў паходы і «цяжкія далю руканкі», у вершы «У паходзе» юныя героі «ізноў рыштунак свой ускінудлі на плечы». А вершы ж у кніжцы стаяць амаль поруч.

Вядома, не гэтыя прыкрыя промакі вызначаюць вартасць кнігі. Але хацелася б, каб і ў іх не было. Тады б сустрачаць з М. Чарняўскім чытачам прынесла б яшчэ больш радасці.

Міхась ДАНИЛЕНКА.

Мікола ГІЛЯ. Клаўдзія КАЛІНА. Валянціна КОУТУН. Яўген РАДКЕВІЧ.

ПРЫНЯТЫ ў САЮЗ ПІСЬМЕННІКАЎ

ГІЛЯ (Гілевіч) Мікола Сямёнавіч. Празанік. Нарадзіўся ў 1936 годзе ў вёсцы Слабада Лагойскага раёна Мінскай вобласці. Пасля заканчэння аддзялення журналістыкі філалагічнага факультэта БДУ імя У. І. Леніна працаваў на Беларускім тэлебачанні, у рэдакцыях газет «Літаратура і мастацтва» і бюлетэня «Родная прырода». Зараз — супрацоўнік аддзела публіцыстыкі часопіса «Малодасць». Друкуецца з 1964 года. Выдаў зборнік апавяданняў «Ранішнія сны» (1973 год). У літаратурнай апрацоўцы М. Гіля ў 1972 годзе ў выдавецтве «Беларусь» выйшла кніга ўспамінаў былога сакратара Мінскага падпольнага абкома партыі, Героя Савецкага

Саюза Р. Мачульскага «Старонкі бессмяротнасці». КАЛІНА (Лукашэвіч) Клаўдзія Канстанцінаўна. Празанік. Нарадзілася ў 1925 годзе ў вёсцы Блювінічы Брэсцкага раёна. Закончыла Брэсцкае музычнае вучылішча ў 1953 годзе. Настаўніца спеваў у адной з мінскіх школ. Друкуецца з 1962 года. Аўтар кнігі для дзяцей «Хлопчык-панідэйчык» (1970 год), «Забаронена песня» (1971 год).

КОУТУН (Новін) Валянціна Міхайлаўна. Паэтэса. Нарадзілася ў 1946 годзе ў вёсцы Дземькі Рэчыцкага раёна Гомельскай вобласці. Закончыла філалагічны факультэт БДУ імя У. І. Леніна. Працавала настаўніцай у Астравецкім раёне на Гродзен-

шчыне. Цяпер — літаратурны кансультант «Сельскага газет» Друкуецца з 1966 года. Аўтар кнігі «Каларыя выяўствы» (1971 год), паэмы вершаў у перыёдыцы.

РАДКЕВІЧ Яўген Рыгоравіч. Празанік. Нарадзіўся ў 1937 годзе ў горадзе Сянін Віцебскай вобласці. Закончыў аддзялення журналістыкі філалагічнага факультэта БДУ імя У. І. Леніна ў 1963 годзе. Працаваў трынарыстам, намбайнерам у Паўладарскай вобласці, старшым рэдактарам Беларускага радыё. Скончыў аспірантуру па спецыяльнасці «Тэорыя і практыка радыёвышчання» пры БДУ імя У. І. Леніна. Друкуецца з 1966 года. Выкладчык факультэта журналістыкі. Аўтар кнігі «Плытагоны» (1972 год), апавесцей і апавяданняў у перыёдыцы.

Леанід ДАЙНЕКА

МАТАЦЫКЛ

Павел Цімаховіч рашыў купіць матацыкл. Гэта думка прыйшла да яго ў час абедзённага перапынку, у дужа спакойным заводскім скверыку, дрэвы якога, быццам вулканічным попелам, былі пакрыты шэрым бліскучым пылам. Скверык знаходзіўся непадалёку ад таварнай праходной. Каля яго раз-пораз з грукатам праносіліся цяжка грузаныя аўтамашыны, і таму пыл быў усюды: на лісці дрэў, на сіненькім невысокім штыкетніку, што абгароджваў скверык, на вялізных, са скрыўленымі абцасамі чаравіках брыгадзіра Івана Макарова, які толькі што паабдаў і, прыкрыўшы твар газетай і выцягнуўшы доўгія ногі, драмаў. Яны, Павел і брыгадзір, сядзелі на старой, ушчэнт зрэзанай ножыкамі лаўцы, пад негустой навесю светла-зялёнага маладзенькага лісця ліпак і клёнаў. Яшчэ адзін член іхняй брыгады трыццацігадовы Віктар Жлобіч ляжаў проста на траве, нацягнуўшы на галаву сінюю рабочую куртку. Побач з ім валялася пустая бутэлка з-пад кефіру.

Быў сонечны чэрвеньскі поўдзень. Па небе плылі асяляляльна-белыя, быццам выпілаваныя з крэйды аблукі. Аднекуль у сквер заляцеў тоўсты ўскудлачаны верабей і скакаў па траве, усё больш набліжаючыся да апетытнага кавалка батона, які Жлобічу не хапіла сіл даесці.

«Куплю матацыкл і ў час летняга адпачынку махну аж да Чорнага мора, — думаў Павел, залюшчыўшы вочы і падставіўшы твар сонцу. — А яшчэ куплю чырвоны, не, сіні шлем, матацыклетныя крагі і буду падобны на касманаўта. І толькі вецер будзе свістаць у вушак...»

Ён уявіў, як будзе імчацца па ранішніх, бліскучых ад расы магістралях, па старадаўніх чумацкіх шляхах, як будзе начаваць каля кастроў сярод начнога стэпу, у якіх на курганах глядзяць у вочы вечнасці маўклівыя каменныя бабы, і яму зрабілася вельмі радасна і весела. Ён аж падскочыў на лаўцы і адразу спалохана расплюшчыў вочы — ці не заўважыў хто ягонай зусім дацячай выхадкі? Але Макроў і Жлобіч па-ранейшаму драмаў. І Павел зноў пачаў думаць пра матацыкл. І адна думка ажно апякла яго сваёй смеласцю і нечаканасцю: а што калі запрасіць разам з сабой у падарожжа Вальку, кранаўшчыцу з рамонтна-механічнага цэха?

«Не, не згодзіцца яна, — рашыў ён праз якую хвіліну. — Яна ў кіно са мной і то ўсяго разы два ці тры хадзіла, саромелася, што ўбачыць хто-небудзь. А чаго саромецца? Я ж увоцень ужо ў армію павінен ісці. Мы — дарослыя людзі, перайшлі на свой уласны хлеб, як кажа Іван Рыгоравіч Макроў. Павінны ж некалі адкрыта сказаць усім, што падабаемца адно аднаму...»

Тут яго думкі як бы прыпыніліся — Валька падабалася яму, гэта факт, але ён не мог з такой жа ўпэўненасцю сказаць, што і ён падабаецца ёй. Вучыліся ў адной школе, разам хадзілі ў турпаходы, разам пасля дзесяцігодкі пайшлі на завод — ён вучнем электрамашына, яна — на маставы кран, выступалі за зборную каманду завода на спаборніцтвах па лёгкай атлетыцы. Ну і што? Усе вучацца ў школе, усе працуюць на заводах і займаюцца спортам.

«Не, не паедзе яна, — зноў ужо з тугой падумаў Павел. — Ды, зрэшты, што ёй які-небудзь Павел Цімаховіч, вучань электрамашына...»

Павольна і журботна ён падняўся з лаўкі і, каб хоць нечым заняцца, пачаў корпацца ў сваёй бліскуча-чорнай манцёрскай сумцы. Гэта была афіцёрская палаявая сумка-планшэтка, якую ён купіў у магазіне, заўсёды насіў яе праз плячо і вельмі ганарыўся ёю. Яму здавалася, што гэта надае яму выгляд бываллага электрамашынара-аса. У сумцы ляжалі пласкагубцы з адвёрткаю, лямпа-індыкатар, скручкі рознакаляровых шнуроў, ізаляцыйная стужка, якая злілася ў цвёрды смярдзючы камяк і якую цяжка было ададраць ад пальцаў у час работы. Яшчэ ён насіў з сабой безліч розных шурупаў, гаек, балтоў і развадных, ці як яго называюць, газавы ключ. Тут жа, у бакавой кішэніцы, захоўвалася ад старонняга вока яго таямніца — круглае невялічкае люстэрка, якое зачынялася срэбна-белай лёгкай накрывкай. На накрывцы былі адштампаваны нейкія невядомыя аляпаватлустыя кветкі. Іншы раз, у час работы, ён пахлахліва азірнуўшыся па баках — каб не заўважылі Макроў ці Жлобіч, таропка глядзеўся ў люстэрка. Яму, як і ўсім васемнаціцігадовым, хацелася быць прыгожым.

Але зараз ён быў абыхавым да сваёй знешнасці і нават не ўспомніў пра люстэрка. Ён пайшоў па скверыку і стараўся сваімі няўключнымі рабочымі чаравікамі не наступаць на кволяы бледна-зялёныя травінкі, якія раслі і тут, на зямлі, што пахла бензінам і жалезам.

Насупраць скверыка, на другі бок дарогі, будавалі новы корпус рамонтна-механічнага цэха. Зараз будаўнікі абедалі, і Павел бачыў, як дзяўчаты-падсобніцы, з кірпатымі вясковымі тварамі, з загарэлымі, цёмна-карычневымі рукамі, седзячы на грудках чырвонай цэглы, смачна елі белае вясковае сала, хрумсткія агуркі, вараныя яйкі, запіваючы нагбом кефірам з пукатых бутэлек, што ззялі на сонцы. І Паўлу прыгадалася — зусім нядаўна па тэлебачанні бачыў ён канцэрт моднага жаночага джаз-аркестра. І вось такім жа няўлоўным, мян-

Юры Алеша гаварыў, што самы лепшы твор той, які напісаны пісьменнікам за адзін раз, на адным дыханні. Узляў ручку, чысты аркуш паперы, сеў за стол і, не адрываючыся, напісаў. Магчыма, так пісалі і пішучы гены. Магчыма, так і трэба рабіць у ідэале.

Я не ведаю ці на адным дыханні, ці некалькі дзён альбо месяцаў пісаў Міхаіл Шолахаў сваё апавяданне «Лёс чалавеча». І мне, як чытачу, напэўна, і не трэба ведаць. Я зачараваны ашаламляльнай, тытанічнай сілай простага рускага салдата Сакалова. «Малая» проза, як звычайна называюць апавяданне, страляе тут, калі ўжывіць вайсковую тэрміналогію, з самых вялікіх калібраў. Дзеля вольна таго апавядання адкладзеш убок самы тоўсты раман...

Апавяданні я пішу нядаўна. Адрозна зразумеў, як гэта цяжка і адказна. Што павінна пераважаць у апавяданні — сюжэт альбо настрой, «музыка»? Не ведаю. Відаць, трэба і тое, і другое. І, вядома ж, трэба, каб выразна акрэслівалася ідэяная пазіцыя аўтара, яго грамадзянскі тэмперамент.

Са школьнай пары захапляюся апавяданнямі Коласа, Чорнага і Лынькова. З маладзёных пісьменнікаў вельмі падабаюцца Анатоль Кудравец і Аляксей Жуцкі. Цікавая, арыгінальная манера ў Васіля Гігевіча, які толькі пачынае.

У літаратуры, як у акіяне, бываюць свае прылівы і адлівы. Бываюць «неуряджайныя» гады і ў нашых апавядальнікаў. Але асабіста я веру ў беларускае апавяданне.

Леанід ДАЙНЕКА.

кім і кветлівым рухам узнімалі да губ свае блішчатыя трубы дзяўчаты-музыкі.

Ён абанёрся на штыкетнік і глядзеў на дзяўчат. А ім было весела. Яны гаварылі аб нечым сваім, можа, нават патаемным, смяляліся.

Потым дзяўчаты заспявалі. Ціха, напаяголосу. Гэтай песні Павел ніколі не чуў.

А мой мілы на рабоце,
На ваенным ды заводзе.
Ён там робіць, парабляе,
Медыны трубацкі выплаўляе...

Нейкі стоены сум, нейкая светлая жалоба былі ў гэтай песні. І Павел падумаў, што такая песня магла нарадзіцца, напэўна, у час вайны, недзе ў эвакуацыі, у засыпаным снегам Уральскім ці Сібірскім горадзе. Яе маглі спяваць у халодных бараках, каля станкоў у начную змену, калі ад стомы мярцвеюць рукі і залюшчваюцца вочы. У словах песні, у ее мелодыі не было яркіх фарбаў. Яна, калі можна так сказаць пра песню, была чорна-белай, як белы снег і чорны метал таго суролага краю, дзе нарадзілася.

Дзяўчаты скончылі спяваць і зноў зашчабяталі, засмяляліся. Потым адна з іх заўважыла Паўла і весела крыкнула сваім сяброўкам:

— Глядзіце, як жанішок за намі цікуе!

І ўсе яны з ярасным жыццялюбствам маладосці, з нейкай хмельнай радасцю, накінуліся на яго, крычалі, перабіваючы адна адну:

— Гэй, хлопчык, падыдзі бліжэй, не саромся...

— Ён баіцца аб цэглу запэцкацца...

— А на вичэрнія сеансы ў кіно ты ўжо ходзіш?

Павел не вытрымаў гэткага нечаканага націску і пад дружны дзявочы рогат падаўся назад, да Макарова і Жлобіча. Тыя ўжо збіраліся ў дарогу, і Макроў, глянучы на свой кішэны гадзіннік, сказаў:

— А мы ўжо думалі, што ты не прыйдзеш?

— Чаму? — здзіўся Павел.

— Можа, у рабоце расчароваўся, — нецікавая, пыльная...

— Ды што вы, Іван Рыгоравіч, — адразу ўзгарэўся Павел. — Мне ў аддзеле кадраў і на слесара прапанавалі ісці вучыцца, і на токара, а я толькі на электрыка прасіўся. Бо электрычнасць — гэта ўсё, гэта...

— Электрычнасць — гэта такая хітрая штука, якую ніхто не бачыць, і якая, калі яе пагладзіш без гумаваых пальчатак, балюча кусаецца, — смеючыся, перабіў яго Жлобіч.

— Ну, досыць, хлопцы, пажартавалі і досыць, — закладпачана сказаў Макроў і зашпіліў каўнер кашулі на самы верхні гузік, — разаспаіся мы

троху. А пасля абеду трэба ж у гальванічным быць. Там нешта маставы кран забаракліў. Ну і ўляцце нам за спазненне.

— Не бойся, Рыгоравіч, — махнуў цёмна-русым чубам Жлобіч, — абаронім цябе ад начальства. Клануся ўсім амперамі — не дадзім у крыўду.

Яны пералезлі цераз штыкетнік, пайшлі ўздоўж будоўлі, дзе ўжо на тужна рыпёў вежавы кран і дзяўчаты, схваўшы твары пад белымі хусткамі так, што былі відаць толькі насы, паднісілі мулярам раствор. Павел насцярожана скасаваўся на іх — думаў зноў пачнуць кліць і смяяцца. Але твары ў іх былі сур'ёзныя, яны раўнадушна глянулі на яго, быццам бачылі ўпершыню. І Паўлу ад гэтага чамусьці стала крыўдна.

Яны ўжо падыходзілі да цэха гальванікі, калі Жлобіч па-змоўніцку і міргнуў Паўлу:

— А я ведаю, чым ты займаўся ў абед. З дзяўчатамі шуры-муры развадзіў.

— Скажаш ты, Віктар, — аж пачырваневу Павел. — Я выпадкова апынуўся каля будоўлі, а яны і накінуліся на мяне, як васьмі... — І яму зноў успомнілася Валька, і ад гэтага ўспаміну было лёгка і весела.

У кабіне крана ў гальванічным цэху яны ўбачылі маладзенькую, гадоў васемнаціці, кранаўшчыцу, з бялізнымі кудзёркамі, з запіканымі сінімі вачыма.

— Што ў цябе тут? — прывітаўшыся, буркнуў Макроў і доўгім носам уцягнуў у сябе паветра, быццам хацеў па паху вызначыць, дзе знаходзіцца няспраўнасць.

— Не ведаю, — у рукаво шэрай рабочай спячэўкі ўсклінула тая. — Толькі пачала паднімаць груз, а над галавой нешта як трэснула, ажно іскры пасыпаліся...

Яна спалохана зірнула ўверх.

— Даўно на кране працуеш? — нейкім сярдзітым голасам спытаў Макроў, але Павел ведаў, што чалавек ён надзвычай добры і напуснае на сябе ўяўную строгасць толькі дзеля таго, каб сабрацца з думкамі і вырашыць, адкуль жа пачынаць агляд няспраўнага крана.

— Чацвёрты месяц, — сумна адказала дзяўчына. — Я тэхнічнае вучылішча нумар шаснаціці скончыла.

— І што — гэта вас так у вучылішчы навучылі плакаць? — вурчачы баранку каманда-кантролера, бліснуў белымі зубамі Жлобіч.

— Як — так? — здзіўлася дзяўчына.

— Прыгожа. Як у кіно плачучы.

— Хопіць, Віктар. Бачыш — чалавеку не да жартаў, — сказаў Макроў. — Палезем з табой на мост — рухавік пад'ёму праверым. А ты, Паша, заставішся ў кабіне. Тут трэба каманда-кантролера падчысціць.

Паша дастаў са сваёй сумкі шматок чагдачнай паперы і, прыдаўшы твару выраз шматзначнай закладпачанасці — за яго ж працай назірае дзяўчына! — пачаў так ярасна церці медныя, цёмна-чырвоныя сегменты каманда-кантролера, што тыя праз якую пару мінут заблішчэлі, быццам новенькі.

— Слаўна вы працуеце, — з непрахаванай зайздрасцю ўздыхнула дзяўчына, — я так не ўмею.

— Ну што вы, у вас таксама ўсё будзе атрымлівацца, — Павел хацеў быў і далей працягваць ролю вопытнага рабочага з вялікім стажам, але не ўмеў крывіць душой і таму шчыра прызнаўся:

— Я ж таксама ўсяго некалькі месяцаў працую... Вучыся на электрыка...

Потым з гальванічнага цэха яны прыйшлі ў сваю майстэрню, і Макроў сказаў:

— Вось што, Паша... Да канца змены яшчэ паўтары гадзіны. Будзь сябрам — зрабі штук дзесяць краншэйнаў. Заўтра яны нам спатрэбяцца.

Прызнацца шчыра — гэта заданне не вельмі ўзрадавала Паўла. Прымітыўная слесарная работа: бяры пала-су жалеза, замацоўвай яе адным канцом у цыскі і лупцюй малатком па другому канцу, пакуль яна не сагнецца пад прамым вуглом. Потым на свідравальным станку зробіш у ёй дзве адтуліны і — краншэйн гадоў, «Вось і ўся электрыка». — як лобіць гаварыць Жлобіч. Але Павел нічога не сказаў брыгадзіру і, узяўшыся за працу, так разавхоціўся, што калі прыйшоў Жлобіч клікаць у душавую, паспеў гваздануць сабе малатком па вялікаму пальцу.

— Што такое, Паша? — весела прысвіснуў Жлобіч. — Самазбіванне? За-

мест таго, каб праліваць кроў ворагаў, ты праліваеш сваю ўласную. Падумай пра электратэхніку. У тваёй асобе яна можа страціць новага Джокера і Ленца ў прыдачу.

Павел моршчыўся ад болю і ўсміхаўся.

У душавой яны хуценька распрануліся і сталі пад гарачыя струмені вады. Жлобіч, высокі, жылсты, з адразу пачырванелай белаю скурай, з шырокімі, быццам адлітымі з металу, плячыма, заплюшчыўшы вочы, хлопцаў сабе рукамі па баках, па жываце і задавалена крактаў. На левай руцэ, на прадплеччы, у яго быў выкалаты цёмна-сіні якар, які абвівала доўгай гнуткай змяя. Ён соваў рукою з мацалкай, і змяя варушылася, нібы ажывала. Павел ведаў, што Жлобіч служыў на флоте, потым некалькі гадоў жыў у Калінінградзе—хадзіў электрыкам на рыбалоўных траўлерах. І якар накалоў сабе сам, на памяць аб моры.

Выплёваючы з рота ваду, Павел сказаў:

— Віктар, а я сабе матацыкл буду купляць...

— Матацыкл? Можна, грошы па спортлато выйграў?

— Ды не. Сам зарабляў—думаў вечар перад адпраўкай у армію гуляць. Але нашто мне той вечар? Хоць пакатаюся да восені. У цябе ж ёсць матацыкл?

— У мяне, брат, «Урал» з калёскай. Звер, а не машына.—Жлобіч Ішоў з душавой у раздзявалку, і наўкол яго цела, ужо не белага, а вішнева-чырвонага клубілася пара.

— Віктар, а ты навучыш мяне ездзіць?

— Ездзіць? На веласіпеды ўмееш ездзіць? Умееш. Бачыў, як у цырку мядзведзі ездзяць? Бачыў. Значыць, навучу.

Калі яны выходзілі з прахадной, Жлобіч спытаў:

— Ты зараз дадому едзеш?

Павел замяўся:

— Як табе сказаць... Тут ёсць адна дзіўчына... знаёмая дзіўчына, былая аднакласніца... Дык я яе хачу ў кіно запрасіць.

Жлобіч усміхнуўся:

— Зразумела... Ну, давай...

І ўжо стоячы на трамвайным прыпынку, весела крыкнуў:

— Ты ж там толькі глядзі, Паша, — не пераблытай, дзе плюс, дзе мінус...

Прайшло не так многа часу, і Павел ужо цвёрда ведаў: на зямлі ў яго ёсць два сапраўдныя сябры—Валя і Жлобіч. Праўда, былі яшчэ маці з бацькам, была старэйшая сястра Вефа, але ж яны былі роднымі, іх дружбу не прыходзілася заваёўваць, яны, думалася Паўлу, абавязаны былі дружыць з ім, сынам і братам.

А вось Валя і Жлобіч—гэта ўжо іншая справа. Тут трэба было змагацца за дружбу, даражыць ёю. Трэба было кожны дзень быць вартым яе.

Цяпер яны з Валей амаль штодзённа хадзілі ў кіно. І заўсёды бралі білеты ў «Атланціду», маленькі, драўляны, пафарбаваны ў сіні колер кінатэатрык, які стаў на ўскраіне горада, сярод векавых ліпаў і бяроз, на вяршалінах якіх сумна і глуха каркалі вароны. Казалі, даўней, яшчэ да Рэвалюцыі, тут была летняя дача губернатара. У кінатэатры пахла бярозавым лісцем і марожаным. Часта рвалася кінастужка, і тады з цемры залы чуўся прарэзлівы заліхвацкі свіст.

Валя ўздрыгвала і міжволі сваім плячом прыпадала да Паўлавага пляча. Пасля кіно па старадаўняй алеі, наўкол якой стаялі бярозы, яны ішлі да ракі. У іх было сваё любімае падаемнае месца амаль пад самым рачным абрываам, пад густой навісцю зарасляў дзікай чаромхі і малініку. Бераг тут быў вельмі высокі.

Рака наступала на бераг, падмывала яго, і дрэвы—маладзенькія бярозы і рабіны, падалі ў ваду. Адных з іх адразу падкоплівала вірлівае цячэнне, і яны плылі ў неведомую далечынь, іншыя ж—чапляліся веццем за прыбярэжную траву і каменне, трымцелі пад ударамі хваляў, уздрыгвалі кожным лісцікам, і тады здавалася, што яны плачуць, не хочуць развітвацца з родным берагам.

Ледзь не кожны дзень ішлі дажджы. З раніцы надвор'е было сонечнае, цёплае, але перад вечарам у небе збіраліся хмары, цяжкія, нетаропліва, напоўненыя агнём і гromaм. Наўкол адразу цяміла. Усё жывое зашывалася ў траву і ў кусты, у норы, у гнёзды, у тэрэвінкі кары дрэў. Толькі нізка-нізка над зямлёй наслілі ластаўкі. Нездзе далёка за небасхілам

ўспыхвала маланка, і адтуль чуўся слабы трэск, быццам нехта на доўгія стужкі разрываў мокрую прасціну.

Валя адразу пасля ўспышкі маланкі заплюшчыла вочы, лічыла: — раз, два, тры, чатыры... Погойм, калі да іх далятала вуркатанне грому, прасіла Паўла:

«Памнож, калі ласка, на трыста трыццаць...» Яны сядзелі ў сваім сховішчы і ўжо ведалі: за тры з паловай кіламетры ад іх у якое-небудзь высокае дрэва ці проста ў зямлю ўдарыў гrom.

Павел глядзеў на хмары, прыслухоўваўся да грому, і яму думалася, што ўвосень, калі ён пойдзе служыць у войска, вось гэтак жа на вучэньнях будучы грымець гарматы. І нека сцішана-трывожна білася сэрца.

Тым часам першыя кроплі дажджу пачыналі допаць па лісці дрэў, па вадзе. Наваколле заціхла, толькі чуўся роўны густы шум, які пераходзіў ва ўскліпанне і булькатуны—здавалася, недзе над галавой, у хмарах, пачынаў кіпець вялізны чайнік. Па рацэ, па самай яе сярэдзіне, ужо ішла блакітнавата-белая сцяна дажджу.

Потым Валя выкручвала мокрыя валасы, і яны блішчалі на сонцы. Павел глядзеў на яе збоку і думаў, што яна прыгожая, што яна яму падабаецца, але ён, пэўна, ніколі не скажа ёй пра гэта, пасаромеецца, хоць пяшчотныя цёплыя словы ўспыхваюць у яго душы, як трапяткія маланкі на вальніцы, што адгрымела і адкацілася за небасхіл.

Валя з цікавасцю сусцрэла яго паведамленне аб тым, што ён хоча купіць матацыкл, толькі спытала:

— А ты ездзіць умееш?

— Навучуся, — адказаў Павел. — Я ўжо на курсы матацыклістаў запісаўся. Ды і Жлобіч дапаможа.

— А хто такі Жлобіч? — зноў пацікавілася яна.

— Мой сябра. Былы марак. Цудоўны чалавек, — гэтакімі словамі Павел ахарактарызаваў Жлобіча і раптам падумаў: як гэта яму не прыйшло ў галаву іх пазнаёміць?

— Ведаеш што, — сказаў ён, — я вас пазнаёмлю. Вось убачыш — ён табе спадабаецца.

Назаўтра ён купіў новенькую «Яву», і гэты дзень быў адным з самых радасных у яго жыцці. Ён адчуваў сябе шчаслівым, бо далучыўся нарэшце да той паловы чалавецтва, якой былі падуладныя самыя вялікія хуткасці і адлегласці. Праўда, Павел яшчэ не ведаў, што пра такіх, як ён, Іранічна кажуць словамі прымаўкі: «Не меда баба клопату — купіла парася». Ён зразумеў гэту прымаўку трохі пазней, калі пачаў хадзіць з перапэцканымі мазутамі рукамі, калі ад яго за кіламетр, як скардзілася маці, пачало шахнуць бензінам. А цяпер ён быў толькі шчаслівы, цяпер ён адчуваў сябе сапраўдным мужчынам і рыхтаваўся да свайго запаветнага падарожжа на поўдзень, туды, дзе па вуліцах старадаўніх белаканеных гарадоў гуляе марскі салёны вецер, дзе спеюць паласатыя кавуны, а ў сухой патрэсканай зямлі нібыта знаходзяць статуі таямнічай Афродзіты, з вуснаў якой не змагла сцерці ўсмішку вечнасць.

Жлобіч вельмі ахвотна ўзяў на слабе ролу Паўлавага настаўніка. Пасля змены яны дабіраліся да гарадской ускраіны і там, на стантаным саўгаснымі цялятамі, роўным, як стол, лужку, пачыналася, як жартавалі Жлобіч, пасвячэнне ў матацыклетную веру. Не адным сніжком абыхлося яно Паўлу, не раз, зліцеўшы з матацыкла на цвёрдую, нібы камень, зямлю. Ён праклінаў той дзень, калі задумаў усю гэту справу. Але адступач ужо было позна.

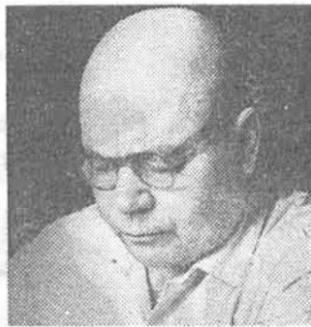
І ўсё з большай удзячнасцю думаў Павел пра Жлобіча: «Другі месяц са мной важаецца, а ні разу нават не падаў выгляду, што яму ўсё гэта абрыдла. Вось гэта чалавек. Вось гэта таварыш». Павел ганарыўся сваёй дружбай са Жлобічам. Той быў на дванаццаць гадоў старэй за яго, але трымаўся з ім, як роўны, па-мужчынску шчыра і адкрыта. Са Жлобічам заўсёды было цікава: ён ведаў тэхніку і літаратуру, быў нападаючым заводскай футбольнай каманды. Калі Павел аднойчы прыйшоў на работу і, зухавата раслячатаўшы пачак «Беламору», закурыў. Жлобіч сказаў яму, нібы жартуючы:

— Што гэта ты задзіміў усё неба, як царская эскадра пад Цусімай? Рапа табе яшчэ, Паша, дым глытаць.

Павел марыў хоць нечым аддзякаваць Жлобіча за гэтую дружбу, якая так многа яму давала.

(Заканчэнне на стар. 11).

Піліп ПЕСТРАК

ПОШУМЫ

Ціха калышуча нівы палоскі—
Гэта размовы маёй роднай вёскі.
Гутараць свету аб сонцы-святані
І заціхаюць у зорным змярканні.

Дыхаюць людзям цяплом асалоды,
Дарам здабытай жыццёвай свабоды.
Ёю вясяляць цешацца дзеткі
І расцігаюць, як шчасныя кветкі.

Ёю і я маладзёю душою—
Дума жыве пераможнай красою
Плужнай зямлі і юнацтва паходняй—
Сілаю песеннай, сілай народнай.

Васіль ЗУЁНАК

ПАРТРЭТ

М. П. МАНЕЕВУ, былому электрыку,
алтайскаму мастаку

Маланкі ўспышка чорная ў руках,
І памяць—глыбы белыя шпігалю.
Лавілі вусны снежніц вецярка
І штосьці безнадзейнае шанталі.
Ды зноў, як у дзіўстве, над табой
Яна схіляла ціхае бяссонне.

Пакутна адступаў глахі прыбой,
І сонца вырывалася з прадоння.
Калёры неба і вільготных траў
Вярнулі ўсё, апроч адзінай страты...
Зубамі пэндзаль мастакоўскай браў,
І рукавы звісалі вінавата.

І не было зусім тваёй віны—
Балюча ў сэрца
роспач біла джалам,
Шыпела: «Што ты ёсць, калі ЯНЫ —
Глядзі—нібыта тронкі без кінжала?»
А ты — другія рукі ўспамінаў:
Што хлапчука ўзімалі вышай сонца.
І залатымі фарбамі крапаў
Партрэт самотны ў гошай паркалаўцы.
Маланка стыла чорная ў вачах...
А трэба—каб гэсёлка на паўсвета.
Не высмяг боль, не ўлёгся, не ачах...
А маці — усміхаецца з партрэта,

ЛІВЕНЬ

Вы не бачылі, часамі,
Як напіўшыся з крыніц,
Вырастаюць за лясамі
Горы спелых навалінь?

Вырастаюць і хістаюць
Над сабой блакітны звон
І агністымі хвастамі
Хвоічучы сонца наўздагон.

Іх цяпер зямля і неба!
Прэч з дарогі, прэч усе!..
Вецер спуджана і нема
Ірванецца па страце.

Ліст вусцішна залапоча,
Пыльны выскача віхор,
Пень, быццам супраць ночы,
Пракрычыць апошні збор.

Блісне ў твар халоднай крэскай,
Свет закрыве дэцямна—
І з грыватамі і трэскам
Рухне чорная сцяна.

Б'юць руччы па каляінах —
Ці дарога, ці рака?
І азон з душком палынным
У пакоях заблукаў...

Перамые, прапалоща,
Нібы ў новай лазні дзед,
Свет запыленыя мошчы—
Як народзіцца на свет!

Цішыню ахінуша
І нябёсы, і зямля,
Ні травінкі не шапнуца,
Ні жыцінкі—у палях...

Ані спрэчак, ані звады
У птушынае гурмы,
І за мройным далаглядам
Спяць натомяна грамы.

ЁН І САМАЛЁТ

Прасторы неба... Неабсяжніц...
Ён і самалёт ляцяць...
Паведаць хочуць свету радасць
І толькі радасці страцаць.

Свайё адзінае планеты
Занесці хочуць спеўны шум
У неабсяжныя сусветы,
У далечынь, у вечнасць дум.

Вось і яна—лясная хатка—
Прыпынак думак і прыгод,
Як тая радасная згадка,
Што сніцца ўсім на Новы год.

НЕСПАКОЙ

Іду нястрыманы, ахвотны
Дарожкай снежнаю, лясной,
Такі, здаецца, бестурботны,
Як той далёкаю вясной,
Што некалі давала крылі
Для мар, жадаюць залатых,
Што і цяпер гады не скрылі
Маіх узлётаў маладых.
Здаецца, іх пільнуе радасць
Жаданняў родных... Іх прастор
Даюць загад—ісці, не падаць,
Уздываць імкненні аж да зор.
Такі наказ свабодных ніваў
Ад едкай помасці акою—
Такі праслаўлены, шчаслівы
Наш пераможны неспакой.

ГАВАРЫЛА МАЦІ...

Ціхія ўспаміны—
Горкае багацце...
Вясняй ночкай з сынам
Гаварыла маці:

— Ночка дарагая,
Колькі ж летаў буду
У хаце жыць адна я
З думак цяжкай грудай?

Толькі іх і знаю,
Покуль не прыдзецца...
Набару-тка маю—
Можна, расквітнее?..

Ходзіць з хлебам-салю
Гуля бяседы вясняй,
Толькі ў нас застолле
Усе забыла песні.

У людзей унукі—
Грыўкі ільняныя,
А мае ж во рукаі
Па дзіцячых ньюць...—

Гаварыла маці—
Што ёй сын адкажа?
А ці зноўку ў хаце
Немата дзяляка?..

— Не крыўдуй на сына:
Я і сам не знаю,
Як вясну пакінуў
Тым грывотным маем.

Вечна застаюся—
Вольны, не жанаты:
Хто ж, скажы, мамуся,
Пойдзе ў маю хату,

Што ў далёкім краі,
Што ў чужым куточку—
Цёмная, сырая,
З жоўтага пясочку?..

Заружовіца трава,
Дзе спацьчы прылягу...
Колькі ж будзеш гараваць
Па сваім бадзюгу?

Колькі летаў, колькі зім
Здолею табе я—
Хоць маленькую зусім—
Пакідаць надзею:

Ад усходу да пямна,
Ад цямя да рання,—
Белую, як прасціна,
З халадком чакання...

Не Хрыстос я—не прыду.
З мёртвых не ўваскрэсну,
Каб стрывожыць злыбяду
Спачуванняў прэсных.

Знай, язык у мазелях,
А хлюсты—хлюстамі.
Друг сапраўдны назаліць
У бядзе не стане.

Колькі горкіх сабэ пральеш—
Хай нішто не бачыць,
Ці ў хусцінку ўсе збяраш,
Ці раку наплачаш...

Злева направа: пісьменнік-сцэнарыст А. Адамовіч, рэжысёр студыі «Беларусьфільм» Б. Сцяпанюк, апэратар Г. Удавенка і рэжысёр-дакументаліст І. Калоўскі.

ЯК ПАВЕДАМЛЯЛА СЯ УЖО, 12 сакавіка адбыўся IV пленум праўлення Саюза кінематаграфістаў БССР, які абмеркаваў задачы работнікаў кіно ў святле рашэнняў сьнежаньскага (1974 г.) Пленума ЦК КПСС і Звароту Цэнтральнага Камітэта КПСС да партыі, да савецкага народа.

Даклад ад імя прэзідыума праўлення СК БССР зрабіў **І. Дабралюбаў**. Ён сказаў:

— У абстаноўцы высокага працоўнага і палітычнага ўздыму беларускія кінематаграфісты пачалі завяршаць год дзевятай пяцігодкі.

Нядаўна беларускае кіно адзначыла свой паўвекавы юбілей. У прывітанні ЦК кампартыі Беларусі работнікам кіно розпублікі дадзена станоўчая ацэнка нашай творчай працы. Разам з тым партыя патрабуе ад нас не супакойвацца на дасягнутым, заклікае да новых, больш актыўных творчых пошукаў, глыбокага адлюстравання шматграннага жыцця савецкага народа.

Цяпер, напярэдадні 30-годдзя вялікай Перамогі савецкага народа над фашызмам, мы можам з упэўненасцю сказаць, што беларускі кінематограф унёс вагі ўклад у мастацкае даследаванне тэмы вайны. Хіба не аб гэтым сведчаць фільмы «Канстанцін Заслонаў», «Гадзіннік спыніўся апоўначы», «Альпійская балада», «Дзяўчынка шукае бацьку», «Іван Макаравіч», «Бацька». А нядаўна, як вы ведаеце, закончана праца на фільмам «Польмя», які неўзабаве будзе шырока дэманстравацца на экранах краіны. Толькі што закончана карціна «Воўчая зграя», пастаўленая рэжысёрам Б. Сцяпанавым па аповеці В. Быкава. Сумесна з чэхаславацкімі кінематаграфістамі студыя ажыццяўляе пастаўку дэцлячага фільма «Маленькі сержант» (рэжысёр Л. Голуб), з балгарскімі — «Шоў салдат да фронту».

Мы можам гаварыць таксама аб тым, што ўсё больш увагі надаецца сучаснай тэматыцы. Фільмаў такога роду ў нас ствараецца ўсё больш. Праўда, якасць іх пакуль што не дае падстаў для аптымізму. Такія карціны апошніх гадоў, як «Залаты ганак», «Харошы хлопец», «Цешча», мякка кажучы, не прынеслі славы беларускаму кіно. Дакладчык прыводзіць словы з Пастановы ЦК КПСС «Аб мерах па далейшаму развіццю савецкай кінематаграфіі» аб тым, што «...кінематографу не хапае глыбіні ў мастацкім адлюстраванні важнейшых працэсаў сучаснасці», і спасылка на прыклады з практыкі студыі «Беларусьфільм».

— Жыццё паказвае, — гаворыць дакладчык, — што ціканасць шматмільённага глядача прыцягваюць перш за ўсё фільмы, якія актыўна

ўнікаюць у жыццё, на высокім узроўні мастацтва ставяць вострыя, надзённыя пытанні часу. Яно, жыццё, абвясняе кабінетнае канструяванне сюжэтаў і характараў герояў. А менавіта на такому шляху пайшлі стваральнікі фільмаў «Неспадзяванае каханне», «Харошы хлопец»,

Клімука. З поспехам дэманстравалася кінастужка «Слова пра партбilet» рэжысёра У. Цеслюка.

Дакладчык звяртае ўвагу ўдзельнікаў пленума на тое, што ў творчым аб'яднанні «Летапіс» ствараецца шэраг фільмаў, прысвечаных 30-годдзю Перамогі над фа-

АДЛЮСТРОЎВАЦЬ ГЕРАІЧНЫ ШЛЯХ

«Залаты ганак». І хіба толькі ў «Братах Гуляевых» зроблена спроба разгледзець праблемы нашага часу з актыўных творчых пазіцый.

— У сучасным кіно, — працягваў І. Дабралюбаў, — даволі выразна абазначылася ўвага да дакументалізму. Гэта вядзе да пошукаў новых кінематаграфічных сродкаў, якія заклікаюць ўзмацняць назвальную сілу фільма і яго ўплыў на сучаснага глядача. Аб гэтым яскрава сведчаць такія, скажам, фільмы, як «Руіны страляюць...» і «Польмя». Але праўдзівы наказ рэальнага жыцця — толькі адна з найважнейшых якасцей мастацтва, ды не адзіная. Не заўсёды праўдзівае адлюстраванне знешніх прыкмет жыцця забяспечвае высокую праўду мастацтва. Ці не аб гэтым гаворыць няўдача пастаўленага на нашай студыі па заказе тэлебачання фільма «Быць чалавекам»...

Нельга абысці і праблему жанравага ўзбагачэння нашага кінамастацтва. Мы амаль не здымаем кінакамедыі. У мінулым годзе выйшла на экраны камедыя «Цешча», якая, на жаль, не стала радаснай надзеяй.

У фарміраванні светапогляду савецкага чалавека, яго маральных перакананняў і духоўнай культуры вялікай роля належыць дакументальнаму кіно. Час, — гаворыцца ў дакладзе, — нараджае новыя сацыяльныя працэсы, новыя праблемы, новыя калізій. Цяпер, калі ўвесь савецкі народ самааддана і па-творчы ажыццяўляе план дзевятай пяцігодкі, большасць фільмаў беларускіх дакументалістаў прысвечана сучаснай тэматыцы. Варта назваць цыкл карцін аб рабочым класе, створаны рэжысёрам Ю. Лысятавым па сцэнарыях М. Бярозкі і К. Славіна. Гэта — «Партызанскі праспект», «Я — мільённы», «Пазды на шашы», «Мужчынскія галасы». Працягваецца стварэнне галерэй партрэтаў нашага сучасніка. З цікавасцю глядзіцца, напрыклад, карціна рэжысёра Б. Сарыхатунава «Шлях да Арыёна» — пра гераічнага нашага земляка, касманаўта Пятра

шыскай Германій. І ў гэтай сувязі станоўча характарызуецца поўнаметражная дакументальная стужка І. Вейняровіча і А. Вялюгіна «Матір'ю. Дні і ночы мужнасці», цікавы кінематаграфічны пошук — лірычная кіназамалёўка Ю. Марухіна «Салдаткі», а таксама цыкл фільмаў В. Дашука пра беларускія Хатыні.

Але ўсё яшчэ з'яўляюцца ў гэтым аб'яднанні і так званыя «шэрыя» карціны. Многім з іх не хапае прафесійнага майстэрства — добрай рэжысуры, мэтанакіраванага мантажу, выяўленага рашэння.

І. Дабралюбаў раскажаў і аб дзейнасці творчага аб'яднання тэлевізійных фільмаў, якому ўсяго сем гадоў, але, як сказаў дакладчык, за гэты час знята нямала цікавых карцін, адметных актыўнымі пошукамі новых тэм і мастацкага вырашэння. Але, на думку дакладчыка, тэлеаб'яднанне дапускае шмат пралакаў. Галоўны з іх — яно не ўкамплектавана кваліфікаванымі кадрамі. Адсюль і вынікаюць усё, недахопы. Скажам, тут не заўсёды разумеюць спецыфіку тэлевізійнага экрану і запускаяць у вытворчасць літаратурныя сцэнарыі, разлічаныя на машынабны здымкі, масоўкі, вялікую прастору і г. д. Для поспеху неабходна ўзняць ролю рэдактуры, якая рыхтавала б сцэнарыі тэлевізійных фільмаў, у тым ліку шматсерыйных, каб яна па-сапраўднаму змагалася супраць самацёку ў тэматычным планаванні, прыцягвала да работы над сцэнарыямі прафесіянальных драматургаў.

Затым дакладчык прааналізаваў работу самага маладзейшага аб'яднання — мультыплікацыйных фільмаў, выказаў крытычныя заўвагі адносна таго, што тут усё яшчэ «вядуцца пошукі», а добротнай, кваліфікацыйнай прадукцыі няма. Кіраваць мультыплікацыйнай павінны людзі, якія ведаюць яе. Павінна быць наладжана вытворчая база другога звання, пашырана жанравая разнастайнасць.

У заключэнне І. Дабралюбаў сказаў:

сталь перад беларускімі кінематаграфістамі, вялікая роля належыць Саюзу кінематаграфістаў. Калі быць самарытчыным, то трэба сказаць, што ён не праўдліва дастаткова актыўнасці і яшчэ не з'яўляецца такой арганізацыяй, якая б па-сапраўднаму эфектыўна ўплывала на працэс стварэння фільмаў. Галоўным і вызначальным ва ўзаемаадносінах творчых работнікаў павінен быць дух партыйнай прынцыповасці, высокай патрабавальнасці, неспрымірмасці да недахопаў і зычлівай атмасферы. Напрыклад, фарміраванне рэпертуару студыі. Гэта ж аснова шырокага абмеркавання нашых надзённых праблем. А чаму б не параіцца, не вынесці яго на разгляд творчай грамадскасці?

Пасля даклада разгарнуліся спрэчкі. Першым на пленуме выступіў загадчык сектара тэатра і кіно Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР, кандыдат мастацтвазнаўства **А. Красінекі**. Адзначыўшы, што неабходна актывізаваць работу секцый і кожнага члена Саюза кінематаграфістаў і што адкрыццё новага Дома кіно павінна спрыяць гэтаму, прамоўца сказаў:

він, ляжыць адказнасць за гэта. Мы павінны зрабіць так, каб дэманстраваліся карціны высокага ідэйна-мастацкага ўзроўня, каб нашы фільмы маглі супроцьстаяць тым карцінам буржуазнага кінематографа, якія не маюць нічога агульнага з нашай камуністычнай ідэалогіяй.

Народны артыст БССР **І. Вейняровіч** падзяліўся некаторымі думкамі аб творчасці сваіх калег-дакументалістаў. Ён раскажаў пра амястоўныя фільмы рэжысёра Ю. Лысятава, які даволі плённа працуе над работай тэматычнай; яго стужкі неаднаразова адзначаліся на фестывалях.

Далей І. Вейняровіч гаварыў аб творчым росце рэжысёра В. Чацверыкова. У свой час гэты мастак працаваў над кароткаметражнымі дакументальнымі стужкамі. Потым паставіў камедыю «Саша-Сашачка», якая не парадвала глядача. Але нудача не расчаравала рэжысёра. Ён упарта ішоў шляхам вострых пошукаў. Калектыў акружыў яго таварыскай увагай. І вось вынік: «Руіны страляюць...» — шэд'юверная тэлевізійная стужка, адзначаная Дзяржаўнай прэміяй

— Сябе дзейнасці творчага саюза — стварыць сапраўды дзелавую атмасферу ў нашым кіно, што будзе спрыяць гартаванню калектыву, зацкаўленага ў агульным поспеху. Рашаючае значэнне ў мастацтве мае асоба і пазіцыя мастака. Наш творчы саюз абавязаны садзейнічаць стварэнню ўмоў для выхавання менавіта такіх, прынцыповых і перакананых работнікаў кіно.

Далей А. Красінекі гаварыў аб праблемах сучаснай рэжысуры, аб яе шырокіх магчымасцях для ажыццяўлення творчых планаў, аб неабходнасці беражлівых адносін да творчага лёсу кінематаграфістаў.

— У сваёй паўсядзёнай рабоце мы кіруемся выдмай Пастановай ЦК КПСС «Аб мерах па далейшаму развіццю савецкай кінематаграфіі», — падкрэсліў рэжысёр студыі «Беларусьфільм» **Ю. Дубровін**. — Гэта грунтоўны дакумент, кампас у творчай дзейнасці.

Затым прамоўца падрабязна спыніўся на пытаннях рэпертуарнай палітыкі нашых кінастужак. Ён гаварыў, у прыватнасці, што на экраны ўсё яшчэ трапляюць фільмы нізкай якасці, якія не могуць быць нашымі памочнікамі ў выхаваўчай рабоце. На нас, кінематаграфістах, заўважыў **Ю. Дубро-**

БССР і маштабная эпапея «Польмя».

І. Вейняровіч заклінаў кінематаграфістаў больш інтэнсіўна рыхтавацца да вялікага ўсенароднага свята Перамогі, раскажаў аб сваёй рабоце над дакументальным фільмам пра абарону Матір'ю ўлетку 1941 года.

Слова прадастаўляецца кандыдату філасофскіх навук, дацэнту кафедры тэорыі і практыкі савецкай журналістыкі БДУ імя У. І. Леніна **Е. Бондаравай**. Яна сказала:

— Асноўнае адчуванне, з якім кінематаграфісты ідуць у масы са сваімі творами, — гэта адказнасць перад партыяй, перад народам. Якую карціну выносім мы на суд грамадскасці? Калі з гэтага пункту гледжання гаварыць пра творчыя планы студыі, то ў нас больш будзе падстаў для роздуму, чым для супакаення. А трэба, каб ніводнае звяно не выпадала з агульнага руху і каб ў гэтым ланцугу займаў належнае месца Саюз кінематаграфістаў. На жаль, саюз быў пэўны час нейкай непрацуючай секцыяй пры студыі ці своеасаблівай арганізацыяй пры Дзяржкіно. У той час, як ён павінен выступаць у ролі ідэйнага і мастацкага выхавачеля творчых работнікаў.

У апошнія гады на студыі з'явіліся новыя кадры, новыя рэжысёры. Аднак, калі суа- ставіць канец 50-х і пачатак

Рэжысёр творчага аб'яднання «Летапіс» В. Дашун і кіназдымца Г. Дубровіна.

ТЭАТР

Творчасць выдатнага польскага кампазітара Станіслава Майноўскага карыстаецца вялікай папулярнасцю ў слухачоў нашай рэспублікі. Яго творы выконваюць філарманійны ансамблі і салісты, оперная трупя. Падзеяй у культурным жыцці быў спектакль «Страшны двор», пастаўлены ў 1952 годзе народнай артысткай БССР Л. Александровскай (лібрэта пераклаў Максім Танк). Сялета рэпертуар опернай сцэны напоўніўся класічным творам С. Майноўскага — «Галькай». Нядаўна адбылася прэм'ера

спектакля. Паставіў яго спецыяльна запрошаны з Польскай Народнай Рэспублікі рэжысёр Б. Янкоўскі. Дыржор — народны артыст УССР Я. Вавчок. Мастацкае афармленне выканана па эскізах Я. Ждана. Сярод выканаўцаў галоўных партый — народная артыстка БССР Т. Шышко, лаўрэат Усесаюзнага і Міжнароднага конкурсаў А. Дзедзіц, артысты М. Дружына, Л. Гур'ева, Ю. Басгрыкаў.

На здымку — сцэна са спектакля. Фота Ул. КРУКА.

АД РОЛЕЙ МАЛЕНЬКІХ...

Да нас у тэатр яна прыйшла з завода. Там і зарабляла добра, і аўтарытэт мела ў калектыве, і майстэрствам валодала. Але паклікала яе сцэна, і Люда Пісарова паступіла ў студыю. Яе вучылі добрыя педагогі — Барыс Браганцаў, Цімох Сяргейчык, Фёдар Шмакаў. А пэўным узорам таго, што такое сучасны артыст, прыкладам арганічнага жыцця «у вобразе» сталі для яе Аляксандр Ільїнскі, Стефанія Станюта, Іосіф Матусевіч.

Калі цяпер я гляджу на яе ў спектаклі, сніжкам, «Снежныя зімы» паводле рамана І. Шамякіна, то здагадаюся: яе шчырасць такая змстоўная і багатая на адценні ад таго, што перажыла сама антрыса Л. Пісарова. Маці, гаспадыня ў сям'і, надзейны таварыш мужа. Штосці ад адчуцця ёю тады, калі яна рэзна і расшчэпа перамяніла «курс» і «лес» сею, зрабіўшы крок на сцэну, дадаецца і ў характар сталай жанчыны, якой з'яўляецца яе вобраз Марыны Казюры ў «Снежных зімах».

А пачыналася ўсё з маленькіх ролей. Сказаць так — не дзіва, бо хто ж з нас, анцэраў, пачынаў інакш? І ўсё ж Люда доўга і цярпліва іграла эпізодычныя ролі. Больш таго — спачатку яна была антрысай так званай «дапаможнага складу» трупы коласайцаў. І раптам...

Зноў жа, сказаўшы «раптам», я паўтараю, здаецца, штамп. Так, здаецца яшчэ, што роля нам дастаецца з-за таго, што хтосьці з выканаўцаў захварэў або не змог паехаць на гастроля. Гэта здарылася ў Мінску. Сталічныя гастролі, на афішы — Леў Талстой, драма «Улада цемры», А выканаўца ролі Матруны захварэў. І ёй, Людзе, даручаюць «выратаваць» спектакль. Тут і працягваецца вяршы характар маладой антрысы. Не, яна не згаджаецца быць толькі выратавальнікам. Яна адчувае сілы і ўнутраную патрэбу стварыць свой вобраз Матруны. Партнёры і рэжысёр памагаюць ёй. Рэпетыцыі ідуць і днём, і позна вечарам. Яна чытае і перачытвае тэкст, шукае адметныя фарбы, «будуе» лінію паводзін свайго персанажа з найвышэйшай першаадрывальнасцю. Быццам і не было раней добра акрэсленага маляўніцкага выканання ў партытуры спектакля рэжысёра Б. Зрынга. Яна хвалявалася. Штосці ра-

біла інтуітыўна, прыслухоўваючыся да «падназак» сэрца. І яшчэ — да Валерыя (гэта яе муж).

Той вечар, калі яна выходзіла на сцэну Матрунай, усналіхнуў нейкія запаветныя пачуцці. Яна паверыла ў сябе. Ёй было страшна, але і радасна. Страшна — адчуваць, радасна — не ў душы, у таямных куточках яе. Так адбылася антрыса — мастак, сыграўшы адну з самых складаных ролей у талстоўсім рэпертуары.

Крытыкі ў Мінску аднадушна прызналі работу Л. Пісаровай па творчы стайлі і нават майстэрскай па выкананні.

І штосці здарылася з рэпутацыяй гэтай антрысы: яе пачылі прыдатнай галоўным чынам на ролі... маці, Вось і ў «Багне» А. Астроўскага або ў «Трыбозе» А. Петрашкевіча яна іграе вельмі выразна, акрэслена, часамі тонка, бо дае багату ілюстрацыю ў мове. Яе Ганна Усцінаўна і Ульяна Юрская абуджаюць у гледачоў розныя адносіны, па-рознаму вылучаюць гэтыя персанажы сваю істоту. Хоць і там, і тут антрысе даводзіцца раскрыць матчына гора. Л. Пісарова не паўтараецца: яна шукае і знаходзіць псіхалагічную праўду для кожнага руху душы сваіх героінь. Ёй вершы і тады, калі яе маці стрымлівае сялеў распачы, і тады, калі адчуваеш прытоеную ў яе сэрцы надзею на лепшы лёс, і проста ў хвіліны маўнівай размовы з сынам...

Яшчэ я часта гляджу на Людзіны рукі. Звычайна ёй трэба паказаць іх стомленымі ад працы, насцярожанымі, гатовымі памагчы таму ж сыну. Трапяткія лны ў яе. Не так, як у балерыні, але па-свойму яны таксама «жывапісуюць» характар.

Ды часта ўзімае ў мяне думка: ці чуоць яе спецы і ці бацьце яе рукі нашы рэжысёры, бо ёсць на таняя пагроза для антрысы — паўтарэнне самога сабе. Назавіце гэта «штампам». Якім бы ні быў патрабавальным да сябе, але калі ты і сёння, і заўтра, і паслязаўтра — маці — то аднастайнасць цібе калі-небудзь заслее. І — на сцэне. А гэтага табе не хочацца бацьце ў здымках, сапраўды таленавітай Л. Пісаровай!

Цікава, што сама Люда марыць... пра Васу Жалызнову ў п'есе М. Горькага і пра музычнае намядзю. «Нават у апэраце мне хацелася б паспяваць і пачынаваць...» — кажа яна ў хвіліну шчырасці. На маю думку, такія кантрастныя пераломчаны і аднаго творчага клімату ў іншы, хай сабе яны пакуль што адбываюцца толькі на «уяўленні» антрысы, — гэта таксама сведчанне творчай сталасці і неспаноўнага артыстычнага духу.

Тамара ШАШЫНА, заслужаная артыстка БССР, Віцебск.

60-х гадоў і параўнаць работу таго перыяду з работамі сённяшніх дэбютантаў, то радавацца, на маю думку, асабліва няма чаму, бо за апошні час не было такой рэжысёрскай работы, якая ўсхвалявала б масавага гледача.

Праўда, калі ацэньваць агульны стан беларускай кінематографіі, то можна канстатаваць, што яна прыкметна ўбагацілася не толькі колькасна, а тэматычна і жанрава. Ёсць імякненне паказаць на экране чалавека ў яго неснай сувязі з жыццём. Але трэба паказаць не стандартнага героя, а жывога ўдзельніка вялікіх падзей нашага часу.

Е. Бондарова выказала і шэраг крытычных заўваг у адрас рэспубліканскіх газет, у тым ліку — штотыднёвіка «Літаратура і мастацтва», за тое, што яны слаба асвятляюць пытанні кіно, не закранаюць значных праблем у гэтай галіне.

Кінааператар творчага аб'яднання «Летаніс» Я. Сакалоў указаў на недахопы ў дзейнасці праўлення Саюза кінематографістаў БССР па кіраўніцтву творчымі секцыямі. Іх работа, падкрэсліў ён, фактычна была мучаннем на самацэн, а секцыя тэлебачан-

адзінай задачы, адзінага стылістычнага напрамку, бо працуе ён як бы па-за «фокусам...».

Між тым у жыцці рэспублікі ёсць шмат багатага і надзвычай цікавага матэрыялу. Студыя можа вызначыць для сябе сваю, арыгінальную тэматыку. У гэтым не шкодзіла б беларускім кінематографістам навучыцца ў сваіх літоўскіх і магдаўскіх калегах. Пакуль жа «Беларусьфільм», як кажуць, яшчэ шукае «сінюю ітэчку...» А магчыма, і для стварэння сапраўды хваляючых карцін ёсць, і я ўпэўнена, што будзе зроблены карэнны паварот у дзейнасці вялікага калектыву дзейчаў беларускага кіно.

Сакратар Саюза кінематографістаў СССР, кінадраматург В. Салаўёў зрабіў аналіз некаторых беларускіх фільмаў і заклікаў шэраг праблем, якія павінны асвятляць наша кінамастацтва, як і ўсё мастацтва паагул.

— ЦК КПСС, як вядома, у апошні час прыняў некалькі пастаноў па ідэалагічных пытаннях, у тым ліку і непасрэдна па кіно, — сказаў В. Салаўёў. — Літаральна ў апошнія тры гады партыя тройчы звярталася да кінематографістаў. Гэта ўскладае

го жыцця ідзе на службу ў Савецкую Армію... Праблем, як кажуць, непачаты край... Тут і фарміраванне характараў, і выхаванне паўцы абавязку і г. д. Мы яшчэ мала робім карцін пра моладзь менавіта гэтага часу, гэтага ўзросту. І добра, што беларускі кінематограф паказвае нам Савецкую Армію мірных дзён.

Рэжысёр аб'яднання «Тэлефільм» Ул. Міхарскі пазнаёміў кінематографістаў з творчымі планами, расказаў пра дасягненні і пра тое, што яшчэ часам перашкаджае ў працы. Ён крытыкаваў Саюз кінематографістаў, які амаль не цікавіцца дзейнасцю майстэраў тэлевізійнага экрана.

Заслужаная артыстка БССР Т. Аляксеева падзялілася сваёй трывогай аб выніках Усесаюзнага дзяржаўнага інстытута кінематографіі, якіх на здымкі ніхто не запрашае. Рэжысёры звычайна шукаюць «аўтарытэты», не кляпоццячыся пра творчы лёс моладзі. Ёй цяжка рабіць першыя самастойныя крокі без таварыскай дапамогі.

Т. Аляксеева звярнула ўвагу на недахопы ў папулярнасці творчасці нашых тэатральных рэжысёраў і акцёраў. Яна падкрэсліла, што ў свой час не былі зняты фільмы аб творчым шляху выдатных майстэраў сцэны. А цяпер гэтага не зробіш...

Шэраг каштоўных прапаноў унесла кандыдат мастацтвазнаўства В. Нячай. У прыватнасці, яна выказала думку аб тым, што Саюз кінематографістаў БССР

разам з яго секцыямі павінны мець ясную праграму дзейнасці, што яны ўсямерна, па-творчы павінны падтрымліваць дакументалістаў, каб іводнае цікавае пачынанне не праходзіла не заўважаным.

Клопатам аб якасці фільмаў, аб тым, каб карэнным чынам палепшыць вытворчы і творчы працэс на студыі «Беларусьфільм», стыль работы Саюза кінематографістаў БССР было прасянята выступленне мастака Ул. Белавусова.

Пытаннем тэлебачання, дакументальнага кіно, павышэння культуры ў працы кінематографістаў, умацавання сувязей творчых і вытворчых работнікаў, пошуку новых форм у рабоце, уладкавання маладых акцёраў, актывіза-

Кінарэжысёр А. Красінскі і рэжысёр-дакументаліст В. Сунмакаў.

Фота Ул. КРУКА.

цы дзейнасці Саюза кінематографістаў БССР прысвяцілі свае выступленні рэдактар аб'яднання «Тэлефільм» Э. Мілова, рэжысёр творчага аб'яднання «Летаніс» А. Канеўскі, гуканератар студыі «Беларусьфільм» К. Бак, антрыса Г. Дубровіна, кінааператары Ю. Шалімаў, Д. Зайцаў і Ю. Марухін.

У прынятай IV пленумам праўлення Саюза кінематографістаў БССР пастаноўце прадуважаны мерапрыемствы па актывізацыі ўсіх творчых і вытворчых звенняў экраннага мастацтва.

САВЕЦКАГА НАРОДА

ня існуе толькі на паперы. Недастаткова працавалі секцыі дакументальнага кіно, крыткі.

Станоўча ацаніўшы штогадовае прагляды і конкурсы кінастужак на студыі «Беларусьфільм», Я. Сакалоў прананаваў абмяркоўваць не толькі лепшыя, але і няўдамыя работы. Бо і на іх можна «вучыць» сцэнарыстаў, рэжысёраў, апэратараў.

На трыбуне — рэжысёр студыі «Беларусьфільм» В. Тураў.

— На мой погляд, — заявіў ён, — на нашай студыі слабыя кантакты паміж тым, хто непасрэдна стварае фільмы, і сцэнарна-рэдакцыйнай калегіяй. Сцэнарны рыхтоўца тэматычна, па жанрах, аднак без разліку на пэўнага рэжысёра. За гады, што прайшлі з моманту стварэння калегіі, я не магу назваць ніводнага сцэнарыя, які быў бы творчай заслугай рэдактары. Мне здаецца, што структура, па якой яна пабудавана, не зусім адпавядае творчаму працэсу, не дае эфекту.

В. Тураў з заклапочанасцю гаварыў аб тым, што здымачным групам для ажыццяўлення сваіх планаў часта не хапае тэхнічных сродкаў, што ў іх няма суладдзя з вытворчай базай, а гэта — не другарадная справа.

Далей В. Тураў выказаў пажаданні, каб кіраўніцтва студыі «Беларусьфільм», Саюз кінематографістаў БССР працягнулі большы клопат аб маладых творчых работніках, стваралі ім аднаведныя ўмовы для паспяховай дэбюту, для творчага росту.

— Наша кінастудыя, — сказала народная артыстка БССР А. Клімава, — існуе пяцьдзесят гадоў, але не са старылася за гэты час, а, наадварот, памаладзела, бо сюды ўвёс час прыходзіць новае папаўненне, творчы калектыву сістэматычна абнаўляецца. Замацоўваючы лепшыя традыцыі мінулага, маладыя майстры экрана, быўае, ствараюць сапраўды цікавыя стужкі. І ўсё ж многія з іх не пакідаюць у сэрцы глыбокага следу. Чаму? Мне думалася, што цяпер мастацкі калектыву студыі не мае

на нас вялікія абавязкі. Ці трэба гаварыць, якія грандыёзныя выхавальныя функцыі нясе ў сабе кіно ў нашай краіне і за яе межамі, асабліва цяпер, калі ідзе вострая барацьба дзвюх процілеглых ідэалогій — камуністычнай і буржуазнай. Мы ведаем, з якім трыумфам дэманстраваліся на ўсіх кантынентах і лую прапагандысцкую ролю адыгралі шэдэўры савецкага кінамастацтва — «Браняносец «Пацёмкін», «Маці», «Чапаеў»....

Так, мы ведаем і павінны памятаць, што гэта місія нашых фільмаў захавалася і на сённяшні дзень. Менавіта дзеля павышэння ідэйна-мастацкага і прафесійнальнага ўзроўню нашых карцін у кінематографіі да гэтага часу працягваюцца складаны працэс перабудовы ўсіх звенняў, вядзецца пошук новых форм работы.

Думаю, што ў тых выступленнях, якія тут прагучалі, а таксама ў дакладзе, які ад імя прэзідыума праўлення Саюза кінематографістаў БССР зрабіў І. Дабралюбаў, сказана шмат добрага і дакладнага, адначасова выяўлены і недахопы. Па-мойму, у нас тут ідзе добрая размова з канкрэтным вызначэннем таго, што трэба рабіць надалей.

Мы паглядзелі некалькі новых беларускіх фільмаў, у тым ліку і «Польмя». Фільм зрабіў добрае ўражанне. Цікавая карціна. Цікава таму, што ў ёй сам народ расказвае пра свой падзвіг на вайне. Гэта расказ шырокі, падрабязны, моцны. Ад усёй душы можна павіншаваць рэжысёра В. Чацверыкова!

— Нас радуе, што «Польмя» з'явілася напярэдадні 30-годдзя Вялікай Перамогі. Я згодзен з Е. Бондаравой, што ёсць асобныя недахопы і ў гэтай стужцы. Так, у сцэнарыі былі пралікі. Адамі з іх — памылковая арыентацыя на тое, быццам у гледзельнай зале ўсе ведаюць, якая паказана апэрацыя, дзе яна адбывалася...

Паглядзелі мы і карціну І. Дабралюбава «Таму, што люблю...» Важная тэма, цікавае рашэнне. Справа ў тым, што вялікая колькасць юнакоў у ленную пару свай-

У МАСТАЦТВЕ не існуе падзелу на простыя або складаныя жанры. Але ўсё ж ёсць галіна творчасці, адназначна работы мастака ў якой цяжка пераацаніць. У гэтым мастацтва, як ні ў якога іншага, вялізнае кола гледачоў — шматмільённая армія чытачоў нашай краіны, усе, хто любіць кнігу.

Гутарка ідзе аб мастацтве кніжнага афармлення, аб рабоце мастака — ілюстратара.

нічнай, палітычнай, вучэбнай літаратуры.

Экспазіцыю важна разглядаць яшчэ і ў гісторыка-мастацкім аспекце. Выстаўка была рэтраспектыўнай і ахоплівала творчасць мастакоў кнігі больш чым за дзесяцігадовы перыяд. У мастацтве гэта тэрмін немалы. Углядаючыся ў работы, бачыш, як з гадамі мянялася мастацкая мова, як паступова мастакі адыходзілі ад фабульна-апсальнага метаду ілюстраван-

вызначалася яму другарадная роля, у лепшым выпадку «падыграваць» літаратурнаму твору, ці мастак мае права на паэтычную суладнасць з пісьменнікам, сродкамі пластычнай мовы ствараць твор, які мае самастойную мастацкую каштоўнасць, паволаму раскрывае ідэю літаратурнага тэксту? Лепшыя работы выстаўкі гавораць менавіта аб паэтычнай суладнасці мастакоў і пісьменнікаў. Пры гэтым майстры ілюстрацыі развіваюць свой мастацкі стыль, маюць свой мастацкі твор.

Мы ведаем Г. Паплаўскага як таленавітага мастака, які працуе ў станковай графіцы. Не менш цікава выступае ён і ў кніжнай ілюстрацыі. Аналізуючы работы Г. Паплаўскага, можна гаварыць аб пэўным узаемаўплыве яго станковай і кніжнай графікі. У якасці прыкладу прывядзём вядомы цыкл аўталітаграфій па матывах паэмы Я. Коласа «Новая зямля». Вялікія лісты ілюстрацый, выкананыя ў шэрай гаме, манументальныя па характары. Кожная — нібы сімвал: «Смерць Міхала» — смутку, «Нігіво» — паэзіі працы, «Зерне» — жыцця, якое адраджаецца. Дзякуючы шыршай пачуццяў і думак ілюстрацыі глыбока перадаюць назіранні Я. Коласа і ў той жа час маюць і пэўны «пазакніжны» характар, пачынаюць жыць як самастойныя творы мастацтва.

Творчае прачытанне літаратурнага твора, імкненне да сучаснай мовы характарызуе мастацтва другога вядомага беларускага графіка Б. Заборава. Творчасць Заборава даказвае, што права на жыццё маюць ілюстрацыі, якія мастак стварае па матывах літаратурнага твора, а не па канкрэтных старонках тэксту. Менавіта ў такім плане вырашаны лісты да «Пакорнай» Ф. Дастаеўскага. Кожная ілюстрацыя — своеасаблівая псіхалагічная карціна, поўная трагізму. Тут усё надзвычай лаканічна.

Нешматлікія дэталі нясуць вялікую вобразную нагрузку: ікона, якая ўпала, гадзіннік, што адлічвае вечны час у нявечным чалавечым жыцці, тоненькая фігурка маладой жанчыны ў труне, шэрае акно ў змрочна-шэры свет, шэрыя бласконцыя сцены. Гэтыя лісты можна аднолькава цэльна ўспрымаць у сувязі з тэкстам і без яго. У іх вельмі глыбока перададзены стан, пачуцці, якія ўзнікаюць у сувязі з трагічным светам твораў Ф. Дастаеўскага. У «Пакорнай», як у іншых сваіх работах, Забораў шукае ўнутранае адзінства паміж стылістычнымі асаблівасцямі літаратурнага твора і выяўленчымі сродкамі. Армянскія народныя казкі мастак афармляе ў стылі, бліжэй да нацыянальных скульптурных рэльефаў і мініяцюраў. У ілюстрацыях да «Казкі пра цара Салтана» А. Пушкіна адчуваецца пільная ўвага Заборава да кампазіцыйных і каларыстычных дасягненняў старажытнарускага жыванісу, яго тонкай пластыкі. Пры гэтым у іх захоўваецца ўся глыбіня пушкінскай сатыры, нават гратэску.

Вялікае прызнанне атрымала творчасць А. Кашкурэвіча. Яго ілюстрацыі да паэм Я. Купалы «Курган» і «Над ракой Арэсай» дынамічныя, поўныя эмацыянальнай усхваляванасці. Кашкурэвіч — неперараўздзены майстар малюнка піром, што дае яму магчымасць дабівацца вострыні ў трактоўцы вобразаў. Так, вельмі свежы і захапляючы ўражанне пакідае афармленне «Прыгод Тома Соера» М. Твена. Цяжкая задача стаяла перад мастаком пры афармленні казак Г.-Х. Андэрсена. Трэба было здолець у чорна-белых ілюстрацыях паказаць усю прыгажосць, маляўнічую каларытнасць літаратурнага тэксту. Кашкурэвіч па-майстэрску спраўляецца з гэтым. Мы бачым, як удала мастак стварае надзіва тонкія ілюстрацыі, дзе чорны колер раптам ператвараецца ў прыгожае адзенне або суконны мундзір салдацка.

Высокае майстэрства, мяккасць, задумлівае выразнасць адчуваеш, разглядаючы работы А. Кашкурэвіча.

Кожны мастак успрымае літаратурны твор у сваім эмацыянальна-вобразным вачы, імкненца зразумець дух, сэнс, стыль кнігі, даць ім пераканаўчую графічную інтэрпрэтацыю. Так, А. Дэмарын, афармляючы «Утрураку» Ф. Шышкава, стварае ілюстрацыі, блізкія да мастацкай традыцыі савецкай кніжнай графікі 1935—50 гг., якая бярэ пачатак у творчасці вядомых ілюстратараў С. Герасімава, Д. Шмарынава, Я. Кібрыка. У створаным А. Дэмарыным шэрагу псіхалагічных ілюстрацый-партрэтаў раскрываецца духоўны свет герояў рамана: Громава, Анфісы, Пратасва.

Партрэтны характар носяць і ілюстрацыі В. Ральцэвіча да рамана К. Крапівы «Мядзведзічы». Аднак, у адрозненне ад псіхалагічнай накіраванасці работ Дэмарына вобразы, створаныя Ральцэвічам, носяць востра сатырычны характар з элементам драматызму. Злавесна-чорныя фігуры папоў за трапезай змяняюцца поўным экспрэсіі абліччам старога або вострым сілуэтам чалавека, які бяжыць па асляпляльна-белым снезе сярод змрочна навесных дрэў. Ілюстрацыі Ральцэвіча характарызуе актыўная ацэнка літаратурнага тэксту, выражаная ў эмацыянальнай форме.

Эмацыянальна насычанасцю вабіць афармленне цыкла вершаў Г. Лоркі мастаком В. Доўганем. Ён трактуе ілюстрацыі як лісты з запіснай кніжкі паэта, нібы запоўненыя рукаю самога аўтара. Выяўленчыя матывы работ вельмі экспрэсіўныя, яны — нібы пластычны эквівалент паэзіі Лоркі і асацыююцца з трагічнымі вобразами гоўскіх «Капрычас». Такія ілюстрацыі адпавядаюць аднаму з важнейшых патрабаванняў сучаснай кніжнай графікі —

КНІЖНАЯ ГРАФІКА, ДАСЯГНЕННІ, ПРАБЛЕМЫ РАЗВІЦЦЯ

ра. У наш «чытабельны» век, калі штогод выпускаюцца тысячы кніг, пытанне аб іх мастацкім афармленні стаіць асабліва востра. У гэтай сувязі Рэспубліканская выстаўка кніжнай ілюстрацыі і кніжнага афармлення, якая праходзіла ў Мінскім Палацы мастацтваў, актуальная і своечасовая. Выстаўка пакінула вялікае ўражанне. Яшчэ ніколі беларускія мастакі кнігі не паказвалі ў такім аб'ёме свае творы. На суд гледачоў было выстаўлена каля 1700 кампазіцый больш чым 70 мастакоў. Характэрна, што ў большасці яны выкананы на высокім узроўні. Выстаўка прадэманстравала значны прафесіянальны рост нашых мастакоў, умение вырашаць складаныя выдавецкія задачы, імкненне да сучаснасці графічнай мовы. Пашырўся дыяпазон інтэрэсаў мастакоў. Яны звяртаюцца да мастацкай літаратуры ўсіх жанраў, усё больш афармляюцца навуковай, тэх-

ня да новых форм, здольных раскрыць падтэкст літаратурнага твора, улавіць яго стылістыку, назтыку, змену рытмаў.

Усе гэтыя гады ішоў пастаянны інтэнсіўны працэс пошуку новых сродкаў вобразнай выразнасці, працэс, які працягваецца ў кніжнай графіцы і цяпер, з'яўляючыся зарукай будучых поспехаў.

Асноўнай сферай дзейнасці кніжных графікаў, як і раней, застаецца мастацкая літаратура. У творах, афармленых у апошнія гады, можна адчуць, як значна глыбей раскрываюцца адносіны ілюстратара да тэксту, мастакоўскія эмоцыі, што ўзніклі пры чытанні кнігі. Падобная тэндэнцыя ў многім паказальная, калі ўспомніць, што пошукі новых прынцыпаў мастацкага афармлення і ілюстравання ў 60-ыя—70-ыя гады, на сутнасць, зводзіліся да галоўнага пытання — якое месца ў кнізе павінен займаць мастак? Ці загадзя

Падведзены вынікі Рэспубліканскага конкурсу на лепшы палітычны плакат, прысвечаны 30-годдзю Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне.

Конкурс быў аб'яўлены Дзяржаўным камітэтам Савета Міністраў БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю, Міністэрствам культуры БССР і Саюзам мастакоў Беларускай ССР.

На конкурс паступіла 55 палітычных плакатаў, самых разнастайных па тэматыцы і манеры мастацкага выканання. Значная колькасць іх прысвечана непасрэдна 30-годдзю Вялікай Перамогі.

Узнагародамі конкурсу адзначаны 7 плакатаў.

Другую прэмію атрымаў мастак Ю. Лягічэў за плакат «Слава табе, беларускі народ!» Гэты плакат, хаця некалькі і традыцыйны па кампазіцыйнаму вырашэнню, вельмі выразны па задуме і ўрачыста-святочны па колеру і манеры выканання. Прыгожая жанчына ў нацыянальным адзенні ў вобразе маці-Радзімы велічна ўзнімае

ДА ЗНАМЯНАЛЬНАЙ ДАТЫ

над галавой спавіты ордэнскімі стужкамі Дзяржаўны Герб БССР. Гэта — гімн і Беларусі-партызанцы, і працоўным перамогам рэспублікі.

Прафесіянальна і па-майстэрску выкананы плакат мастака І. Стомы «ЭПАС-1975», прысвечаны навуковаму і тэхнічнаму прагрэсу народаў, ён таксама адзначаны другой прэміяй.

Лаканізмам і шматзначным падтэкстам вызначаецца плакат У. Крукоўскага «1945—1975» (трэцяя прэмія). На жаль, яму не хапае выразнага тэксту. Трэцяя прэмія адзначана таксама работа мастака з Брэста А. Алонцава «Прысуд фашыстам — урок рэваншыстам». Плакат гэты вырашаны вельмі скупа па выяўленчых сродках, аднак актуальна-сучасны па сваім гучанні.

Тры плакаты на конкурсе атрымалі заахвочвальныя прэміі: «Брэст — 1941, Берлін — 1945» (мастак І. Радунскі), «Во-

інаў нашых услаўляюць народы, мы дапамаглі ім дабіцца свабоды» (мастак Л. Кроль), «Подзвіг народа неўміручы» (мастак А. Ракоўскі).

Цікавай задумай і мастацкай выразнасцю вылучаецца плакат І. Радунскага «Брэст—1941, Берлін — 1945». Выкананы ён з дапамогай фотамантажу з увядзеннем чырвонага колеру. Буйным планам — Брэсцкая цытадель і разбураны рэйхстаг. Два полюсы, звязаныя з Вялікай Перамогай — пачатак і канец вайны. Сімвалам перамогі з'явіцца чырвоная зорка на фоне дакументальна пераканаўчых фотакадраў.

Лепшыя конкурсныя плакаты будуць выпушчаны выдавецтвам «Беларусь» масавым тыражом да знамянальнай даты — 30-годдзя Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне.

М. ГАНЧАРОВ,
аднажны сакратар журы конкурсу.

ФАРБЫ РОДНАЙ ЗЯМЛІ

У Віцебску адкрылася абласная выстаўка работ сельскіх мастакоў і аматараў народнай творчасці.

У дзвюх выставачных залах размясцілася больш як сто твораў. Гэта — жываніс, графіка, разьба па дрэву, чаканка па металу, вышыўка.

Самадзейныя майстры пэндзля і разца ўслаўляюць родны край, яго выдатных працаўнікоў, перадаюць разнастай-

насць фарбаў палёў, лугоў, рэк і азёр маляўнічай Віцебшчыны.

Многія работы прысвечаны гераічнаму мінуламу, мужнасці і адвазе жыхароў Прыдзвінскага краю ў барацьбе з нямецкім фашызмам. Прыцягваюць увагу карціны «Прарыў», «Выход з блакады», выкананыя старшынёй рабачкома саўгаса «Кублічы» Ушацкага раёна Дзямянэем Крупеням.

Самадзейны мастак з Лепеля Георгій Колчын эмацыянальна перадае атмасферу рабачка дзя на ўборцы льну. Карціна так і называецца «Лён».

Сельскагаспадарчым работам прысвечаны творы трактарыста з Чашніцкага раёна Петра Баранкова. Ён называецца «Восень».

Тэме працы прысвечаны і многія іншыя работы гэтай цікавай выстаўкі.

М. СТУДЗЕНЬ.

Сакавіцкая сімфонія.

Фотаэцюд А. ГЛІНСКАГА.

активізацыі думкі чытача.

Асабліваці мастацкага ладу літаратурнага твора падказваюць мастаку патрэбнае рашэнне. Ілюстрацыю да твораў А. Міцкевіча В. Шаранговіч трактуюць як старадаўняю гравюру, перадаючы ўжо самой выяўленчай формай дух паэтычнага тэксту. Зусім інакш афармляе той жа мастак паэму Ул. Малкоўскага «У. І. Ленін». Тут пануе рытм марша, песні. З ліста ў ліст, запаўняючы ўсю прастору, пераходзяць фігуры салдат і матросаў. Знешне ілюстрацыі нібы статычныя, але кампазіцый поўныя ўнутранага напружання і дынамікі. Гэтая работа Шаранговіча атрымала заслужанае прызнанне: паэма выйшла ў «Бібліятэцы сусветнай літаратуры».

Сёлётыя выстаўка кніжнай ілюстрацыі прыцягнула ўвагу творчай непадобнасцю мастакоў. Аснову экспазіцыі складалі творы майстроў сярэдняга пакалення, такіх, як Г. Паплаўскі, В. Забораў, В. Шаранговіч і інш. Багата прадстаўлена і творчасць ілюстратараў старэйшага пакалення: С. Раманова, А. Волкава, М. Гуціева, В. Ціхановіча.

Ілюстрацыям А. Волкава да казак, баек уласціва вострая графічная інтэрпрэтацыя, жывасць у адлюстраванні заўважаных з'яў. Трапанасць, назіральнасць адчуваецца ў мастака В. Ціхановіча, калі ён афармляе творы пра звароў. Вельмі многія мастакі ілюструюць дзіцячыя кнігі. Экспазіцыя ў Палацы мастацтваў пераканаўча даказала, што афармленне дзіцячай кнігі — адно з лепшых дасягненняў беларускай кніжнай графікі. Радасць успрымання акаляючага свету аб'ядноўвае работы Н. Паплаўскай, А. Лось, М. Гуціева, Я. Жыліна, Л. Селяшчука, Ю. Зайцава. Але кожны з іх шукае свой шлях да сэрца дзіцяці.

У акарэльных ілюстрацыях Н. Паплаўскай да «Лясной бальніцы» В. Лукіны, «Лясной гадзіны» С. Жупаніна, англійскіх казак прылягвае гучнасць колеру, назіральнасць і любоў да кожнай дэталі, дзіўная цеплыня, мяккасць і задумлівасць, з якой мастацка звяртаецца да дзіцяці. Народнае адчуванне прыгажосці прысутнічае ў лістах да беларускіх народных казак А. Лось.

Захапляючае падарожжа па казках вядзе М. Гуціев. Ілюстрацыі гэтага мастака пабудаваны на віртуозным малюнку, яснай, добра ўспрымальнай вокам кампазіцыі.

Сучасная мастацкая мова характарызуе афармленне дзіцячых кніг Ю. Зайцава. Асабліва запамінаюцца яго ілюстрацыі да «Рака-Вусача» Я. Коласа і да кнігі С. Шуккевіча «Колькі кіпцікаў у кошкі». Прыцягвае гледачоў прыгожае, хаця і занадта вытанчанае афармленне А. Шэверавым «Падарожжаў Гулівера» Дж. Свіфта.

Пры ўсіх дасягненнях, якія выразна прадэманстравала выстаўка, усё ж нельга не спыніцца на шэрагу праблем, якія стаяць перад беларускімі кніжнымі ілюстратарамі.

У экспазіцыі можна ўбачыць шмат работ маладых мастакоў. Яны, як правіла, яркія, дынамічныя. Аднак цяжка гаварыць пра іх творчыя індывідуальнасці. Трэба лічыць станоўчым імкненне многіх мастакоў да засваення традыцый вядомых майстроў мінулага. Але часта мы бачым засваенне толькі асобных кампазіцыйных і тэхні-

ных элементаў, а не развіццё метаду. Гэта прыводзіць толькі да знешняга падабенства, як напрыклад, у ілюстрацыях мастака Н. Шаўшковага ў В. Кліменкі.

Фарміраванне творчай індывідуальнасці мастака — складаны працэс, які адлюстроўвае яго светапогляд, адносіны да мастацтва, стылізацыя застаецца толькі стылізацыяй.

Мала працуюць беларускія ілюстратары над пошукамі новых форм шрыфту, які можа і павінен вырашаць задачы раскрыцця літаратурнага твора, а не быць толькі пасіўным візуальным «правадніком».

Наглядны на большую, чым раней, цікавасць графікаў да навуковай, тэхнічнай, вучэбнай літаратуры, усё ж агульны аб'ём мастацка аформленых выданняў тут яшчэ недастатковы. Як удалы прыклад можна адзначыць афармленне П. Драчовым і Я. Куліком падручніка беларускай мовы, якое характарызуецца высокімі мастацкімі якасцямі. Такіх падручнікаў пакуль, на жаль, нямнога.

У апошнія гады значна палепшылася якасць кніг, што выпускаюцца беларускімі паліграфістамі. Аднак, разглядаючы работы на выстаўцы, бачым усё ж розніцу паміж пошукамі мастакоў і іх паліграфічным выкананнем. «Нажніцы» тут яшчэ вельмі вялікія. На прылаўках яшчэ з'яўляецца шмат шэрых і невыразных на выгляд кніг, і часта не па віне мастака.

І ўсё ж, выстаўка дала яснае ўяўленне аб беларускай кніжнай графіцы і, несумняйна, паслужыць штуршком для яе далейшага развіцця.

А. ОЙСТРАХ,
мастацтвазнаўца.

Дзеці, калі малююць, то звычайна не думваюць ні аб перспектыве, ні аб анатоміі чалавека або жывёлы. Для іх гэтыя законы пакуль што не існуюць. Але памылілі, якія робяць у перспектыве або кампануюць, дзеці кампенсуюць багаццем колеру.

Гэта пацвердзіла і XXIV рэспубліканская выстаўка дзіцячай творчасці, якая нядаўна была наладжана ў Мінскім Палацы мастацтваў. Выстаўка была прысвечана

Выхаванка студыі выяўленчага мастацтва Мінскага Палаца піянераў і школьнікаў Люба Брыцкевіч і стварыла эмацыянальную па фарбах кампазіцыю «У нашай студыі».

На выстаўцы экспанавалася 40 работ дзіцячай студыі «Чабурашна» што працуе пры Мінскай сярэдняй школе № 90 (кіраўнік — В. Данілаў). Цікавая, напрыклад, серыя іх аўтапартрэтаў, у якіх вучні выказалі свае мары. Дзесяцігадовы Эдзім Назарын намалюваў сябе ў фор-

ТВОРЧАСЦЬ ДЗЯЦЕЙ

РОЗДУМ ПАСЛЯ ВЫСТАЎКІ

знамянальнай даце — 30-годдзю Перамогі савецкага народа над фашысцкай Германіяй. Увагу звярнулі на сябе карціны: «Абарона Брэсцкай ірэспасці» Віці Мінькова з Брэсцкага Дома піянераў; «У бой» Сашы Шкурно з Мінскай сярэдняй школы № 26; «Перамога» Віці Ажарэлава з Гомельскага Палаца піянераў. Карціна Віці Мінькова. У фігурах савецкіх байцоў ды і фашыстаў — шмат дынамікі, але яны няўдала вырашаны фарбамі.

Больш самабытна па фарбах і па кампазіцыі адлюстравана абарону роднага Магілёва Коля Несцярэвіч. У націне ідзе жорсткі танкавы бой.

А самы маленькі з названых аўтараў — сямігадовы Саша Шкурно — стварыў тонкую па колеру і характарыстыцы вобразаў кампазіцыю «У бой». Яе можна аднесці да ліку лепшых па характары дзіцячага малюнка і неспрэчна ўспрымання рэчаіснасці.

Некалькі слоў аб сучаснай тэматыцы. Добра, што дзеці малююць «сённяшні дзень». У гэтым заслуга і педагогаў, якія накіроўваюць дзіцячую творчасць на адлюстраванне сённяшняга жыцця рэспублікі.

Тут заслугоўваюць пахвалы вучні Мінскай сярэдняй школы № 62 (кіраўнік Н. В. Ясонаў). Педагог паставіў перад сваімі выхаванцамі задачу: адлюстраванне ў лініях і фарбах праблему: «Пешаход, вуліца, транспарт». І дзеці, а ў іх узрост 10 — 13 гадоў, выдатна справіліся з ёй.

Магілёўскі школьнік Сярожа Сайка прысвяціў сваю работу будаўніцтву БАМа. І хоць ён наўна вырашыў гэтую тэму, аднак у малюнку ёсць думка, ёсць чысціня дзіцячага бачання.

ме капітана далёкага плавання. Лена Дзем'яновіч бачыць сябе медсястрой, а Ігар Санюльчыч і Вова Лысаў — афіцэрамі Савецкай Арміі. Валера Тоўсцік пад аўтапартрэтам зрабіў подпіс «Буду ляснічым».

На выстаўцы экспанавалася больш чым дзесяць лінагравюр, выкананых на даволі высокім мастацкім узроўні юнымі графікамі Слуцка.

Багаты па зместу быў раздзел мастацкай вышэйшай і тнацтва, але бедны па колькасці аўтараў.

Пры Мінскім Палацы піянераў і школьнікаў тансама працуюць скульптурна-керамічны гурток (кіраўнік Т. Мацвеевіч), і гурток «Мянка цацка» (кіраўнік Г. Безбародка). Лепшае ўражанне пакідаюць работы выхаванцаў скульптурна-керамічнага гуртка.

У заключэнне хочацца яшчэ раз звярнуць увагу на арганізацыйныя пытанні. Выстаўкі — гэта свайго роду агляд юных талентаў. Яны служаць творчаму развіццю дзіцяці. Таму ўвага да выставак павінна быць большай. Варта было б набываць лепшыя малюнкі, партрэты, графічныя пейзажы, цацкі, керамічныя вырабы і іншыя экспанаты, рэгулярна выпускаць каталогі выставак, узгагароджваць лепшых юных мастакоў дыпламамі, граматамі, пазнакмі та і самі выстаўкі пакуль што наладжваюцца нерегулярна. Паміж XXIII і XXIV выстаўкамі прайшло каля трох год. Пастаянным месцам правядзення такіх выставак павінен стаць Мінскі Палац мастацтваў.

Трэба падумаць і аб стварэнні ў Беларусі рэспубліканскага музея дзіцячага малюнка. У некаторых рэспубліках яны ёсць. Д. МАСЛАЎ.

МАТАЦЫКЛА

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 6—7.).

У пачатку жніўня ў ДАІ яму ўручылі правы матацыкліста. Горды, ён ехаў дадому на сваёй «Яве», ехаў па цэнтральнай вуліцы горада і яму здавалася, што ўсе людзі — і пешаходы, і міліцыянеры-паставыя глядзяць на яго. Жлобіч на «Урале» трымаўся трохі ззаду і весела крычаў яму:

— Маэстра, ганаровы эскорт чакае вашых указанняў!

У першую ж суботу яны паехалі за горад. Павел ехаў асяражна, моцна сціскаў руль. Яго абганялі «Волгі», «МАЗы», «Ікарусы», абганялі, нібы жартуючы. Яны быццам ведалі, што ён яшчэ зялёны навічок і не адважыцца саборнічаць з імі ў хуткасці. І таму, лявіна стрэлішы з-пад здыніх колаў дробнымі каменчыкамі і гразёю, раўнадушна знікалі ў зіхатым мроіве дарогі.

Кіламетраў за сорак ад горада іх засцігла навальніца. Павел разгарэўся і хацеў быў імчаць пад дажджом і громам — гэта было б дужа рамантычна, — але Жлобіч крыкнуў:

— Зварочвай направа. Перачкаем на аўтобусным прыпынку.

Яны злезлі з матацыклаў і схаваліся пад чырвоным пластыкавым дахам павільёнчыка. Над галавамі звычка ляскаў дождж. Ад аўтобуса бегла чародка дзіўчат. Вечер вырываў у іх з рук блакітныя балоневыя плашчы, і яны накрыліся, адным на ўсіх.

Дождж хутка скончыўся, і яны паехалі дадому, і дарога вільсая між невысокіх узгоркаў і была, як рыбіна луска, мокрая і бліскучая. І Павел адчуваў сябе, як ніколі задаволеным.

Мінуў ледзь не тыдзень, пакуль яны зноў змаглі выбрацца за горад. Хварэў Макроў, і ім даводзілася многа працаваць, рыхтавацца да прафілактычнага рамонту механічнага цэха. Павел прыходзіў дадому злосны — нядаўна няправільна ўключыў электрасхему і ад гэтага згарэў рухавік. На

цэхавым сходзе сказаў, што ён зазнаўся і кінуў працаваць над сабой. І пагэтаму яму было ўдвай прыемней сесці за руль матацыкла і хоць на некалькі гадзін адагнаць ад сябе невясёлыя думкі.

На гэты раз ён запрасіў у паездку Валю, загадзя купіў для яе прыгожы блакітны шлем з какетлівым казырком. Валя згадзілася і яны ўтраіх паімчаліся па шырокай магістралі, па зялёнай зямлі, на якой ужо даўно ўладарнічала лета.

Валя моцна трымалася за яго рукамі. Ён азіраўся і сустракаў яе ўсмішка, вясёлю і шчасліваю. Мяккія валасы яе вырызаліся з-пад шлема і трапяталі на ветры.

— Холадна? — крыкнуў ён.

Яна нічога не адказала, толькі прыгнула ніжэй галаву, схавалася за яго спіну. І яму было радасна, што ён засланяе яе ад ветру, што яна бачыць, які ён моцны і адважны.

Насустрач несліся аўтамашыны, матацыклы, сгракатаы чародкі веласпедыстаў. Дарога жыла сваім прывычным жыццём, была будзённай, звычайнай і разам з тым чна ап'яняла сваёй хуткасцю і прасторай, хацелася імчацца наперад, разразаць грудзмі халоднае, аж ледзяное паветра, хацелася спяваць.

Паўлу было яшчэ радасна і ад таго, што Валя і Жлобіч, як ён і жадаў, спадбаліся адно аднаму.

— Твой сябра — самастойны, сур'ёзны чалавек, — удучыўшы хвілінку, — шапнула яму Валя, а ён ведаў, што ў яе вуснах гэта самы лепшы камплімент.

— З'язджаем на прасёллак, — крыкнуў Жлобіч, і яны звярнулі з магістралі і пакаціліся па мяккай палыявой дарозе, якая адрозу ж прывяла іх у лес. Стаяла цішыня, у якую амаль не верылася. З боку магістралі даносіўся прыглушаны гул матораў, а тут сняваў павучок па сваёй павуціне, што нібы гаман вісела паміж дзвюх бярозавых галінак, а ў невялічкае возера паволі падаў чырвоны ліст асіны...

— Ёсць жа яшчэ на зямлі такія цыхі мясціны, — уздыхнуў Жлобіч і адразу дабавіў: — Вы тут крыху адпачніце, а я праеду далей. Яго «Урал»

ірвануў з месца і схваўся за павароткай дарогі.

— Чаго ён паехаў? — чырванелючы, спытала Валя.

— Не ведаю, — паціснуў плячыма Павел і адчуў таксама прыемна-трывожную няёмкасць.

Па зялёнай асаці, якая храбруцела пад нагамі, яны падышлі да возера.

— Ты заўважыў, што на гэтай магістралі, куды ні глянеш — усюды магілы, магілы... І помнікі... — ціха сказала Валя.

— Тут былі моцныя баі ў сорак чацвёртым, — гэтак жа ціха адказаў Павел.

Яны моўчкі глядзелі на старога вужа, які, узняўшы над вадою галаву, як карону, плыў у асаку. Ён плыў спакойна, упэўнена, быццам ведаў нейкую тайну, якой ніколі не зведаюць яны.

— Салдат няма, а помнікі засталіся, — зноў парушыла маўччанне Валя і апусціла ў ваду руі. І яе руі там, пад вадою, зрабіліся зеленавата-жоўтымі і маленькімі, быццам дзіцячыя.

— Гэта добра, што помнікі засталіся. Мы на іх глядзім і нібы тых салдат бачым, — Павел паглядзеў удалычын, хацеў прамаўчаць, але чамусьці дабавіў яшчэ: — Я чытаў, што калі паміраў правядыр гусітаў Ян Жыжыка, дык ён завяшчаў пасля смерці здзерці з яго скуры і нацягнуць яе на паходны барабач, каб і тады ў бой супроць ворагаў клікаць...

Ён змоўк, быццам спалохаўся, што занадта многа сказаў. Валя зірнула на яго неяк па-новому, памаўчала, а потым, хаваючы ўсмішку, сказала:

— З цябе б атрымаўся дужа грэмучы барабан, Паша...

І не зразумела было — ці то жартуе яна, ці кіпіць. Паўла гэтыя яе словы моцна пакрыўдзілі, і ён аж да самага прыезду Жлобіча не гаварыў з ёю, толькі соп носам.

Неўзабаве выленеў з-за павароткі Жлобіч на сваім «Урале», і яны зноў паехалі на магістраль. Ужо садзілася сонца. Асфальт на самым небасхліе рабіўся чырвоным. У сярэй лагчыне ўздоўж дарогі пасвіўся табунок туману.

Б ІУ ПОЗНІ вечар, але мне не хацелася пакідаць. Яромінскі Дом культуры, што ў Гомельскім раёне, што ў людзей нясуць «адказнасць» за гасцінасць гэтага сельскага асяродка культуры. Гэта і яго загадчыца Ангеліна Пракопаўна Калачова, і грамадскі савет, і кіраўнікі калгаса ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга імя XXII з'езда КПСС, і прадстаўнікі сельскага Савета, і спецыялісты сельскагаспадарчай вытворчасці, і настаўнікі мясцовай сярэдняй школы. Урэнце, гэта і 150 аматараў самадзейнага мастацтва з ліку калгаснікаў і сельскай інтэлігенцыі. Яны маюць самае непаўнацэннае дачыненне да таго, што Яромінскі Дом культуры — адзін з лепшых у Гомельскай вобласці. Згуртаваны калектыву аднадумцаў шмат разоў трымаў экзамен на прафесіянальнае майстэрства і кожны раз выходзіў пераможцам. Сведчанне гэтаму — шматлікія граматы і дыпламы, ганаровае званне «народны», што прысвоена мясцоваму ансамблю песні і танца.

Той, хто ўпершыню прыходзіць сюды, адразу звяртае ўвагу на інтэр'ер. Уваход у глядзельную залу абодзюблена дэкаратыўнымі барэзкамі. Гасціныя распараджальнікі вечара праводзіць вас з

вестыбюля ў фая. У вочы кідаюцца шматлікія вітрыны, стэнды, альбомы, малюнічыя пано. Тут і фотаздымкі, і дыяграмы, і лічбы. Іх тэматыка шырокая і рознабаковая. Гэта — своеасаблівы расказ пра тутэйшую гаспадарку, пра яе палі, фермы, будоўлі, гэта — дакументальная балада пра людзей працы.

ЦК КПБ, аўтаматнай «Маскі». Летась даярка атрымала больш чым па шэсць тысяч кілаграмаў малака ад каровы. Нядаўна ёй споўнілася 50 гадоў. Юбілей працяўніцы шырока адзначаны работнікамі Дома культуры, праўленнем калгаса, партыйнай арганізацыяй, сельскім Саветам.

сабрала зьяві ў чацвёртым годзе няцігодкі. Сёлета бульбаводы добра падрыхтаваліся да вясны, нарыхтавалі на гектар пасеваў амаль па 40 тон мясцовых угнаенняў.

Жонка Аляксандра Аляксеевіча Ганна Трафімаўна — хатняя гаспадыня, але і яна прымае актыўны ўдзел у грамадскім жыцці калгаса. Сын

У той вечар, калі я быў у Яроміне, у Доме культуры праходзіла ўшанаванне сямі Багданавых, знатнай даяры Галаўнёвай і братоў Гаўрыленкаў.

Калі глядзельную залу запоўнілі хлебаробы, на сцэне загучалі песні ў гонар віноўнікаў урачыстасці. Ім прысвячаліся вершы, для іх выконваліся танцы. Пра здабыткі герояў палёў і ферм гаварылі кіраўнікі калгаса. Ад шчырага сэрца славілі аднаўскоўцы тых, хто стварае гонар і славу роднай зямлі, хто аддае свае сілы і памкненні росквіту грамадскай гаспадаркі.

ДОМ У ЦЭНТРЫ ПАСЁЛКА

Любоў Мяходзьеўну Галаўнёву — знатную даярку, праслаўленую герайно працы, ведаюць, бадай, ва ўсёй Гомельскай вобласці і далёка за яе межамі. На адным са стэндаў — яе партрэт. Погляд адкрыты, шыры, твар лагодны і добры. 16 гадоў працуе жанчына на малочна-тварнай ферме. Радзіма высока адцяла яе поспехі. Даярка ўзнагароджана ордэнамі Леніна і Кастрычніцкай Рэвалюцыі, Ганаровым дыпламам Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі СССР, Ганаровай граматай

Календар працоўнай славы апавядае пра члена ЦК ВЛКСМ, дэлегата XVII з'езда камсамола брыгадзіра Віктара Гаўрыленку, пра яго брата Міколу, дынастыю сямі Багданавых.

Ветэран калгаса Аляксандр Аляксеевіч Багданай — званнявы на выроччаванні прапашных культур. Ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга, тры бронзавыя медалі ВДНГ, грамата Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР — вось няпоўны пералік яго працоўных адзнак. На 190 гектарах бульбы з гектара

Уладзімір — шафёр першага класа, камандзір добраахвотнай народнай дружны. Малодшы — Генадзь — камбайнер. Свой камбайн механізатар адным з першых яшчэ з восні падрыхтаваў да жытця. Дачка Люба скончыла Рэчыцкі завацтэхнікум і ўзначальвае свінагадоўчую ферму. Яна — актыўная ўдзельніца харавога калектыву. У мясцовым камбінаце бытавога абслугоўвання працуе жонка Уладзіміра — Тацяна, а жонка Генадзя, Люба — кухар калгаснага кафэ «Усмешка».

Пасля ўрачыстай часткі гасці былі запрошаны на выстаўку народнай творчасці, дзе дэманстраваліся творы дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва Людміла Кузьмінічна Шувалава ўдала вышыла партрэт «Ленін у Смольным». Івкынер-электрык калгаса Давід Аркадзевіч Земляруб паказаў сваю чаканку «Кіжы», калгасніцы Агрыпіна Іванаўна Кашаланава, Ефрасінія Якімаўна Кірылава і Аграфена Іосіфаўна Рыжая — поспілі і ручнікі.

«Прыгожае — у быт вёскі!» Так называлася наступная старонка вечара. Заслушаны ўрач рэспублікі Клаўдзія Пятроўна Грышчанкова, па-

ВЫПРАБАВАВАННЕ ЛЁСАМ

Фёдар Трафімавіч Падліпскі выйшаў на сцэну, зайграў на баяне — і палілася шырокая мелодыя народнай песні «Стэй ды стэй...» А потым загучала «Лясная песня» У. Алоўнікава.

Выпуснікі Гомельскага палітэхнікума, якія сабраліся на развіталы вечар, панеслі з сабой дарагія ўспаміны пра цудоўнага чалавека, выкладчыка і вялікага аматара мастацкай самадзейнасці Ф. Т. Падліпскага.

...Федзя Падліпскі любіў урытавацца да школьных рывкаў на ўлонні прыроды. Яна каля вёскі Гравінец, што ў Клімавіцкім раёне, надзвычай маляўнічая. Прыгожымі ўзорамі пераліваўся вясной расквечаны луг. Над промнямі сонца ззялі медзяныя ствалы соснаў, вогненнымі фарбамі гарэлі восенню бярозы, клёны, рабіны. А навокал — калгасная ніва.

Больш шырокае ўяўленне аб прыродзе, аб жыцці давалі юнаку кніжкі, якія ён чытаў з вялікім захапленнем. Любіў Федзя лірыку А. Пушкіна, М. Лермантава, Я. Купалы.

Глыбокі след у душы юнака пакідала апісанне прыроды ў «Запісках паляўнічага» І. Тургенева. «...Вось зноў палілася гуллівыя праменні, — весела і велічна, быццам узлятаючы, узнімаецца магутнае святла... Чытаў Федзя гэтыя і іншыя радкі з «Белынага лугу» і ўяўляў, як усё, перададзенае Тургеневым, блізка яго ўспрымання прыгажосці зямлі.

Нечакана ў жыцці краіны ўвайшло жахлівае слова «вайна». Потым горчае — «акупацыя». Яму тады яшчэ не было і васьмнаццаці, а ён

ужо дзяліў нялёгкае выпрабаванні з загартаванымі жыццём байцамі, не адзін раз ішоў з партызанамі ў атаку на фашысцкія гарнізоны. На дарозе Слаўгарад — Краснаполле Ф. Падліпскі ўдзельнічаў у жорсткім баі з пяхотай і танкамі праціўніка.

Савецкая Армія вызваліла беларускую зямлю. Пасля расфарміравання атрада «Перамога» Фёдар Падліпскі стаў байцом 238 стралковага палка 186-й дывізіі.

...Нашы войскі абыходзілі Слаўгарад з поўначы. Фарсіравалі Сож і Пролю. Пачаўся цяжкі бой за моцны апорны пункт ворага — вёску Чырвоная Слабада. Ён ішоў цэлы дзень. К вечару савецкія войскі вызвалілі палавіну вёскі. Аўтаматчыкі, а сярод іх і Фёдар Падліпскі, замацаваліся ў траншэі. З наступленнем ночы немцы пачалі мінамётны абстрэл. Адна міна разарвалася недалёк ад Фёдара, другая — побач. Юнак упаў неспрытомны. Калі прыйшоў да памяці, узняўся на калені. У галаве мільганула: «Куды я паранены?» Не здагадваўся, што асколкамі пашкоджаны вочы.

Неспрытомнага даставілі яго таварышы ў медсанбат. У шпіталі, куды ён трапіў пасля, папрасіў уключыць святло.

— Вы што, не бачыце? — запытала сястра.

— Ноч жа.

Толькі цяпер Фёдару стала ўсё зразумела. Няўжо так сурова абышоўся з ім лёс? Няўжо ён ніколі не ўбачыць тое сонца?

Яго супакойвалі, абяцалі вярнуць зрок. Супакойвалі для таго, каб чалавек не наддаўся распачы.

Фёдара Трафімавіча накіравалі ў Брацск, потым у

Перм. Доўгая дарога, бясконцыя думкі аб будучыні: «Калі сапраўды такое няшчасце, то што я буду рабіць, ці здолее наогул перанесці такі цяжкі ўдар? А, можа, усё будзе добра?»

У Пярмі кандыдат медыцынскіх навук Вараб'еў сказаў яму адкрыта:

— Вы салдат. Будзьце гатовы да таго, што застанецца слямы. Трэба трымацца.

— Я адзін не змог бы перасліць гора, — расказвае Фёдар Трафімавіч. — Людзі намагалі. Аднойчы да мяне ў палату зайшоў Вячаслаў Аляксандравіч Бірнаці, і сказаў, што ён — настаўнік, сляпы настаўнік.

— Давай граматы вучыць будзем, — прапанаваў ён.

— Якую граматы?

— А такую. Чытаць і пісаць па Брайлёўскаму прыбору.

Ф. Т. Падліпскі пачаў асвойваць алфавіт і неўзабаве прычытаў кніжку — «Далёкія краіны» А. Гайдара. Гэты твор ён чытаў да ваіны. Цяпер жа ад прычытанага была двайная радасць.

Многае зрабілі для Падліпскага прафесар Б. І. Каваленка, дацэнт С. Я. Чумакоў.

Яшчэ пасля ваіны з белафінамі ў Ленінградзе вучоным-дэфектолагам, прафесарам Б. І. Каваленкам былі заснаваны курсы падрыхтоўкі аслепшых вайскоўцаў у ВДУ і да інтэлектуальнай працы. У гады Вялікай Айчыннай ваіны яны працавалі ў Пярмі. Мясцовы педагогічны інстытут стаў тады адзінай у Савецкім Саюзе ВДУ, дзе вярталі да працоўнага

жыцця аслепшых абаронцаў Радзімы. Гэта работа насіла глыбока патрыятычны, гуманны характар і завяршылася выдатнымі вынікамі. Многія выпускнікі падрыхтоўчых курсаў закончылі навучальныя ўстановы, сталі працаваць, уносячы свой пасильны ўклад на ўсенародную справу будаўніцтва камуністычнага грамадства.

Ф. Т. Падліпскі скончыў Пермскі педагагічны інстытут у 1949 годзе і стаў працаваць у Гомельскім палітэхнікуме. Чытаў палітэканомію і грамадазнаўства. Цяпер ён выкладае гісторыю. З першых дзён работы Фёдар Трафімавіч сур'ёзна адносіцца да абавязкаў педагога, пастаянна працуе над павышэннем навуковай і метадычнай кваліфікацыі. Ён скончыў вярчэнні ўніверсітэт марксізму-ленінізму пры Гомельскім гаркоме КПБ.

Былы дырэктар універсітэта Л. С. Кужалеў успамінае:

— Падліпскі прынёс да мяне заяву, расказаў аб сабе. Я сказаў, што яму будзе цяжка вучыцца. А ён у адказ: «Без цяжкасцей нічога не робіцца», і скончыў універсітэт на выдатна.

Ф. Т. Падліпскі шмат чытае, прымае актыўны ўдзел у семінарах выкладчыкаў Гомеля. Метадычны кабінет Міністэрства вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі выдае яго работу «Фарміраванне навукова-атэістычнага светапогляду на ўроках гісторыі СССР».

Піша Ф. Т. Падліпскі і вершы. А яшчэ па свае вершы ён складае музыку. І тады на канцэртах мастацкай самадзейнасці гучаць песні. Адна з іх прысвечана Гомелю.

Фёдар Трафімавіч не бачыць сонца. Але ён яскрава адчувае вялікі працэс пераўтварэння нашай зямлі, бурны рытм жыцця, за якое сам змагаўся, і з'яўляецца актыўным яго ўдзельнікам. І як адзнака гэтага — ордэн Айчыннай Ваіны I ступені і Ленінскі юбілейны медаль на грудзях.

А. ШНЫПАРКОВ.

К ОЖНАЯ сустрэча з творца здольным чалавекам заўсёды доўжыць радасць сутыкнення з нечым незвычайным. І асабліва прыемна, калі сустракаешся з маладым артыстам, адзначаным ужо высокім прафесіяналізмам і рысамі мастака-творцы. Менавіта такой была сустрэча з маладой салісткай Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балета лаўрэатам Усеаўскага конкурсу Інэсай Адзіновай у яе сольным канцэрце, які нядаўна адбыўся ў зале Беларускай дзяржаўнай філармоніі.

Праграма канцэрта складалася з твораў старадаўніх італьянскіх, нямецкіх і англійскіх кампазітараў і вакальных цыклаў савецкіх аўтараў. Нялёгкай задачай знайсці пэўнае багацце творчых магчымасцей для мастацкага ўвасаблення твораў супрацьлеглых па стылю, настраю, па характары і структуры музыкі. Як жа справілася з гэтай задачай спявачка? Ці здолела асэнсаваць кожны твор адпаведна яго зместу, ці была дастаткова разнастайнай яе фарбавая палітра, ці змагла яна адзначыць выконваемыя творы інтэрпрэтацыйнымі рысамі, уласцівымі менавіта ёй, Інэсе Адзіновай? З радасцю хочацца адзначыць, што ў выканаўчай дзейнасці маладой салісткі оперы яе канцэрт можна лічыць значным творчым дасягненнем. Да гонару І. Адзіновай трэба сказаць, што яна не ўзяла сабе за ўзор ніякіх аўтарытэтных інтэрпрэтацыйных вярнянтаў, хаця большасць твораў, якія прагучалі ў яе канцэрце, мы знаходзім у рэпертуары самых вядомых выканаўцаў. Гэта ўскладняла задачу артысткі і падкрэсліла каштоўнасць яе ўласных пошукаў і знаходак.

Адзінова паказала сябе выканаўчай удумлай, глыбокай, творца засяроджанай і сур'ёзнай. Яе рэдкая прыгожасць драматычнае сапра-

стаўніца сярэдняй школы Алена Сілаўна Банькова вялі размову пра эстэтычныя і маральныя густы людзей, а работнікі камбіната бытавога абслугоўвання Антаніна Пятроўна Кароўкіна і Аляксандра Іванаўна Мірзлова давалі калгаснікам парады, як лепш і прыгожа апранацца. Тут жа дэманстраваліся ўзоры новых мод.

А на другім паверсе, у салоне сустрэч, члены абласнога літаратурнага аб'яднання паэты Уладзімір Дзюба, Юрый Саковіч і Уладзімір Шпак чыталі вершы, расказвалі хлеббарам пра свае творчыя планы.

Затым удзельнікі клуба «Умельцы рукі» частавалі гасцей вечара кулінарнымі вырабамі: хлебным квасам, пірожнымі, пшанічнымі «качкамі», баранчыкам, здробненым з пачоначнага паштэту, і іншымі смачнымі стравамі. Тут жа тлумачылі, як лепш прыгатаваць тую або іншую страву, як сервіраваць стол, прымаць гасцей.

Для ўшанавання перадавікоў калгаснай вытворчасці яромінскія культработнікі выкарыстоўваюць самыя розныя формы і метады: пераможкам спарторгтэма прысвячаюцца канцэрты мастацкай самадзейнасці, у іх гонар праводзяцца «агеньчыкі» і г. д.

У Яроміне склаўся і даўно існуюць свае добрыя тра-

дыцыі — кожную вярну года адзначаць па-святлочнаму. Тут выпрацаваўся сваясаблівы цыкл новых савецкіх абрадаў. Так, напрыклад, вясенню адбываецца пасвячэнне ў хлеббары маладых механізатараў, якія ўпершыню ўдзельнічалі ў палых работах. Зімою асноўная ўвага аддаецца жывёлаводам. Вынікі спарторгтэма падводзяцца ўрачыста, гэтыя вечары заканчваюцца канцэртамі самадзейнасці, гульнямі, танцамі. А вясной героямі дня бываюць механізатары. У дзень выхаду ў поле адзначаецца свята чырвонай баранцы. Павіншаваць трактарыстаў проста ў поле прыходзіць і хлеббары, і вучні мясцовай школы, машыны ўпрыгожваюцца маладой зелянінай, транспарантамі, плакатамі.

Антаніна Пракпаўна Калачова і яе актывісты жывуць жыццём калгаса, яго клопатамі, усю выхаваўчую работу накіроўваюць на выкананне задач пяцігадовага плана. Пры Доме культуры працуюць універсітэт сельскагаспадарчых ведаў, інфармацыйна-прапагандысцкі цэнтр, клубы інтэрнацыянальнай дружбы, маладога воіна, умельцаў гаспадары.

Цікавыя і змястоўныя мерапрыемствы даўно прынеслі папулярнасць Яромінскаму Дому культуры.

Мікола СІСКЕВІЧ.

на і душа мастака сталі тым удзяльным матэрыялам, які найлепшым чынам адпавядаў вобразнаму праявіленню ў свет музыкі А. Страдэльы, Г. Гендэльы, Г. Персэла. Высакароднае гучанне голасу, мудрасць у выкарыстанні выразных сродкаў, пранікнёнае адчуванне слова і нават само аблічча артыста на эстрадзе — далі падставу звычайна адзіночку выканаўцай, якая развіталася ўжо з

пёна. Спявачка знайшла новыя сродкі і прыпышкова новае ўвасабленне музыкі зусім непадобнай на тую, што гучала ў першай палове канцэрта. Высакародная кантылена і стрыманыя пацупці змяніліся музыкай парывістай, поўнай адчаю і драматызму. Імклівыя віхуры і глыбокі рэздум, рэчыватывы, ад якіх сціскаецца сэрца, і затоены боль — вось тыя фарбы, якімі кампазітар перадае

ГОЛАС ПРАНІКНЁНЫ, ХВАЛЮЮЧЫ

парой творчай маладосці і ўвайшла ў пару сталасці. Яе канцэрт пацвярджае цанкам такі погляд.

Старадаўнія арый выконваліся ў суправаджэнні Мінскага камернага аркестра (мастаці кіраўнік і дырыжор Ю. Цырук). Увогуле акампанемент быў арганічны і адзначаны пацупцём ансамбля: Але плён быў бы яшчэ больш адчувальны, калі б кожны аркестрант здолеў забыцца пра тое, што гэта акампанемент, і як сваё ўласнае адчуванне ўспрымаў кожны штрых, кожнае дыханне салісткі. Аднак, такое магчыма толькі пры доўгім сумесным музыцыраванні не абмежаваным падрыхтоўкай да аднаго канцэрта.

Мінчане пазнаёмліліся з вэкальнымі цыкламі «Песні Хірасімы» К. Малчанова на вершы японскіх паэтаў і «Плач гітары» М. Мінкова на словы Федэрыка Гарсія Лоркі. Малчанавскі цыкл Адзіноца спявала на Усесаюзным конкурсе на лепшую канцэртную праграму, прысвечаную 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна. Журы не памылілася тады, надаўшы ёй званне лаўрэата конкурсу. І вось «Песні Хірасімы» прагучалі зноў. І надзвычай выразна і пранік-

трагедыю Хірасімы. І ўсё гэта было ў выкананні І. Адзіноцавай. «Песні Хірасімы», бадай, найвышэйшае яе творчае дасягненне. І тут варта сказаць самыя лепшыя словы ў адрас канцэртмайстра, дыпламанта Усесаюзнага конкурсу Нічы Цёмкінай. Як адно цэлае ўспрымалася вэкальная і фартэп'янная партыя. Гэта плённы вынік доўгай сумеснай працы і спявачкі, і піяністкі.

Вельмі пахвальна, што І. Адзіноца ўключыла ў праграму канцэрта даволі прыемны і бясхітрасны на музыцы цыкл маладога маскоўскага кампазітара М. Мінкова «Плач гітары». Некалькі песень з яго цыкла спявала ў сваім канцэрце ў Мінску і Зара Далуханова. Відаць, выкананне было б больш яскравае, калі б оперная спявачка Інэса Адзіноца яшчэ смялей узбагаціла сваю творчую палітру фарбамі акварэльнага каларыту. Магчыма, трэба яшчэ шукаць, каб наблізіць цыкл на выразнасці і сіле ўздзеяння да малчанавскага. А ў цудоўных вершах Лоркі шмат сказана.

Увогуле ж сустрэча з салісткай опернага тэатра Інэсай Адзіноцавай прынесла шмат радасці слухачам.

В. АЛЯКСЕЕУ.

ПРАДМОВА ДА МЕМУАРАЎ

Я сапраўды дваццатаму веку
амаль што равеснік.
Разам з ім я хадзіў
на няпростых дарогах сваіх,
Разам з ім я сныаў
рэвалюцыйныя званкія песні,
Нават вершы пісаць
пачыналі таксама ўдваіх.
Так мой лёс і мой час
узаемна не мелі спакою.
Дзесь на вёсцы ў сялянскай ўдавы
нарастаў пастушок.
Ен пайшоў з парасятамі ў поле
раней, чым у школу,
Ад дажджу пачапінны на ллечы
звычайны мяшок.
Засцілае мінулае дымам
уражання нашы
І замоўклі даўно ўжо
дзіцячых пакут авадні.
Столькі часу прайшло з той пары,
калі быў я на нашы,
І набрыньваў самогай
у доўгія летнія дні.
Але я і дагэтуль
так ясна яшчэ памятаю
Заямнінае сонца
якраз перад самай вайной,
Пасярэдзіне дня
нават ластаўкі ўжо не ляталі
І ўцякалі цяляты
ад пуг пастушковых дамоў.
Я сягоння наўмысля
ў маленства сваё аглянуўся,
Займлілі гады
на адзін і той самы каньл.
Толькі год,
калі месяц пад сонечным бляскам
сагнуўся,
Для мяне на здарэнні
якраз быў не вельмі скуны.
Пачалася вучоба
з вандроўкай ад хаты да хаты
І ад вучня да вучня
для ўсіх па няўхільнай чарзе.
Пазнавалі ў дзіцінстве,
хто бедны і хто больш багаты,
Адбываючы кары ў закутку
стаяннмі пры качарзе.

Я не помню цяпер,
калі першая радасць пазнання
Мне запоўніла сэрца
і ўперад мяне павяла.
Я не помню таксама,
каб нейкая добрая няня
Наглядала за мной
і шкарпэткі тым часам пляла,
Але помню, што ў той
самай першай вандруючай школе
За аснову вучэння
нам руская мова была,
Што навука Расіі
хадзіла са мною на поле,
Часам нават у марах
далёка ў сусвеце пляла.
Ды не толькі ў тых марах
яна для мяне існавала.
Брат мой самы старэйшы
тады ўжо вучыўся ў Маскве
І прыезды студэнта
глыбока мяне хвалявалі,
Адчынялі дзверы
ў тасмны і заўтрашні свет.
Мову кніг я любіў
і народную мову у маці,
Роднай мовай назвалі
ў далейшым яе недарма,
Хоць адзін мой знаёмы
нядаўна старанна тлумачыў,
Што ад матчынай мовы
ніякай карысці няма.
Чалавечая мова
нідзе не даецца ў калысны.
Але голас асобы
прырода дала салаўю
І яна не знаходзіла, мабыць,
ніякай карысці,
Каб і птушкі ўсе пелі
аднолькава песню сваю.
І яшчэ памятаю —
аднойчы пасля выкрутасаў
Конь стаенны сныіўся
якраз перад нашым дваром,
На кані тым яздох
у высокай і чорнай папасе,
А на ёй красавалася пінка
з двуглавым арлом.
Той яздох прачытаў
нешта брату майму на паперы,
Ад тых слоў мяне маці
чамусьці за руку ўзяла,
І пайшоў мой маяк
у студэнцкай тужурцы наперад,
А за ім верхавы
чорным ценем вялікага зла.
Брат адсутнічаў суткі,
вярнуўся не вельмі вясёлы,
Рыхтаваўся ў дарогу,
казаў, што вучыцца пара.
Перад самым ад'ездам у торбу
ён кнігі засоўваў
І аддаў адну мне,
гэта быў экзэмпляр «Кабзара»,
Шмат разоў я патхнёна
таго «Кабзара» перачытваў,
Можа быць, выгаворваў
я правільна словы не ўсе,
Мне здавалася толькі,
што гэта і мною перажыта,
Часам так захапляўся,
што коні пасліся ў аўсе.
Так тры светлых крыніцы
зышліся ў жыццёвым патоку.
Слова роднае маці —
найпершая з гэтых крыніц.
Мова руская ў школе —
вялікай навуцы вытокі
І назія праўды,
якая не мае граніч.

Добры падарунак атрымалі нядаўна баранавіцкія тэатральшчыкі. Побач з карпусамі баваўняна-папяровага камбіната імя Ленінскага камсамола Беларусі вырас прыгожы будынак Палаца культуры. У ім глядзельная зала на 800 месц з добра абсталяванай сцэнай, пры-

гожымі фэа, пакоямі для работы гуртної. Палац мае таксама лекцыйную і спартыўную залы, бібліятэку.
На здымку — Палац культуры тэатральшчыкаў.
Фота Э. КАВЯКА. (БЕЛТА).

У ЧЭРВЕНІ сорак трэцяга года паблізу вёскі Алізаравічы цяперашняга Рэчыцкага раёна партызанскі атрад капітана «Стэпа» прымаў груз з самалёта. Самому капітану, трыццацігадоваму каржакаватаму мацаку, якраз не пашанцавала. За некалькі дзён да гэтай падвечай важнай у жыцці атрада

падаваць умоўныя знакі—заквакаў жабай. Пачуў адказ. Хутка знайшоў радыстку. Яна адна з усіх апусцілася на палюну.

Вандруючы па лесе, капітан з радысткай пачулі стогн. Пакуль знайшлі месца, адкуль ён даносіўся, было позна. Масквіч Ваня вісеў уніз галавой мёртвы. Похпанам пахавалі таварыша.

мецкі вайсковы рух на прылягаючых шасейных дарогах.

У апошні час рух на чыгуныцкіх узмацініўся. Фашысты гоняць на фронт новыя вайсковыя эшалоны, везуць новыя танкі, самаходкі, артылерыю. Колькасць інфармацыі, якая паступае да Манзіенкі з розных каналаў, падвойлася, нават патроілася, і адной

На атрад у Васілевічах працуе падпольная арганізацыя, якую ўзначальвае Мікалай Белы. Штодзінныя чыгуначныя зводкі складвае там юнак, які з атэстатам выдатніка скончыў дзесяцігодку—Іван Доўжык. Каштоўная, дакладная паступае інфармацыя, як гавораць разведчыкі, на вагу золата.

Палюна з усіх бакоў акражана партызанскімі засадамі. Гэта на той выпадак, калі сюды ненарокам паткнуцца немцы. Непадальк чаканне з павозкай разважлівы, спакійны Мікалай Цішкевіч, атрадны начальнік гаспадаркі. Ведае Цішкевіч, што не толькі радыстку скінуць, а і яшчэ сёе-тое—аўтаматы, тол, міны.

яшчэ раз пракасаць лес. Затрацілі на гэта яшчэ адзін дзень. Але затое знайшлі радыстку. Запылася ў самы гушчар, пад выварацены дрэва і калі яе ўсё-такі там выявілі, тоненькім галаском зацікавіліся: «Пароль! Стралець будзе...» Гэта была масквічка Наташа Кармакова, якая пазней праславілася як адменная радыстка.

«ТАМ, НА ПАЛЕССІ»

падзеі ён нарваўся на нямецкую засаду і ў перастрэліцы яму куліяй прашло правае плячо. Боль быў няцерпны, але капітан трымаўся і хацеў асабіста сустрэць самалёт. Ён ведаў, што не толькі груз будзе скінут на лясную палюну, а і другая радыстка з новай рацыяй.

За радыстку найбольш хваляваўся Фёдар Сяргеевіч Манзіенка—так звалі «Стэпа» блізкія людзі, якія ведалі яго сапраўднае прозвішча. Год назад, у такіх ж чэрвеньскія дні, сам Манзіенка з невялікай групай памочнікаў прыляцеў сюды, на палесскую зямлю, якая была глыбокім нямецкім тылам.

Скінулі дэсантнікаў на лес і ад гэтага здарылася вялікая непрыемнасць. Яна здарылася яшчэ і ад таго, што іх, парашуцістаў, ніхто не чакаў, не паліў, як цяпер, кастроў, не надаваў паперадальных знакаў.

Скакалі ў адны дзверы, груз выкідаў праз другія. Бачылі, што пад імі лес, вузкая лінія нейкай рачулікі. Першы скачыў камсамалец масквіч Ваня, затым радыстка і сам камандзір, нарэшце два астатнія дэсантнікі.

Ён, камандзір, завіс паміж трыма вольхамі. За плячамі акрамя парашута было болей за сотню кілаграмаў груза. Разгойдаўшыся, прыстаў нарэшце да большага дрэва, падрэзаў зверху стропы—ад аднаго дрэва адстаў. Затым адхіснуў лямку з грудзей. Парашут цягнуў уверх. Нарэшце капітан падрэзаў усе стропы, пакінуўшы толькі лямку, на якой сядзеў.

На зямлі Манзіенка пачаў

Увогуле іх высадку нельга было назваць удачай. Яшчэ адзін дэсантнік завіс уніз галавой. Але ён здагадаўся падаць пра сябе сігнал—стрэліў з пісталета, яго выратавалі. Валодзя Офмаі, маскоўскі мастак-афарміцель, якога ўзялі ў групу за веданне нямецкай мовы і яшчэ за тое, што нават знешне ён быў падобен да немца, ад групы ў час высадкі адбіўся і знайшлі яго толькі праз тры месяцы. Але галоўная бяда была не ў гэтым. Армейскія разведчыкі без рацыі—нішто, цана ім—нуль, тым часам «Севярок» пры ўдары аб зямлю пашкодзіўся, а запасной рацыі не было. Многа прайшло часу, многа згрызот, нягод перажылі дэсантнікі, пакуль адрамантавалі «Севярок».

Вось чаму Манзіенка, нягледзячы на пакутлівы боль у плячы, млявасць ва ўсім целе, хацеў асабіста сустрэць другую радыстку. Ён сядзіць пад кустом ускрай шырокай палюны, на якой раскладзены лаўжы з хворасту. Агеньчыкі ледзь тлеюць, але як толькі пацуюцца гул самалёта, яны ўспыхнуць зырка і весела.

За год вандраванняў па палескіх лясах група Манзіенкі вырасла ў атрад, які цяпер заўсёды знаходзіцца побач са штабам Палескага партызанскага злучэння. Есць надзейная сувязь з Масквой, туды штодня радыстка Аня Паўлава адстуквае радыёграмы. Атрад Манзіенкі надзейна сочыць за адрэзкам чыгункі ад Калінавіч да Васілевіч і нават далей, да самой Рэчыцы, кантралюе ня-

радысткі мала. Таму Цэнтр высылае другую.

Як і спадзяваўся Фёдар Манзіенка, памочнікаў на захопленай ворагам зямлі аказалася многа. Неацэнную дапамогу аказваюць начальнік штаба Палескага партызан-

Гэты здымак быў зроблены летась ля Кургана Славы, дзе зноў сустрэліся Іван Навуменка і яго былы партызанскі камандзір, прататып аднаго з герояў трылогіі Фёдар Сяргеевіч Манзіенка, Фота М. КЕНЬКО.

скага злучэння Кузьма Бакун, партызанскі камандзір Аляксандр Карасцялеў, Мікалай Дзьвяхніка, Васіль Караткевіч ды і многія іншыя партызаны—Іван Смарыга, Міхаіл Волкаў, Насця Лаўшук, Рыгор Аўдзейчук, Панкрат Алісейка. Выраслі і ўласныя кадры. У любое месца прабяруцца, пралезуць Анатоль Таркоў, Міхаіл Рэпіч, Іван Баян, Міхаіл Крот.

У другой палавіне ночы пачулася далёкае, ледзь улоўнае гудзенне. У адзін міг на паліне ярка запалалі кастры. Самалёт знізіўся, зрабіў некалькі кругоў, і нават у змроку ночы было відаць, як ад яго аддзяляюцца

цёмныя кропкі—лётчыкі скідвалі на парашутах груз. Пры першым абходзе партызаны не знайшлі амаль паловы груза і самае галоўнае—новай радысткі. Манзіенка ведаў псіхалогію тых, хто прылятае ў варожы тыл. Сам перажыў гэта. Лічаць, што пад кожным кустом сядзіць фашыст і чакае—не дачакаецца, пакуль пасланец з неба трапіць у яго абдымкі.

Камандзір аддаў загад

Калі фронт наблізіўся да Палесся, у Манзіенкі былі новыя баявыя шляхі і дарогі, якія прывялі яго аж у Польшчу. Пра гэта расказана ў кнізе Героя Савецкага Саюза І. М. Чорнага «Данные достоверны», якая ў 1968 годзе выйшла ў Маскве.

Застаецца дадаць, што Фёдар Сяргеевіч—мой партызанскі камандзір, стаў прататыпам вобраза Мазурэнікі, які праходзіць праз усю трылогію: «Сасна пры дарозе», «Вечер у соннах» і «Сорак трэці».

Фёдар Манзіенка, цяпер заслужаны дырэктар аднаго з буйнейшых адскіх віварадаў, часта прыязджае ў Беларусь. У мінулым годзе ён быў запрошан на ўрачыстасці, звязаныя з 30-годдзем вызвалення Мінска і прысвяшчэннем яму ганаровага звання горада-героя, разам з аўтарам гэтых радкоў наведаў Хатынь і іншыя мясціны, якія расказваюць пра перанесеныя нягоды і баявую падвечную славу.

Іван НАВУМЕНКА.

З БЛАКНОТА ЖУРНАЛІСТА

ЯК ДЫРЭКТАР кіназдымачнай групы, якая абслугоўвала IV чэмпіянат свету па вышэйшаму п'ятажу, я быў акрэдытаваны пры прэс-цэнтры. Гэта дало мне магчымасць сустрэцца і гутарыць з многімі ўдзельнікамі гэтага цікавага свята паветраных асаў.

У маім бланкоце захаваліся запісы гутарак з першым віцэ-прэзідэнтам ФАІ двойчы Героем Савецкага Саюза Уладзімірам Канстанцінавічам Калінін, героямі космасу Уладзімірам Міхайлавічам Камаровым і Канстанцінам Пятровічам Феанціставым, праслаўленымі паветранымі гімнастамі Вадзімам Аўсянікіным і Таісіяй Перасекінай. Сустрэўся я там і з чалавекам, якому добра знаёма блакітнае неба Беларусі. Ён запамніў яго, як неба сумеснай барацьбы з фашызмам. Гэта быў генеральны сакратар садружнасці лётчыкаў-ветэранаў палка «Нармандыя—Нёман», былы капітан Ігар Эйхенбаўм.

У першы ж дзень я звярнуў увагу на французца, на грудзях якога ззялі савецкія ордэны і медалі, у тым ліку і ордэн Айчынай Вайны I ступені. Я падшоў да яго, і мы адразу казнаёмлі-

ся. Ігар Эйхенбаўм аказаўся на дзве гаваркі чалавекам, да таго ж ён добра ведаў рускую мову. Заўважыў я, што ў яго мову часта ўпліталіся і беларускія словы.

— Хай гэта не здзіўляе вас,—адказаў ён на маё пытанне.— У гады вайны мне

целью «Свабодная Францыя», афіцэры якой у першы ж дзень нападу гітлераўцаў на СССР выказалі жаданне змагацца супроць фашызму на савецка-германскім фронце. Гэтую ідэю падтрымаў генерал дэ Голь. З яго згоды ў лістападзе 1942 года ў СССР

усе астатнія былі ці паранены, ці кантужаны. Страты болей адзываюцца ў нашых сэрцах.

Змагаючыся супроць агучанага ворага на тэрыторыі вашай краіны, лётчыкі палка «Нармандыя—Нёман» у паветраных баях збі-

аэрадром самалёт лётчыка Дзёсена быў падбіты фашыстамі. У твар пілота ударыла хваля гарачага масла. Дзёсен паведаміў аб здарэнні і атрымаў загад камандавання пакінуць самалёт. Але ён не зрабіў гэтага. Справа ў тым, што пры перабазіроўцы лётчыкі забіралі з сабой сваіх механікаў, уцскаючы іх у вузкіх фіюзеляжы знішчальнікаў. Гэта давала магчымасць пасля пералёту хутка падрыхтавацца да новага палёту, не патрэбна было чакаць прыбыцця тэхнічнай службы. І на гэты раз Дзёсен «упававаў» свайго механіка Белазуба ў фіюзеляж знішчальніка і разам з ім ляцеў на новы аэрадром. І Дзёсен не мог пакінуць таварыша—застаўся разам з ім...

Мне б хацелася закончыць расказ аб гэтай сустрэчы з французскім ветэранам словам з вядомай песні:

В небесах мы летали
одних,
Мы теряли друзей боевых,
Ну, а тем, кому выпало
жить,—
Надо помнить о них
и дружить!

Пётр ШАЎЦОУ.

У НЯБЕСАХ БІЛІСЯ АДНЫХ...

давалася біцца з фашыстамі ў небе Беларусі ў складзе 1-га асобнага французскага добраахвотніцкага знішчальнага авіяпалка «Нармандыя», які ў снежні 1944 года атрымаў ганаровае званне «Нёман» за перамогі на вашай дудоўнай рацэ. Сцяг гэтага палка ўпрыгожваюць ордэны Чырвонага Сцяга і Аляксандра Неўскага, і наогул, з Беларуссю ў мяне звязана шмат успамінаў. Было шмат перамог, было шмат і цяжкасцей, гора. У паветраным баі ў чэрвені 1944 года над Барысавым загінуў мой сябра Якаў Гастон...

Пасля акупацыі Францыі патрыятычныя сілы стварылі антыфашыцкую арганіза-

была накіравана першая група лётчыкаў-добраахвотнікаў пад камандаваннем маёра Ж. Цоблана.

5 красавіка 1943 года быў зроблены першы баявы вылет. Да лістапада 1943 года французскія лётчыкі знішчылі 75 варожых самалётаў. Эскадрылья ўдзельнічала ў Курскай бітве. 25 мая 1944 года полк «Нармандыя» пад камандаваннем Л. Дэльфіна быў накіраваны на 3-ці Беларускі фронт, дзе вызначыўся ў Беларускай аперацыі.

Полк перыядычна папаўняўся. У паслужным спісе значыцца 148 лётчыкаў, з якіх 42 загінула ў паветраных баях з немцамі. Амаль

лі 268 нямецкіх самалётаў і 80 пашкодзілі. У паслужным спісе эскадрылі значацца сотні паветраных баёў, атак на аэрадромы, чыгуначныя станцыі і эшалоны, аўтакалоны і перадавыя пазіцыі.

З хваляваннем Ігар Эйхенбаўм прыгадваў многія баявыя выпадкі, калі савецкі лётчык сеў у тыле немцаў і на вачах у іх, рызыкуючы сваім жыццём, падабраў збітага французскага афіцэра. Падабраў і выратаваў. У сваю чаргу французскія лётчыкі не раз ахвяравалі жыццём дзеля сваіх савецкіх братоў.

Летам 1944 года на Беларусі ў час пералёту на новы

БАЛГАРЫЯ: КУЛЬТУРНАЯ ХРОНІКА

ЮБІЛЕЙ МАЛАДЗЕЖНАГА ТЭАТРА

Грамадскасць Балгарыі шырока адзначыла 30-годдзе Сафійскага Народнага тэатра для малады, створанага неўзабаве пасля перамогі рэвалюцыі 9 верасня 1944 года. Гэты тэатр, які зацяваў вялікую любоў глядачоў, галоўную ўвагу надае праблемам сучаснасці. На яго сцэне, акрамя твораў балгарскай драматургіі, ставяцца савецкія п'есы і лепшыя ўзоры сусветнай класікі і прагрэсіўнай драматургіі Захаду. За 30 гадоў спэтаклі тэатра прагледзена каля 8 мільёнаў чалавек. Яго труп пабывала і за рубяжом — гастролі адбыліся ў 14 краінах, у тым ліку і ў Савецкім Саюзе.

З выпадку 30-годдзя і за заслугі ў развіцці тэатральнага мастацтва Дзяржаўны Савет НРБ ўзнагародзіў тэатр ордэнам «Народнага Рэспубліка Балгарыя» першай ступені.

НАРОДНЫ КІНАУНІВЕРСІТЭТ

Балгарская нацыянальная фільмацкія адкрыла ў Сафійскім кінатэатры «Дружба» Народны кінануіверсітэт. Цэнтральнае месца ў паказе фільмаў будзе адведзена твораў савецкай кінематаграфіі і кінематаграфіі сацыялістычных краін. Глядачы пазнаёміцца з развіццём савецкага кіно 20-х і 30-х гадоў, з творчасцю відных яго майстроў С. Эйзенштэйна, А. Дзюжэнікі, Ус. Пудоўкіна, А. Вертава, Л. Куляшова, Г. Аляксандрава і іншых.

Будзе праведзена таксама серыя лекцыяў па гісторыі развіцця савецкай кінематаграфіі.

«АРФА-АКОРД» — НОВЫ ІНСТРУМЕНТ

Калектыву фабрыкі «Балгарскі Крэмона» ў горадзе Казанлік па праекту музыканта Петра Мілева стварылі новы музычны інструмент «Арфа-акорд». Як піша газета «Работніцкае дело», новы інструмент, які належыць да арфаў, мае 61 струну і 12 клавишаў, кожны з якіх кірае пяцію струнамі. Пры дапамозе гэтых клавишаў можна адначасова праіграваць розныя гамы. Гукі інструменту вельмі падобныя да гукаў аргана.

Дажыня арыгінальнага балгарскага музычнага інструмен-

ту 99 сантыметраў, шырыня — 65, вышыня — 85. Ён мае чатыры ножкі, іграець на ім седзячы. На «Арфе-акордзе» можна акампанаваць як харавым ансамблям, так і ўключаць яго ў склад аркестраў.

ВЯЛІКАЕ МУЗЫЧНАЕ СВЯТА

У Сафії закончылася вялікае музычнае свята «Новая балгарская музыка-75». Яно падвяло вынікі напружанай работы балгарскіх кампазітараў і выканаўцаў у мінулым юбілейным годзе. Большасць створаных у 1974 годзе музычных твораў было прысвечана 30-годдзю перамогі сацыялістычнай рэвалюцыі ў краіне.

З вялікім поспехам прайшоў першы музычны вечар у канцэртнай зале «Балгарыя». Слухачы ўцэпла сустрэлі выкананне сімфанічным аркестрам Камітэта па тэлебачанню і радыё «Вераснёўскай увертуры» кампазітара Дзімітра Тыпкова, «Святочнага канцэрта» кампазітара Цветана Цветанова і іншых новых твораў. Сафійская народная опера паказала прэм'еру новай оперы кампазітара Аляксандра Райчова «Трывога», у аснову лібрэта якой пакладзена вядомая аднайменная п'еса Орліна Вісілева.

Усяго ў канцэртах свята было занята больш як 1.600 выканаўцаў.

ДЗВЕ ПРЭМ'ЕРЫ У САФІІ

Сафійскі народны тэатр імя Івана Вазова паказаў прэм'еру камедыі А. М. Астроўскага «Лес». Гэта — трэцяя пастаўка аднаго з самых значных твораў класікі рускай драматургіі на балгарскай сцэне. Ажыццявіў яе народны артыст НРБ праф. К. Мірскі. У ролі Нешчасліўцава выступіў народны артыст НРБ Стэфан Гецаў, Шчасліўцава — народны артыст НРБ Асен Міланаў.

Сафійская народная опера прадставіла оперу М. П. Мусаргскага «Хаваншчына». Упершыню Івана Хаванскага выканаў вядомы бас народны артыст НРБ, лаўрэат Дзяржаўскай прэміі Мікалай Гураў. Публіка ўцэпла сустрэла спектаклі. На іх прысутнічалі першы сакратар ЦК БКП, старшыня Дзяржаўнага Савета Тодар Жыўкаў і іншыя кіраўнікі партыі і ўрада.

(ТАСС).

Таленавіты вучань Герберта фон Караяна

Першым балгарынам, які тры гады назад стаў за дырыжорскі пульт заходне-берлінскага аркестра пад кіраўніцтвам Герберта фон Караяна, быў яго самы малады ў той час вучань Эміл Чарынаў, студэнт Балгарскай дзяржаўнай кансерваторыі па класу прафесара Ул. Сімонава. Ён стаў уладальнікам трэцяй прэміі Другога міжнароднага конкурсу, які праводзіцца пад патранажам Караяна. Сёння 26-гадовы дырыжор Плоўдзійскай філармоніі — адзін з самых таленавітых дырыжораў, які адрозніваецца тонкім музыцыраваннем, бліскучай музычнай памяццю — ён дырыжуе па памяці, працягваючы пры гэтым дараванне пранікнёнай інтэрпрэтацыі.

На здымку — Эміл Чарынаў у час аднаго з канцэртаў у Плоўдзіве.

Фота Васко ХУБЕНАВА, Агенства «САФІЯ-ПРЭС».

ПОСПЕХ САВЕЦКІХ АРТЫСТАЎ

Сенегальская культурная грамадскасць з захапленнем сустрэла выступленні ў Дакары савецкіх артыстаў — скрыпача Ігара Паліткоўскага і піяніста Аляксея Чаркасава, лаўрэатаў міжнародных конкурсаў.

На канцэрце, які адбыўся ў Нацыянальным тэатры імя Даниэля Сарана, у выкананні Аляксея Чаркасава прагучалі творы Чайкоўскага, Моцарта, Рахманінава, Скрабіна, Шапана.

Ігар Паліткоўскі, скрыпач-віртуоз, як пісаў пра яго мясцовы друк, з вялікім натхненнем і майстэрствам выканаў творы Грыга, Чайкоўскага, Паганіні, Брамса, Шуберта. Захопленныя аматары музыкі неаднаразова выклікалі яго «на біс». Дырэктар кабінета міністра культуры Сенегала Аліун Бадара Фаль у гутарцы з карэспандэнтам ТАСС высока ацаніў выступленне савецкіх артыстаў.

— Бліскучыя музыканты, — сказаў ён. — Вы маеце багаты артыстычны кадры. У гэтым я пераканаўся ў час свайго наведвання нашай краіны. Б. ПЯТУХОУ. (Карэспандэнт ТАСС).

Доктар.

Анатоль Фёдаравіч ЗАЛЕЎСКИ

Вестка пра смерць Анатоля Фёдаравіча Залеўскага для нас была зусім нечаканай, павяршыць у яе амаль чужымі.

А. Ф. Залеўскі прайшоў усё 37 гадоў. Кароткае, але змястоўнае жыццё. Закончыўшы дзесяцігодню два гады працаваў у Пухавіцкай раённай газэце «Сцяг працы». Потым паступіў у Беларуска-дзяржаўны ўніверсітэт імя У. І. Леніна. Яшчэ студэнтам у 1961 годзе быў залічаны ў штат Беларускага радыё. За гэты час вырас ад рэдактара да галоўнага рэдактара літаратурна-драматычнага вярстання.

Ён аўтар шматлікіх радыёп'ес, інсцэніровак, радыёнампізіў і нарысаў, вядомы і пераможца літаратурных конкурсаў Беларускага і Літоўскага радыё. Шырокае прызнанне слухачоў атрымала яго радыёп'еса паводле рамана М. Лынькова «Венапомныя дні».

Ён быў чалавекам чуйным і шчырым і ўсяго сабе аддаваў працы. Усё, што Анатоль Фёдаравіч рабіў, — стаяла цэльнай яго шчодрата неспакойнага сэрца.

Шмат увагі аддаваў А. Ф. Залеўскі прапагандае твораў беларускай літаратуры, пошуку новых радыёформ, павышэнню ідэйна-мастацкага ўзроўню перадач.

Востры розум, патрабавальнасць да сябе і да сябе таварышаў, шырокая эрудыцыя — усё гэта было ўласцівасцю Анатоля Фёдаравіча Залеўскага.

Паміць аб А. Ф. Залеўскім, таленавітым журналісце, прычым чыповым памунісці, сціплым чалавеку і чуйным таварышу назаўсёды застаецца ў сэрцах тых, хто з ім працаваў і ведаў яго.

ГРУПА ТАВАРЫШАЎ.

Рэдакцыя часопіса «Беларусь» выказвае глыбокае спачуванне свайму супрацоўніку А. М. Чуюніну з прычыны напаткаўшага яго цяжкага гора — смерці МАЦІ.

ПАРАДЫ БАЦЬКАМ

ЗРАБІЦЕ САМІ

Калі вы хочаце пачытаць дзецям новае апавяданне ці верш, не абавязкова ісці ў кнігарню! Дастаткова мець дома 5—6 кніжак нашых дзіцячых пісьменнікаў, каб сіманструаваць безліч цікавых твораў па ўзорах якіх мы прапануем ніжэй. Прытым гарантуем, што маленькія слухачы зусім не заўважаць разнабою стылю.

ВОЖЫК

Збіраючы летам у лесе ягады, мы знайшлі вожыка. Звярок нерухома ляжаў на зялёнай купіне, якая зарасла пясністым папаратнікам. (Рыгор Ігнацэнка). Гена, мой сусед, зняў з галавы шубеяйку, кічкам угар-

нуў у яе вожыка і памчаў да хаты.

— Мама, глядзі, што я прынес! — радасна гукнуў ён.

Маці зірнула ў шубеяйку і закрычала:

— Навошта табе калючка гэта? (Алесь Пальчэўскі).

— Як ваўчаня, — сказаў дзядзька, разглядаючы звярка.

— Толькі хвост не такі. Што рабіць з ім думаець?

— Назад занясём.

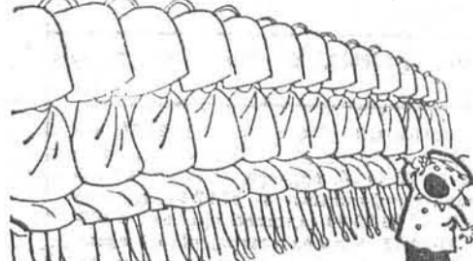
— Правільна, дзеткі. Звер павінен гадавацца ў лесе, сярод звяроў. Тады ён будзе здаровы, дужы, хітры. (Васіль Гурскі).

ІТУШКІ ПРЫЛЯЦЕЛІ

- З прызёрнае палянкі
- На высозную сасну (Васіль Вітка)
- Гляннуў хлопчык
- На буслянку (Авер'ян Дзержынскі),
- Ды зваліўся ў баразну (Станіслаў Шушкевіч).
- Выгінае
- Траўка спінку (Яўген Крупенька),
- Толькі ён прамовіў так (Ніла Гілевіч):
- Робіць зноў сабе хацінку (Іван Шуцько),
- Наш дружбак —
- Вясёлы шпак (Артур Вольскі).

— Няхай наш сын паглядзіць на карову. Ён жа яе ніколі не бачыў.

— Мама!

Г. ЮРЧАНКА

У ВЕСЦЫ

Ах, якія смешныя ў цялятак пыскі! Эдзі АГНЯЦВЕТ.

Ах, да слёз пацешныя Вусікі, у кіскі.

Да знямогі смешныя У цялятак пыскі.

І зусім не страшныя Верабейкаў стайкі.

Ах, якія смачныя Курачкіны яйкі!

У ЛЯСКУ

Зайка шпыр скок у соп. Данута ВІЧЭЛЬ-ЗАГНЕТАВА.

Каля Нёмана — лясок.

Зайка прыг там, зайка скок.

А да зайкі ліска Падпаўзае блізка.

Злева Мішка касаланы Чэша бруха задняй лапай.

Справа шэранькі ваўчок Зачапіўся за сучок.

Ходзіць вожык, ля кустоў Скача козка чуткая.

— Колькі там жыве звяркоў?

— Кніжачка ваўнютка.

ЗА ПРАВЫ НАРОДНЫЯ...

**СУСТРЭЧЫ,
ПОШУКІ,
АДКРЫЦЦІ.**

АДКАЗ НАСТАЎНІКА МІЦКЕВІЧА

БАТЫР З КІШЛАКА МІТАНЬ

ПАВОДЛЕ РАМАНА А. ФАДЗЕЕВА

ГЕРОЙ П'ЕСЫ — ПАРТЫЗАН

Інтернацыянальная рота атрада імя С. М. Кірава, якую намінаваў малады ўзбек з кішлака Мітань Самарандскай вобласці Лукман Уракава, як і іншыя падраздзяленні Брэсцкага партызанскага злучэння, наводзілі жах на ворага. На ле баявым рахунку — звыш тысячы забітых гітлераўскіх салдат і афіцэраў, дзесяці разгромленых гарнізонаў. Партызаны роты Лукмана — так называлі беларусы Лукмана — пусцілі пад адгон п'яццацца варожых эшалонаў, узарвалі дзесяткі кіламетраў чыгуначнага палатна. Сам камандзір за мужнасць і гераізм удастоены многіх урадавых узнагарод. На беларускай зямлі ён здзейсніў подзвігі, аб якіх гавораць да гэтага часу. «Беларусы ніколі не забудзеце цябе, Лукман», — пісалі ва Узбекістанскую рэспубліканскую газету «Правда Востока» ў чэрвені 1965 года ветэраны партызанскага руху, якія сабраліся на сваю традыцыйную сустрэчу ў Брэсце.

Аб Лукмане ў Беларусі і Узбекістане напісаны і апублікаваны нарысы, аповяданні. Яму прысвечана інга «Беларусы і Узбекістан», якая выйшла ў Мінску. А ў снежаньскім нумары часопіса «Шары Юдузі» за мінулы год надрукавана драма старэйшага ўзбекскага пісьменніка Назіра Сафарова «Лукман Батыр». Аўтар прысвячае ле трыццацігоддзю вызвалення Бе-

ларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Дзеянне п'есы адбываецца на тэрыторыі Беларусі. Спачатку — у лагеры савецкіх ваеннапалонных, потым у лясах і вёсках Антопальскага, Кобрынскага і іншых раёнаў Брэсцкай вобласці ў 1941—45 гадах. У ёй паказана гераічная барацьба партызан Беларусі з гітлераўцамі і іх прыхваснямі — паліцаямі, Акрамя Лукмана — Лукмана Уракава — у п'есы выведзены рэальныя героі. Гэта сакратар падпольнага райкома партыі Аляксандра Іванова Хромава (у драме Аляксандра Аляксеева) — цяпер жыве ў Мінску, камандзір атрады імя С. М. Кірава Шыш, партызаны Шанідзе, Бегімул — зямляк Лукмана, інструктар падпольнага райкома партыі, які гераічна загінуў у баі з ворагам і пакавані ў Антопалі.

Заўважым, што Назір Сафараву — сам удзельнік баёў за Беларусь, у пасляваенныя гады неаднаразова наведваў яе, а ў 1972 годзе разам з Лукманом спецыяльна прыязджаў у нашу рэспубліку, каб сабраць матэрыял для будучай п'есы.

Драма «Лукман Батыр» рыхтуецца да пастаноўкі Ташкенцкім тэатрам імя Мукімі. Прэм'ера адбудзецца ў дні святкавання 30-годдзя Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне.

Вольга ІОСЬКА.

Пятрусь Броўна ў сваёй прадмове да збору твораў Якуба Коласа пісаў:

«...Пасля заканчэння семінары малады Колас едзе настаўнічаць на Палессе. На юным кроку ён бачыць страшэнную сацыяльную несправядлівасць, дзікі здзека царскіх сатрапаў з беднага сялянства, і яго сэрца прагне барацьбы, актыўных дзеянняў супроць эксплуата- тараў...»

Магутны подых рэвалюцыі 1905 года абудзіў новы творчы сілы паэта. З яскрава акрэсленым, бунтарскім заклікам ён піша:

Багацьці і панства,
Нашы «дабрадзеі»!
Мы на суд вас клічам,
Каты вы, зладзеі!»

Усё гэта ўспомнілася зноў, калі, знаёмчыся з матэрыяламі Цэнтральнага дзяржаўнага гістарычнага архіва, натрапіла я на наступны запіс:

«Пінскаму Уезднаму спраўніку, 12 снежня 1905 г...»

У выніку звестак, якія я маю аб падбукхторванні настаўнікам с. Пінкавічы Міцкевічам сцяган таго ж сцяла супроць памешчыкаў да прадастаўлення імі незаконных патрабаванняў, а пры незадавальненні наступных — гвалтоўнаму захопу маёмасці, прадпісаваў В. В. уважліва правярць гэтыя звесткі і ў выпадку іх пацвярджэння тэрмінова арыштаваць названую асобу, адпаведна ўказанням, дадзеным Упраўляючым Міністэрствам Унутраных Спраў у тэлеграме ад 30 лістапада, адпраўленай Вам 3 снежня г. г. за № 11106.

Пра наступнае павадаміце. Губернатар Курлоў.

Не без заклапочанасці мінскі

губернатар накіроўвае падобны допіс дырэктару Народных вучылішчаў Мінскай губерні ад 13 снежня, 1905 г. Вось што ён піша:

«Перасылаючы пры гэтым на распараджэнне Вашага Правасхадыцельства копію заявы сцялян с. Пінкавічы, якія прад'явілі да памешчыка Скірмунта шэраг незаконных патрабаванняў, якія маюць на мэце паліпшэнне сялянскага побыту, дадаю, што па звестках, якія ёсць у мяне, ініцыятарам азначанай заявы, а значыцца, і падбукхторчыкам насельніцтва з'яўляецца настаўнік с. Пінкавічы — Міцкевіч.

В. п. губернатара Курлоў».

І, як адказ пану Курлоў, з новаю, узрушальнай сілай гучыць гнёны верш паэта:

Я мужык, а гонар маю,
Гнуся, але да пары.
Я маўчу, маўчу, трываю,
Але скоро загнуаю:
«Стрэльбы, хлопчыкі,
бры!»

А вось што адказаў мінскаму губернатару піскі Уездны спраўнік:

«У выкананне прадпісання за № 11347, дакладваю Вашаму Правасхадыцельству, што па асабістай, стараннай правярцы звестак аб падбукхторванні настаўнікам с. Пінкавічы Міцкевічам сцяган таго ж сцяла супроць памешчыкаў да прадастаўлення імі незаконных патрабаванняў, а пры незадавальненні іх, гвалтоўнаму захопу маёмасці, аб... (далей неразборліва. — Р. Б.), што настаўнік Міцкевіч... 23 лістапада 1905 года па просьбе сцялян с. Пінкавічы ад іх імя напісаў прашэнне ў ма-

бітак Альбрэхтова Сігізмунту Скірмунту з патрабаваннем: 1). Адаць у поўнае іх карыстанне азебы і балоты (з прад'яўленнем права лоўлі рыбы і г. д.), 2). Вярнуць... у поўнае іх карыстанне ўрочышча «Гусан», 3). Пры задавальненні вызначаных патрабаванняў выдаць ім у тым належны дакумент, які б забяспечваў ім права на карыстанне возерам, балотам і пашай... ва ўрочышчы «Гусан», колькасцю 77 дзесяцін, пра што было данасена мною рапартам ад 3 снежня 1905 года за № 288.

Што ж тычыцца самаупраўных дзеянняў, якія выявіліся ў самавольнай лоўлі рыбы, праўленых селянінам Парночам, дык у гэтай справе агіталі, як высветлена было дазнаннем, сцяляне с. Пінкавічы Мірон Гарынец і Мініта Кайко, якія былі арыштаваны...

Пры гэтым дакладваю, што настаўнік Міцкевіч за ўдзел у складанні прашэння, пра якое гаварылася вышэй, — у незаконным прад'яўленні сцяганамі с. Пінкавічы да памешчыка Скірмунта патрабаванняў, дырэктары Народных вучылішчаў пераведзены ў якасці пакарання з Пінкавіцкага ў Верхменскае народнае вучылішча, Ігуменскага ўезда, куды і выбыў у першыя чыслах студзеня гэтага года.

Спраўнік...»

Гэты рапарт красамоўна сведчыць пра бяспраўнае становішча сцялян беларускага Палесся ў 1905 годзе. Але сцяляне не скараліся. Адным з тых, хто заклікаў змагацца за правы народныя, быў Якуб Колас.

Раіса БАРАВІКОВА.

30-годдзю перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне прысвечаны Тыздзень дзіцячай і юнацкай музыкі. У клубах, палацах культуры беларускія кампазітары і выканаўцы музычных твораў сустрачаюцца з дзецьмі, моладдзю.

На здымку — народны артыст БССР, заслужаны дзеяч мастацтваў рэспублікі Юрый Семянкіна, заслужаная артыстка БССР Наталля Гайда і саліст оперы Анатоль Бокаў на сустрэчы з дзецьмі з дзіцячага духавога аркестра мінскага Палаца культуры тэкстыльшчыкаў.

Фота А. ІКАЛАЕВА.
(БЕЛТА).

ДЗЕЛЯ ТВОРЧЫХ СУВ'ЯЗЕЙ

У Мінску некалькі дзён знаходзіліся румынскія пісьменнікі — супрацоўнік Бухарэсцкага штотыднёвіка «Ромынія літэрара», крытык Мірча Іоргулеску і крытык Генры Заліс.

14 сакавіка гасцей цёпла прынялі ў Саюзе пісьменнікаў БССР. На сустрэчы прысутнічалі М. Танк, А. Грачанікаў, А. Кулакоўскі, А. Макаёнак, Хв. Жычка, А. Рыбак, А. Гардзіцкі, П. Маналь, Я. Каршукоў, М. Татур. Паміж беларускімі і ру-

мынскімі пісьменнікамі адбылася цікавая размова. Старшыня праўлення СП БССР М. Танк і сакратар партбюро Саюза пісьменнікаў Беларусі А. Кулакоўскі прайнфармавалі гасцей аб дасягненнях беларускіх літаратараў. Мірча Іоргулеску і Генры Заліс расказалі прысутным аб сваёй літаратурнай працы, аб структуры і дзейнасці Саюза пісьменнікаў Румыніі. Асабліва шырока гаворка ішла аб далейшым разгорванні творчых су-

вязей паміж беларускімі і румынскімі пісьменнікамі.

Госці выказалі шчырую ўдзячнасць СП БССР за цёплы прыём, за прадастаўленую магчымасць шырока азнаёміцца з выдатнасцямі сталіцы Беларусі.

— Мы назаўсёды захаваем у сваіх сэрцах успамін аб мужным горадзе-героі Мінску, горадзе, які праславіў сябе ў Вялікай Айчыннай вайне, аб яго чуждоўных жыхарах, якія сёння здзяйсняюць гераічныя п'яны мірнага будаўніцтва.

Сустрэча румынскіх гасцей у Саюзе пісьменнікаў БССР. Фота Ул. КРУКА.

ЖЫВЫЯ ГАЛАСЫ МАЛАДАГВАРДЗЕЙЦАЎ

Для новай пастаноўкі фадзееўскай «Маладой гвардыі» на беларускай сцэне Рэспубліканскі тэатр юнага глядача запраціў рэжысёраў з Масквы — заслужанага дзеяча мастацтваў РСФСР П. Хомскага і заслужаную артыстку Латвійскай ССР І. Чарныш.

Раман А. Фадзеева даецца ў драматургічным вырашэнні, прапанаваным пісьменнікам А. Алексіным, які не проста інсцэніраваў твор, а шукаў цэласны сцэнічны эквівалент старонкам, што сталі хрэстаматыяна вядомымі. Сманцэнтравана ўвага на раскрыцці вытокаў масавага гераізму ў нашай краіне ў гады вайны. Раман А. Фадзеева шматпаўна, аб'ёмны, і А. Алексін вылучыў менавіта філасофскі пафас твора.

Рэжысёры П. Хомскі і І. Чарныш паставілі гэтую драматургічную рэдакцыю «Маладой гвардыі» ў Маскве на сцэне Цэнтральнага дзіцячага тэатра. Карэспандэнт «Літаратуры і мастацтва» спытаў Ірыну Чарныш, ці не будзе іх спектакль у Мінску паўтарэннем, копіяй раней знойдзенага і зробленага.

— Не, я не згаджаюся з тэрмінам «копія», — сказала Ірына Васільеўна. — Бо гучанне любога сцэнічнага твора залежыць перш-наперш ад складу акцёраў-выканаўцаў, ад іх творчай індывідуальнасці, тэмпаменту. Па-першае, мінскія артысты значна маладзейшыя за

выканаўцаў тых жа ролей у Маскве, а «узроставы комплекс», як вядома, вымагае спецыфічнага псіхалагічнага паглыблення ў распрацоўцы ролей. Відца, глядачоў цікавіць і тое, як «адбіраліся» акцёры для ўдзелу ў «Маладой гвардыі». Папярэдне мы прагледзелі шэраг спектакляў мінчан, блізка пазнаёміліся з трупай. Мушу сказаць, што артысты тут працуюць па-творчаму зладжана, добра разумеюць адзін аднаго. А гэта асабліва важна ў такім спектаклі, як «Маладая гвардыя», дзе дзейных асоб больш чым 50. Такі спектакль вымагае высокай культуры рэпетыцыйнай работы і выканання яго перад аўдыторыяй глядачоў.

Нам вельмі прыемна ставіць гэты спектакль на гераічнай беларускай зямлі, прысвяціць яго Перамозе, для якой так многа зрабіў беларускі народ... Дарчы, рэжысёр І. Чарныш упершыню за межамі нашай рэспублікі паставіла намяднію А. Макаёнак «Трыбунал» (Львоўскі тэатр імя Яраслава Галана ў Драгобычы). Умацоўваюцца сувязі з Беларуссю і ў Паўла Хомскага, які цяпер ставіць у Маскве «Альпійскую баладу», паводле сваёй інсцэніроўкі апавесці В. Быкава. І трэба думаць, што работа над «Маладой гвардыяй» у Мінску паспрыяе далейшаму развіццю і паглыбленню творчых сувязей паміж дзеячамі сцэны Мінска і Масквы.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарава, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-22-04, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62 аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53 аддзела выўлеглага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масавай работы — 33-24-62, выдавецтва — 22-51-62, бухгалтэры — 22-50-00.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН, Анатоль ГРАЧАНІКАЎ, Юрый ГРЫГОР'ЕУ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАЎ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Аляксандр КАПУСЦІН [намеснік галоўнага рэдактара], Уладзімір НЯФЁД, Віктар ПРАТАСЕНЯ, Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОЎ, Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК [адказны сакратар], Рыгор ШЫРМА.